

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
צו
ד' – י' ניסן תשפ"ו

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלִּמּוּד:
לִמּוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהִיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

דאמדינהו ועשרינהו – שקצר שבולין הרבה, ולא דשן, אלא עישרן, ושתלם לאותן של חולין. אם תמצא לומר לחומרא, דלא אזלינן בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי – עיקר גופיה מאי למהדר בעי עשורי, או לא? **מאי שנא מכל חטי ושערי דעלמא** – דאף על גב דמיעשרי, כי הדר זרע להו – בעי עשורי, הא נמי בעי עשורי! **דבר שזרעו כלה** – כגון חיטי ושערי, שהזרע כלה בקרקע ומתעבל, ויצא זרע ירק ובא זרע אחר. **לא מיבעיא לי** – דודאי בעי עשורי הכל, דכולהו אחריני נינהו. **כי קמיבעיא לי שאין זרעו כלה** – כגון דך שבולת ששתלו, אין העיקר מתעבל אלא הולך ומוסיף, מאי? **שתקנו** – שעישרו וזרעו, כלומר, ששתלו. **מתעשר לפי כולו** – שצריך לעשר אף ליטרא ראשונה – אלמא, הדר בעי עשורי, ואף על גב דאין זרעו כלה. **להכי נקט "ליטרא"** – שיודע שיעור מה ששתל שהיה מעושר, דאפילו הכי צריך לעשר אף הליטרא. **עציץ שאינו נקוב מהו** – וקא פריך התלמוד: אי לא נקוב – הא לא נקוב? ושפיר תרם, דמן הפטור על הפטור הוא! **דלמא** – בנידותא. "חזר ונקבו קאמרת" – דהכי קמיבעיא לן: עציץ שאינו נקוב, וגדלה התבואה במקצת, ואחר כך נקבו. מהו לעשורי מיניה וביה? ואם תמצא לומר: לא אזלינן בתר עיקר, ותוספת שגדל אחר נקיבה בעי עשורי – הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת, דדהוה ליה מן הפטור על החיוב. או דלמא, עיקר נמי מיחייב, דזיל בתר תוספת לחומרא לחייב את העיקר – ומצי לאפרושי מיניה וביה. וכעין בעיא דרבא מיבעיא ליה, דהכי משמע: עציץ שאינו נקוב ונקבו, מהו לתרום מלא נקוב, ממה שגדל קודם הנקיבה, על מה שגדל לאחר הנקיבה? **חדא זריעה היא** – ועבשיו כשנקבה, היא מתחלת להשרישׁ. אבל גבי בעיא דרבא, שתי זריעות הן דשבולת, הלכך אצטריך ליה למיבעי אי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי, או לא. **שמירחה בכרי** – שהשוו אותה ברחת, דזהו קביעותא למעשר, וקרא עליה שָׁם תרומה במחובר. **מהו** – מי הויא תרומה או לא? **אם כן** – דחל עליה שם תרומה, מצינו כו'. **כי תניא החיא** – דלא מצינו לענין איחזיובי עלה מיתה וחומש. **תלושה היא** – ואכתי במחובר לא משכחנא לה. **ואי נחין ואכיל לה** – כשהיתה מחוברת – בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא הויא אכילה. **מאי שנא מדכתיב אפינקסיה דאילפא ביצי נבילת עוף טהור** – כגון ביצים המעורין בתרנגולת, ומקצתן בחוץ – שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה. **מבפנים** – כגון אם הכניס פיו למעיה, ואבלן בפנים – מטמא בגדים אבית הבליעה, כדין נבלת עוף טהור. והא דתניא בגמרא דביצה (ז,א): האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים, טהור – מיתוקמא נמי בדתלשינהו ואבלינהו אבראי. אבל אבלינהו אגואי – הכי נמי דמטמו! אלמא, הויא אכילה, ולא אמר בטלה דעתו! **תרומה היא ויחזור ויתרום** – מן הנקוב. אלמא, מדחייל עלה שם תרומה – זריעה היא מדרבנן. **משנה ומצטרפין זה עם זה** – מפרש בגמרא. **ואסורין בחדש מין חיטין** – לענין חלה איצטריך, כדאמרינן במסכת חלה: החיטין – אין מצטרפין עם הכל, חוץ מן הכוסמין. השעורים – מצטרפין עם הכל, חוץ מן החיטין. והאי דתנא ליה הכא – משום דמתניתין איירי בחלה, וקתני "ומצטרפין זה עם זה", ואתא תוספתא לפרושה.

גולבא

ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו — צריך ליישב דלא תיקשי הא דתניא בסוף "הנודר מן הירק" (נדרים נח,ב): ליטרא מעשר שזרעה בקרקע, והצמיחה, והרי היא כעשר ליטרין — חייבת במעשר ובשביעית. ואותה ליטרא — מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון. ובדבר שאין זרעו כלה מיירי, כדמשמע באותה סוגיא לכאורה. **חזר** ונקבו קאמרת — פירש בקונטרס: דאם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר, ותוספת שגדל לאחר נקיבה — בעי עשורי, אבל עיקר — לא מיחייב, הלכך לא מצי לעשורי מן העיקר על התוספת, דדהוה ליה מן הפטור. וזהו תימה: שהרי הכל מעורב לגמרי, מה שגדל קודם נקיבה ומה שגדל לאחר נקיבה. וב"הקומץ רבה" (מנחות ל,ב) אמר גבי חדש וישן: ביצד עושה? צובר גורנו לתוכו! ושמא אפשר להיות, שהעיקר הוסיף לאחר נקיבה, ומלמעלה הוסיף ענבים הרבה. **ביצי** נבלת עוף טהור — כגון ביצים המעורים בתרנגולת, מקצתן בחוץ — שבשעת מיתה התחילה להטיל ביצתה. שבפנים — כגון אם הכניס פיו למעיה, ואבלן בפנים. מטמאין בגדים אבית הבליעה — כדין נבילת עוף טהור. ולא אמרינן בטלה דעתו. והא דתניא בגמרא דביצה (ז,א): האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים, טהור שגדל אחר נקיבה בעי עשורי – הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת, דדהוה ליה מן הפטור על החיוב. או דלמא, עיקר נמי מיחייב, דזיל בתר תוספת לחומרא לחייב את העיקר – ומצי לאפרושי מיניה וביה. וכעין בעיא דרבא מיבעיא ליה, דהכי משמע: עציץ שאינו נקוב ונקבו, מהו לתרום מלא נקוב, ממה שגדל קודם הנקיבה, על מה שגדל לאחר הנקיבה? **חדא זריעה היא** – ועבשיו כשנקבה, היא מתחלת להשרישׁ. אבל גבי בעיא דרבא, שתי זריעות הן דשבולת, הלכך אצטריך ליה למיבעי אי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי, או לא. **שמירחה בכרי** – שהשוו אותה ברחת, דזהו קביעותא למעשר, וקרא עליה שָׁם תרומה במחובר. **מהו** – מי הויא תרומה או לא? **אם כן** – דחל עליה שם תרומה, מצינו כו'. **כי תניא החיא** – דלא מצינו לענין איחזיובי עלה מיתה וחומש. **תלושה היא** – ואכתי במחובר לא משכחנא לה. **ואי נחין ואכיל לה** – כשהיתה מחוברת – בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא הויא אכילה. **מאי שנא מדכתיב אפינקסיה דאילפא ביצי נבילת עוף טהור** – כגון ביצים המעורין בתרנגולת, ומקצתן בחוץ – שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה. **מבפנים** – כגון אם הכניס פיו למעיה, ואבלן בפנים – מטמא בגדים אבית הבליעה, כדין נבלת עוף טהור. והא דתניא בגמרא דביצה (ז,א): האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים, טהור – מיתוקמא נמי בדתלשינהו ואבלינהו אבראי. אבל אבלינהו אגואי – הכי נמי דמטמו! אלמא, הויא אכילה, ולא אמר בטלה דעתו! **תרומה היא ויחזור ויתרום** – מן הנקוב. אלמא, מדחייל עלה שם תרומה – זריעה היא מדרבנן. **משנה ומצטרפין זה עם זה** – מפרש בגמרא. **ואסורין בחדש מין חיטין** – לענין חלה איצטריך, כדאמרינן במסכת חלה: החיטין – אין מצטרפין עם הכל, חוץ מן הכוסמין. השעורים – מצטרפין עם הכל, חוץ מן החיטין. והאי דתנא ליה הכא – משום דמתניתין איירי בחלה, וקתני "ומצטרפין זה עם זה", ואתא תוספתא לפרושה.

גולבא

דַּאֲמַדִינְהוּ וַעֲשַׁרִינְהוּ וּשְׁתַלִינְהוּ וְהוֹסִיפָה לְהוּ. אִם תִּמְצָא לוֹמַר: לָא אָזְלִינַן בָּתַר עִיקָּר, וְתוֹסֶפֶת בָּעֵי עֲשׂוּרֵי, עִיקָּר מַאי? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי שְׁנָא מִכָּל חִיטֵּי וְשַׂעֲרֵי דְּעָלְמָא? אֲמַר לֵיהּ: דָּבָר שֶׁזַּרְעוֹ כָּלֶה לָא מִיבָּעֲיָא לִי, אֶלָּא כִּי קָמִיבָּעְיָא לִי דָּבָר שֶׁאֵין זַרְעוֹ כָּלֶה, מַאי? תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מֵהָא דַּאֲמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לִיטְרָא בָּצָל שֶׁתִּיקְנוֹ וְזָרָעוֹ - מִתְעַשֵּׂר לְפִי כּוּלּוֹ! הָתָם - הַיְינוּ זְרִיעָתוֹ, הָכָא - לָאו הַיְינוּ זְרִיעָתוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא בַּר מַנְיוֹמִי לְאַבָּיֵי: עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב, מַהוּ? - אִי לָא נָקוּב, הָא לָא נָקוּב! דִּלְמָא חָזַר וְנִקְּבוֹ קָא אָמְרַתְּ, הָכָא - חֲדָא זְרִיעָה הִיא, אִיחְבּוּרֵי הוּא דְּקָא מִיחַבְּרָא וְעוֹלָה. הָתָם - שְׁתֵּי זְרִיעוֹת נִינְהוּ. בָּעֵי רַבִּי אַבָּהוּ: שִׁבּוֹלֶת שֶׁמִּרְחָהּ בַּכְּרִי וּשְׁתָלָהּ, וְקָרָא עָלֶיהָ שָׁם תְּרוּמָה בְּמְחוּבָּר, מַהוּ? כֵּיוָן דְּמֵרְחָהּ - טָבְלָא לָהּ, כִּי קָרָא עָלֶיהָ שֵׁם - קָדְשָׁה לָהּ. אוֹ דִלְמָא, כֵּיוָן דִּשְׁתָלָהּ - פָּקַע לֵיהּ טִבְלָא מִינָּהּ? אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְאַבָּיֵי: אִם כֵּן, מָצִינוּ תְּרוּמָה בְּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע! וּתְנַן: לֹא מָצִינוּ תְּרוּמָה בְּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע! אֲמַר לֵיהּ: כִּי תַּנְיָא הַהִיא - לְעִנְיַן אֵיחָיּוּבֵי מִיתָה וְחוֹמֶשׁ. דְּאִי תָּלֵישׁ וְאָכֵיל - תָּלוּשׁ הוּא, וְאִי נָחֵין וְאָכֵיל - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם. וּמַאי שְׁנָא מִדִּכְתִיב אַפִּינְקְסָא דְּאֵילְפָא: בֵּיצֵי נִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר מִקְצָתָן בַּחוּץ וּמִקְצָתָן בִּפְנִים, מִבִּפְנִים - מְטַמְּאִין בְּגָדִים אֲבֵית הַבְּלִיעָה, מִבַּחוּץ - אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים אֲבֵית הַבְּלִיעָה? - תָּלוּשׁ - עֲבִידִי אֵינָשֵׁי דְּאָכְלִי הָכִי, בְּמְחוּבָּר - לָא עֲבִידִי אֵינָשֵׁי דְּאָכְלִי. אָמַר רַב טַבְיוֹמִי בַּר קִיסָנָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: הַזּוֹרֵעַ כִּלְאַיִם בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - אָסוּר. אֲמַר אַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא אִי אַשְׁמְעִינַן לוֹקֶה מִכַּת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנַן - שַׁפִּיר, אֶלָּא "אָסוּר" מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? דְּמִדְּרַבָּנַן הָוְיָא זְרִיעָה, תָּנְיָא: תָּרַם מִשֶּׁאֵינוֹ נָקוּב עַל הַנָּקוּב - תְּרוּמָה, וְיֵחָזֵר וְיִתְרוֹם. **מִשְׁנָה** הַחִיטִּין, וְהַשְּׂעוֹרִין, וְהַכּוּסְמִין, וְהַשִּׁבּוֹלֶת שׁוּעָל, וְהַשִּׁיפּוֹן - הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין בְּחַלָּה, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, וַאֲסוּרִים בְּחָדָשׁ מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח, וּמִלִּקְצוֹר מִלִּפְנֵי הָעוֹמֶר. אִם הִשְׁרִישׁוּ קוֹדֶם לָעוֹמֶר - הָעוֹמֶר מַתִּירָן, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין עַד שֶׁיָּבֹא הָעוֹמֶר הַבָּא. **גְּמָרָא** תָּנָא: כּוּסְמִין - מִין חִיטִּים. שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן - מִין שְׂעוֹרִין. כּוּסְמִין דהתנן בריש כלאים: החיטין והזונין — אינן כלאים זה בזה, השעורין ושבולת שועל, הכוסמין והשיפון הפול והספיר, הפורקדן והטופח, פול הלבן והשעועית — אינם כלאים זה בזה. וכולן זוזי קתני — משמע: דאינך, הוו כלאים. ולענין לצאת ידי מצה בפסח לא מיתניא, דתניא לקמן בסוף "ואלו מנחות" (עה,ב): ליקט ואבלו, אם חמץ הוא — ענוש כרת, ואם מצה היא — אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ו"מכולן" — היינו, מכל חמשת המינין. דאי מכל חמש מנחות, הא קתני "חמץ", וכולן באות מצה!

אלא

אלא לענין חלה מיתניא, ולהכי מייתי לה אמתניתין דמיתניא לגבי חלה, דתנן: החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון — הרי אלו חייבין בחלה, ומצטרפין זה עם זה. והך ברייתא לא פליגא אמתניתין דמצטרפין, דמתניתין — לאו אבולהו קאמר שיצטרפו זה עם זה, אלא כדמפרשא ברייתא. וכן פירש בקונטרס. ומיהו על חנם דחק דמתניתין היא כמו כן משני בריש חלה. ופריך בגמרא בירושלמי: תמן תנינן, איזהו מין במינו? החיטין אינן מצטרפים עם הכל אלא עם הכוסמין, השעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החיטין. רבי יוסי אומר לה סתם רבי יונה בשם רבי יוחנן: תמן — בנשוך, וכאן — בבלול. פירוש: כשהמינין בלולין יפה, ועושין מהן עיסה אחת — כולן מצטרפין. וכשעושה עיסה מכל מין בפני עצמו, אחרי כן נושכין זה בזה — מצטרפין בכי האי גונא דקתני. וההיא דמייתי בירושלמי היא משנה בפרק בתרא דחלה. והא דקתני התם: השעורים מצטרפין עם הכל — משמע: דמצטרפין עם הכוסמין. והכא קתני: כוסמין מין חיטין — משמע: אבל מין שעורין — לא! לא קשיא מידי: דהכי קאמר, כוסמין — אף מין חיטין, שיבולת שועל ושיפון — מין שעורין דוקא. ואם תאמר: והנך מינין שהן כלאים זה בזה, כדתנן בריש כלאים, היאך הן מצטרפין? הא תנן בפרק שני דתרומות: כל שהוא כלאים בחבירו — לא יתרום מזה על זה! ויש לומר: דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה, לפי שעיסותיהן דומות זו לזו, כדאיתא בירושלמי בפרק בתרא דחלה. ועוד יש לפרש: דכשיש בכל אחד בפני עצמו כדי חיוב חלה — אין תורמין מזה על זה, ממין על שאינו מינו. והכי מוכח בתוספתא דחלה, דקתני: קב חיטין וקב שעורין וקב כוסמין — הרי אלו אין מצטרפין, כשהוא תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. חצי קב חיטין, חצי קב שעורין וחצי קב כוסמין — נוטל מן הכוסמין. ונראה שזהו הטעם דחמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה, ומיירי כגון שהשלש מינין נושכין כולן זה בזה, שכל אחד נושך בשני המינים. ומשום הכי ברישא תורם מכל מין ומין — כיון שהשנים אחרים מחויבין בלא השלישי. אבל לצרף — נוטל מן הכוסמין, שעיסתו דומה לשניהם.

בדרך שבני אדם מוציאים לזריעה חיטה בקליפתה — והא דאמר בסוף כתובות (קיא,ב): ומה חטה שנקברת ערומה — מוציאה כמה לבושין. אומר רבינו תם: דהכי קאמר, אפילו היתה נקברת ערומה — יוצאה בכמה לבושים.

אתיא לחם לחם ממצה — פירש בקונטרס: מה מצה — חמשת מינין, ולא אורז ודוחן. וקשה: דהוה ליה למידק, כדדייק לעיל, "הני — אין, אורז ודוחן — לא"! אלא נראה דאיצטריך לרבות חמשת מינין, דלא תימא: דוקא שעורין דמייתי עומר מיניה.

מאי קודם לעומר — דקתני מתניתין: אסורין בחדש קודם קצירת העומר, אבל לאחר קצירה — שרי לאכול חדש בהאיר מזרח. כך פירש בקונטרס. וזהו דוחק: דבין דבהאיר המזרח תליא מילתא, למה לי למינקט "קודם קצירה"? ועוד: בתר הכי דקאמר, בשלמא למאן דאמר קודם הבאת עומר — היינו דלא עריב ותני להו, דלא עריב אכילה וקצירה בהדדי, משום דקצירה שריא ממוצאי יום טוב, ואכילה לא מישתריא עד הקרבת העומר. אלא למאן דאמר קודם קצירת עומר — ליערבינהו וליתנינהו "אסורים בחדש ולקצור לפני העומר". והשתא לדידיה נמי אין זמנם שוה: דלאחר קצירת העומר — שריא קצירה לאלתר, ואכילה — מיתסרא עד האיר המזרח! ודחק בקונטרס לפרש דמקצירה עד האיר המזרח לא חשיב, דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר. ועוד קשה: אי הוה תני "אסור בחדש ולקצור לפני הפסח" — הוה משמע, דביום פסח שרי. דבשלמא כי תני לה גבי קצירה — ניחא, דביום הפסח יום טוב הוא, ופשיטא דאסור לקצור. אבל גבי אכילה — לא מיתני ליה. ונראה דגרס: מאי "קודם לפסח", וקאי אהא דתנן "ואסור לקצור קודם לפסח". רבי יונה אמר: קודם קצירת העומר. והא דקתני "קודם לפסח" — משום דביום טוב ליכא קצירה, ומיד בליל ט"ז קוצרין העומר, להכי קתני "קודם לפסח". רבי יוסי בר זבדא אומר: קודם הבאת העומר. ופריך: תנן [אסורים בחדש מלפני העומר כו'. בשלמא למאן דאמר קודם קצירת העומר — היינו דלא קא עריב ותני להו, אלא למאן דאמר קודם הבאת העומר — לערבינהו ולתנינהו] אסור בחדש ולקצור לפני העומר.

קוצרין

גּוּלְבָא, שִׁיפּוֹן - דִּישְׁרָא, שִׁיבּוֹלֶת שׁוּעָל - שִׁבּוֹלֵי תַּעֲלָא. הָנֵי - אִין, אוֹרֶז וְדוּחָן - לָא, מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָתְיָא "לֶחֶם" "לֶחֶם" מִמַּצָּה, כְּתִיב הָכָא "וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ", וּכְתִיב הָתָם "לֶחֶם עֹנִי". וְהָתָם גּוּפֵהּ מְנָלַן? אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, אֲמַר קְרָא "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי" - דְּבָרִים הַבָּאִים לִידֵי חִימּוּץ, אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. יָצְאוּ אֵלּוּ, שֶׁאֵין בָּאִין לִידֵי חִימּוּץ אֶלָּא לִידֵי סִירְחוֹן. "וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה". תָּנָא: הַתְּבוּאָה וְהַקְּמָחִים וְהַבְּצֵיקוֹת - מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב כָּהֲנָא: לְעִנְיַן חָדָשׁ. רַב יוֹסֵף אָמַר: לְעִנְיַן חָמֵץ בְּפֶסַח. רַב פַּפָּא אָמַר: לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, דְּאִי אָכֵיל לֵיהּ חוּץ לַחוֹמָה - לָקֵי. רָבָא אָמַר: לְעִנְיַן טוּמְאַת אוֹכָלִין, וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּתִבוּאָה וּקְמָחִין דּוּמְיָא דְּבֵצְקוֹת. מַה הָתָם - אוֹכְלָא בְּעֵינֵיהּ, אַף הָכָא נָמֵי - אוֹכְלָא בְּעֵינֵיהּ. וְהָתַנְיָא: חִטָּה, בֵּין קְלוּפָּה בֵּין שֶׁאֵינָהּ קְלוּפָּה - מִצְטָרֶפֶת. שְׁעוֹרָה, קְלוּפָּה - מִצְטָרֶפֶת, שֶׁאֵינָהּ קְלוּפָּה - אֵין מִצְטָרֶפֶת. אִינִי? וְהָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ" - כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לִזְרִיעָה, חִטָּה בְּקִלִּיפָּתָהּ וּשְׁעוֹרָה בְּקִלִּיפָּתָהּ וַעֲדָשִׁים בְּקִלִּיפָּתָן! לָא קַשְׁיָא: הָא - בְּלֵחוֹת, הָא - בִּיבֵשׁוֹת. "וַאֲסוּרִין בְּחָדָשׁ מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח". מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָתְיָא "לֶחֶם" "לֶחֶם" מִמַּצָּה. "וְלִקְצוֹר לִפְנֵי הָעוֹמֶר". מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָתְיָא "רֵאשִׁית" "רֵאשִׁית" מֵחַלָּה. מַאי "קוֹדֶם לָעוֹמֶר"? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: קוֹדֶם קְצִירַת הָעוֹמֶר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַבְדָּא אָמַר: קוֹדֶם הֲבָאַת הָעוֹמֶר. תָּנַן: אֲסוּרִין בְּחָדָשׁ לִפְנֵי פֶּסַח וְלִקְצוֹר לִפְנֵי הָעוֹמֶר. בְּשֶׁלָּמָא לְמַאן דַּאֲמַר קוֹדֶם הֲבָאַת הָעוֹמֶר - הַיְינוּ דְּלָא קָא עָרֵיב לְהוּ וְתָנֵי לְהוּ. אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר קוֹדֶם קְצִירַת הָעוֹמֶר, לְיעָרְבִינְהוּ וְלִיתְנִינְהוּ: "אֲסוּרִין בְּחָדָשׁ וְלִקְצוֹר לִפְנֵי הַפֶּסַח"! אֶלָּא אִי אִיתְּמַר, אִיתְּמַר: "אִם הִשְׁרִישׁוּ קוֹדֶם לָעוֹמֶר - הָעוֹמֶר מַתִּירָן". מַאי "קוֹדֶם לָעוֹמֶר"? רַבִּי יוֹנָה אָמַר: קוֹדֶם הֲבָאַת הָעוֹמֶר, רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַבְדָּא אוֹמֵר: קוֹדֶם קְצִירַת הָעוֹמֶר. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר

לרבי

גולבא – אשפיילט"א. **דישרא** – סיגל"א. **שיבולי תעלא** – אוויג"א. **הני אין** – הני חמשת מינין מצטרפין, וחייבין בחלה. **אורז ודוחן לא** – יצא בהן ידי חובתו משום מצה. **התבואה** – חיטים ממש, קודם טחינה. **לענין חמץ** – מצטרפין לכזית, דחיטין נמי מחמצין אם שראן במים. **מה התם בצק אוכלא בעיניה** – לאפוקי קליפת שעורים וסובין שבקמחין – דלאו אוכלים נינהו, ולא מצטרפי לכביצה. **והתניא** – בניחותא. **קליפת חטים** – דקה ורכה היא, וראויה לאכול, לפיכך מצטרפת. **שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת** – עם שאר אוכלין לכביצה, ואפילו אוכל שבתוכה, משום דקליפה מפסקת, ולא נוגעים אוכלין אהדדי להיות חיבור. **והתנא דבי רבי ישמעאל אשר יזרע משמע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה** – שאין מקפידין אם קליפתן סובבתן, כך הם מצטרפין לטומאה. דשומר האוכל מצטרף עמו. ומהאי קרא נפקא לן ב"העור והרוטב" (חולין קיז,ב). **לחות** – מצטרפות, דשומר הוא. **יבישות** – לא הוי שומר, דמיפרכי ונפלי. ענין אחר: לחות – חזיא קליפתן לאכול, דעדיין רכות הן. וזה שמעתי. וללשון שמשמעתי קשיא לי: הא דקיימא לן (שם קיז,ב): שומרין מצטרפין לטומאת אוכלין. **לחם לחם** – "לחם קלי וכרמל" (ויקרא כג), מה מצה – חמשת מינין ולא אורז ודוחן, אף חדש נמי – חמשת מינין, ותו לא. **מאי קודם לעומר** – דקתני מתניתין "ואסורין בחדש לפני העומר". **קודם קצירת העומר** – אבל לאחר קצירת העומר – שרי לאכול חדש בהאיר המזרח. **קודם הבאת העומר** – אסור לאכול חדש, דעומר מתיר בזמן שהמקדש קיים, ולא האיר המזרח. **ולקצור לפני הפסח** – אבל לאחר יום טוב ראשון – שרי, דקצירת העומר במוצאי יום טוב מתרת לקצור שאר קצירות. **בשלמא למאן דאמר אסורה באכילה עד הבאה** – היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי, משום דקצירה – שריא ממוצאי יום טוב, ואכילה – לא שריא עד הקרבת העומר. **אלא לרבי יונה לעירבינהו וליתנינהו** – תרוייהו "לפני הפסח", דמשמע: לאחר הפסח – שרי מיד, דקצירת העומר שריא לאכילה. והמתנה מקצירה ועד האיר המזרח לא חשיב – משום דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר. ולי נראה דהכי גרסינן: ליערבינהו וליתנינהו "אסור בחדש ולקצור לפני העומר", הואיל ותרוייהו אקודם קצירה קיימי. וללשון שבספרים קשיא לי: דאי הוי תני "לפני הפסח" – הוה משמע: דביום הפסח שרי, ואף על גב דקודם קצירת העומר הוא. דבשלמא כי תני לה גבי קצירה – ניחא, דביום הפסח יום טוב הוא, ופשיטא דאסור לקצור, אבל גבי אכילה – לא מתני ליה.

לרבי

רש"י

לרבי יאשיה דדריה – שהיה בדורו ובן גילו, לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא. **שמתיר בהשרשה** – שאם השריש קודם לעומר – עומר מתיר, ואף על גב דלא גדל כלום. **מנלן** – בתמיה. **דכתיב אביב** – "קלוי באש" (ויקרא ב), מדקאמר: מן האביב הבא העומר. **מכלל דאיכא דלאו אביב** – וקשרי ליה עומר, דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה. **וקפריך דלמא דלאו אביב** – שרי, ולעולם שהביא שליש. אבל תבואה שלא הביאה שליש – לא שרי לה עומר. "אביב" – מבושל כל צרכו. **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש** – והיינו, שלא הביא שליש. דאי הביא שליש – בר חרמש הוא, ושרי ליה עומר, דהא לא מעטיה אלא מחרמש. **וקפריך דלמא דלאו בר חרמש** – שרי, ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה, אבל השרשה – לא שרי. **קמה** – "מהחל חרמש בקמה". **מכלל דאיכא דלאו קמה** – שאין לו קמה, והיינו השרשה. **אגם** – שגדלה מעט לבוף ראשו בצד העיקר, כמו (ישעיהו נח) "הלכוף כאגמון ראשו". **אשר תזרע** – "וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע" (שמות כג) – משעת זריעה שרי. ובשתי הלחם כתיב, ואזריעה דעומר קאי. דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרו עומר להדיוט – שרו שתי הלחם למקדש. **סורני** – תלמידי חכמים, על שם "סוד ה' ליראיו" (תהלים כה). לישנא אחרינא: רב פפא רמי שכרא הוה, כדאמרינן בפסחים (קיג,א): אי לאו דרמאי שכרא, לא איעתרי. ו"סורני" מיקרי, כדאמרינן התם: תמרי באוכלוך – אבי סודנא רהוט. ואמאי קרו ליה "סודנא"? סוד נאה, שמעשרת וגמילות חסדים. **בשדה כתיב** – עד שיהא נקלט ונשרש בשדה.

משנה קוצרין בית השלחין שבעמקים – מפני שמפסידים מהר. ועוד: דרעות הן, ואין איסור בקצירה. **מותר לקצור שחת** – קודם לעומר להאביל לבהמתו. **אימתי בזמן שהתחיל** – לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש – קוצר אף משהביאה שליש. **אף יקצור** – יתחיל לקצור ויאביל לבהמתו משהביאה שליש. **קוצרין מפני הנטיעות** – שלא יפסדו, לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, כדאמרינן פרק "כל הקרבנות" (מנחות פה,א): אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן. ואמרינן בשמעתין: ממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר. לישנא אחרינא: מפני הנטיעות – משום כלאים. ולהכי נקט "נטיעות" – משום אורחא דמילתא, פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות, ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן, וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים. **ומפני בית האבל** – שאין להם מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה, כדאמר בפרק קמא דכתובות (ח,ב): "אחינו המיוגעים" כו'. **ומפני**

לְרַבִּי יֹאשִׁיָּה דְּדָרְיָה: לָא תֵּיתַב אַבַּרְעֵיךְ, עַד דְּמְפָרְשְׁתְּ לֵיהּ לְהָא מַתְנִיתִין, מְנָלַן לָעוֹמֶר שֶׁמַּתִּיר בְּהַשְׁרָשָׁה? מִנַּלָּן? דִּכְתִיב: "אָבִיב", לָאו מִכְּלָל דְּאֵיכָּא דִּלְאו "אָבִיב". דִּלְמָא "אָבִיב", וּלְעוֹלָם דְּעָיֵיל שְׁלִישׁ! אֶלָּא אֲמַר שְׁמוּאֵל: "מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ", לָאו מִכְּלָל דְּאֵיכָּא דִּלְאו בַּר חָרְמֵשׁ. דִּלְמָא בַּר חָרְמֵשׁ, וּלְעוֹלָם שַׁחַת! אֲמַר רַבִּי יִצְחָק: "קָמָה", לָאו מִכְּלָל דְּלָאו בַּר קָמָה. דִּלְמָא בַּר קָמָה, וּלְעוֹלָם אָגָם! אֶלָּא אֲמַר רָבָא: "אֲשֶׁר תִּזְרָע", מִשָּׁעַת זְרִיעָה. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: אִי הָכִי, אַף עַל גַּב דְּלָא הִשְׁרִישׁ נָמֵי! אֲמַר לֵיהּ: סוּדְנִי, "בַּשָּׂדֶה" כְּתִיב. **משנה** קוֹצְרִין בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁבָּעֲמָקִים, אֲבָל לֹא גּוֹדְשִׁין. אֲנָשֵׁי יְרִיחוֹ קוֹצְרִין בִּרְצוֹן חֲכָמִים, וְגוֹדְשִׁין שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים, וְלֹא מִיחוּ בְּיָדָם. קוֹצֵר לַשַּׁחַת, מַאֲכִיל לַבְּהֵמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמַּתְחִיל עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יִקְצוֹר וְיַאֲכִיל אַף מִשֶּׁהֵבִיא שְׁלִישׁ. וְקוֹצְרִין מִפְּנֵי נְטִיעוֹת, מִפְּנֵי בֵּית הָאֵבֶל, מִפְּנֵי בִּיטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן פְּרִיכוֹת, אֲבָל מַנִּיחִין צְבָתִים. מִצְוַת הָעוֹמֶר לָבֹא מִן הַקָּמָה, לֹא מָצָא - יָבִיא מִן הָעֲמָרִים. מִצְוָתוֹ לָבֹא מִן הַלַּח, לֹא מָצָא - יָבִיא יָבֵשׁ. מִצְוָתוֹ לְקָצְרוֹ בַּלַּיְלָה, נִקְצַר בַּיּוֹם - כָּשֵׁר. וְדוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

גמרא תַּנְיָא: רַבִּי בִּנְיָמִין אוֹמֵר, כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר "וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר", וּכְתִיב "רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן", הָא כֵּיצַד? מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה מֵבִיא - אִי אַתָּה קוֹצֵר, מִמָּקוֹם שֶׁאִי אַתָּה מֵבִיא - אַתָּה קוֹצֵר. - אֵימָא: מִמִּין שֶׁאַתָּה מֵבִיא - אִי אַתָּה קוֹצֵר, מִמִּין שֶׁאִי אַתָּה מֵבִיא - אַתָּה קוֹצֵר! - הַהוּא לֹא מָצִית אָמְרַתְּ, מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן. "אַנְשֵׁי יְרִיחוֹ קוֹצְרִין בִּרְצוֹן חֲכָמִים וְגוֹדְשִׁין שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים" וכו'. מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דַּאֲמַר "מִיחוּ" וְ"לֹא מִיחוּ"? רַבִּי יְהוּדָה, וְסָבַר רַבִּי יְהוּדָה: קְצִירָה דְּאַנְשֵׁי יְרִיחוֹ בִּרְצוֹן חֲכָמִים הֲוַאי? וְהָא תַּנְיָא: שִׁשָּׁה דְּבָרִים עָשׂוּ אַנְשֵׁי יְרִיחוֹ, שְׁלֹשָׁה בִּרְצוֹן חֲכָמִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים. וְאֵלּוּ שֶׁבִּרְצוֹן חֲכָמִים: מַרְכִּיבִין דְּקָלִים כָּל הַיּוֹם, וְכוֹרְכִין אֶת שְׁמַע, וְקוֹצְרִין לִפְנֵי הָעוֹמֶר בִּרְצוֹן חֲכָמִים. וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים: גּוֹדְשִׁין לִפְנֵי הָעוֹמֶר, וּמַתִּירִין גְּמָזִיּוֹת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁל חָרוּב וְשֶׁל שִׁקְמָה, וּפוֹרְצִין פְּרָצוֹת בְּגִנּוֹתֵיהֶן וּבְפַרְדְּסוֹתֵיהֶן לְהַאֲכִיל נָשֶׁר לַעֲנִיִּים בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אִם בִּרְצוֹן חֲכָמִים הֵן עוֹשִׂין, יְהוּ כָּל אָדָם עוֹשִׂין כֵּן! אֶלָּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן חֲכָמִים, וְעַל שְׁלֹשָׁה מִיחוּ בְּיָדָם וְעַל שְׁלֹשָׁה לֹא מִיחוּ בְּיָדָם. וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא מִיחוּ בְּיָדָם: מַרְכִּיבִין דְּקָלִים כָּל הַיּוֹם, וְכוֹרְכִין אֶת שְׁמַע, וְקוֹצְרִין וְגוֹדְשִׁין לִפְנֵי הָעוֹמֶר. וְאֵלּוּ שֶׁמִּיחוּ בְּיָדָם:

מתירין

בית המדרש – שאין מקום לישב לתלמידים, דהני קציר מצוה נינהו. כריכות = אלומים קשורים. **צבותים** – בלא קישור, שקורין ייבי"ש. **מן הקמה** – שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז): "מהחל חרמש בקמה". **לא מצא** – שכבר נקצר הכל. **מן הלח** – דכתיב (ויקרא כג) "כרמל" – רך ומל. **לקצור בלילה** – כדאמר בריש פירקין. **גמרא** **וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר** (וגו') – דמשמע: שיכול לקצור קודם הבאת העומר, וכתיב "ראשית קצירכם" – דמשמע: שתהא ראשית לכל הקצירות. **ממקום שאתה יכול להביא** – עומר. **אי אתה קוצר** – קודם לעומר. **ואימא ממין שאי [אתה מביא] אתה קוצר** – חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, שמותר לקצור קודם לעומר, שהרי אין העומר בא מהם. **מדרבי יוחנן** – דאמר לעיל: אתיא "ראשית" מחלה. **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו** – כדקתני במתניתין "ולא מיחו בידם חכמים". **רבי יהודה היא** – כדמפרש לקמן. **מרכיבין דקלים כל היום** – של ארבעה עשר בניסן, דסברי: לאו מלאכה חשובה היא. **וכורכין את שמע** – מפרש בפסחים ב"מקום שנהגו": שהיו אומרים "שמע ישראל", ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה. **לפני העומר כו'** – ואף על גב דאמר רבי מאיר לעיל (סז,ב): מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים, דגזר דלמא אתי למיכל מיניה – התם הוא דעסיק ביה טובא, בקצירה וטחינה וקלי והרקדה. ועוד: שלא במקום פסידא הוה, אבל אנשי יריחו דפסידא איכא, וקצירה לחודה שרינן להו – מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא. תדע, מדלא שרי גדישה.

מתירין

קוצרין בית השלחין – פירשתי לעיל. **מרכיבין** דקלים כל היום – בפרק "מקום שנהגו" (פסחים נו,א) מפרש: דמנחי כופרא דיברא בגו נקובתא. ותימה: דהתם לעיל (נג,א) אמרינן גבי רבי אילעי קץ כפנייתא בשביעית: בדניסחני קץ, ופירש בקונטרס שם: דקלים זברים, שאין נושאין פירות! לכך נראה איפכא: דניסחני – הם הנקבות, אבל הזכרים עושים פירות. ובערוך פירש בערך "ניסחן": דניסחני – הם התמרים קטנים, שבקטנותן הם מתוקין, וכשגדילין נעשין מרים, כעין שקדים מרים דסוף פרק קמא דחולין (כה,ב). ולכך מותר לקוצצן, פן יופסדו. ומרכיבין דקלים – פירש בערוך: שהם דקלים נקבות שמתאוים לזכר ומשיר פירותיו, עד שמביאין זכר וכורכין בו, ומשתמרין פירותיו. ושמא דוקא דקלים, דנוחים ליאבד יותר. דאמר במדרש: מה תמר זו יש לה תאוה, אף ישראל יש להם תאוה לעשות רצון אביהם שבשמים. ואמר בדקל ירחו: מעשה באחד שראה דקל אחד, אמר להם: לדקלים שבירחו מתאוה. והביא ייחור מדקל אחד מירחו, והרכיב בו, וטען פירות בבתחילה.

וכורכין את שמע – בפרק "מקום שנהגו" (פסחים נו,א) מפרש היכי עבדי, אמר רב יהודה אמר שמואל: ולא היו מפסיקים. ונראה לפרש: דלא היו מפסיקין בין "ישראל" לשם, שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם, ופשטיה דקרא היינו: שמע ישראל כי ה' אלהינו ה' אחד. ובירושלמי אמרינן: שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה. ויש מי שאומר: שלא היו מפסיקין בין "אחד" ל"ברוך".

וקוצרין לפני העומר – יש ספרים שכתוב בהן בדברי רבי מאיר "קוצרין וגודשין", וכן בתוספתא. וב"שלא ברצון חכמים" תנתא ונותנין

ונותנין פאה לירק. ולא יתכן כלל. חדא: מדלא פריך עלה "ששה? שבעה הוו!" ועוד: כי דייק "מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו", הוה ליה למידק "מאן שמעת ליה דאמר גודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים? רבי יהודה". **ומתירין** גמזיות של הקדש — ואם תאמר: ויחללו שוה מנה על שוה פרוטה, דבזמן הזה שרי אפילו לכתחילה, כדמוכח בסוף "המקדיש שדהו" (ערכין כט,א)! ויש לומר: דאסרום בקונם.

וכן יש לפרש "מסותא" ד"שנים אוחזין" (בבא מציעא ו,ב). אי נמי: דוקא בעלים הוא דיכול לפדות שוה מנה על שוה פרוטה, דאין סברא שיוכל כל אחד לפדות הקדש חבירו שוה מנה על שוה פרוטה ויקחנו לעצמו.

ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים — לפי שהיו מפקיעין הפאה ממעשר, כדפירש בקונטרס. ואם תאמר: והא כיון דהוי הפקר — פטור ממה נפשך! ויש לומר: דהתנן (פאה פרק ו משנה א), בית הלל אומרים: עד שיהיה הפקר בין לעניים בין לעשירים, כשמיטה. ואפילו לבית שמאי דאמרי: הפקר לעניים — הוי הפקר, הכא הפקר בטעות הוא. ופאה דפטור לבית הלל, כדדרשינן בספרי: "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך" — יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמך.

הנחל והשלולית — משנה זו במסכת פאה פרק שני. ומפרש בירושלמי בגמרא: "שלולית" — כל שהיא מושכת, "נחל" — אף על פי שאינו מושך. ופריך התם: מכיון דתנינן "דרך היחיד", "דרך הרבים" מה צריכא? אתא למימר לך: אפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילן אלא גדר. פירוש: דקתני בתר הך בבא: הכל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. והדר פריך: מכיון דתנינן "שביל הרבים", "ושביל היחיד"? מה צורכה. ונראה דגרסינן איפכא, דזו אינה קושיא, דהא איצטריך לאשמועינן דאפילו שביל היחיד מפסיק. אבל איפכא פריך שפיר: דכיון דתנא "שביל היחיד", "שביל הרבים" מה צריכה? דאי משום אילן דסיפא — אפילו דרך הרבים לא מפסיק! ומשני: להוציא הקבוע בימות החמה ואינו קבוע בימות הגשמים. **דרך** הרבים ודרך היחיד — בסוף "המוכר פירות" (בבא בתרא ק,ב) תניא: דרך היחיד — ארבע אמות, דרך הרבים — שש עשרה אמה, דרך מעיר לעיר — שמנה אמות, דרך ערי מקלט — שלשים ושנים אמות. **אלא** אי אמרת אידי ואידי בהבאת שליש כו' — ואם תאמר: ולימא, מתניתין — בהבאת שליש, ובריייתא — בתבואה העומדת ליקצר? ויש לומר: דהתם — אפילו חרש לא מהני. אי נמי: אהא לא הוה צריך לאשמועינן דבעי חרש. אי נמי: אין לחלק בין הביא שליש לעומדת ליקצר. **אימור** דשמעת ליה לרבי יהודה לבהמה לאדם מי שמעת ליה — בפרק "כל שעה" (פסחים כג,א) גבי "לא תאכלו — אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע", ופריך: והרי חדש, דרחמנא אמר "לא תאכלו", ותנן: קוצר לשחת ומאכיל לבהמה! ופירש שם בקונטרס: קוצר לשחת להאכיל לאדם, ומאכיל לבהמה חטין גמורין. והקשה הרב רבינו יעקב דאורלייני"ש: דהכא משמע בהדיא דלבהמה איירי, וכולה חדא מילתא קתני. והא דדייק התם מהכא דשרי — אסיפא סמיך, דקאמר רבי יהודה: אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש — אלמא שרי אפילו משהביאה שליש. **לאדם** מי שמעת ליה — הא דלא פריך כהאי גוונא לעיל דקאמר רבי מאיר בשיטת רבי שמעון, דאימר דשמעת ליה לרבי שמעון לבהמה — לאדם מי שמעת ליה? משום דהכא לא פריך אלא מכח דאם כן הוי להו תלתא תנאי. **במנמר** לקליות — היינו לא הביאה שליש, דהא לרבי מאיר בלא הביא שליש אירי, כדאמרן לעיל. ומנמר לאוצר — היינו הביאה שליש.

סבר

מתירין גמזיות של הקדש – בהנאה, ענפים של חרוב ושקמה. שהיו אומרים: אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן, ואנו נתיר גמזיות. וקא סברי: אין מעילה בגידולין. ולהכי נקט "חרוב ושקמה" – דסתמייהו לקורות קיימי. **להאכיל נשר** – פירות שתחת האילן שנשרו. ורבנן גזרו, שמא יעלה ויתלוש. **ונותנים פאה לירק** – ואין פאה נוהגת בה, דכלל אמרו בפאה: כל שהוא אוכל, ונשמר, ומכניסן לקיום. ואמרינן (שבת סח,א): "מכניסו לקיום" – למעוטי ירק. וכי יהבי פאה – מפקעי לה להך פאה ממעשר, שלא כדין. **מפסיקין לפאה** – לתת שתי פאות. **שלולית** – מקום שמי גשמים שוללים שם, ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן – נותן פאה לכל אחד ואחד, דההיא שלולית מפסקא להו. ודרך היחיד – ארבע אמות. ודרך הרבים – שש עשרה אמה. **ושביל רבים או יחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים** – אי לא קביע – לא מפסיק, דמקום צר הוא ולא חשוב. **והבור** – שדה בור שבין שתי זריעות, וכן שדה ניר וזרע אחר שזרע עדשים בין שתי ערוגות של חטין. **וקוצר לשחת מפסיק** – לתת פאה לכל אחד כשתגמר בישולו לקצור. **וחכמים אומרים אין מפסיק** – קוצר לשחת, אלא אם כן חרש מקום הקרחה, והוה ליה שדה ניר. אבל לא חרש – לא. דקוצר לשחת – תחילת קצירה היא, וכי גמר בישוליה וקצר ליה לבוליה שדה – כגומר קצירתו דמי, ופאה אחת על הכל. **רבי מאיר** – דלא חשיב קוצר לשחת קצירה, בשיטת רבי שמעון אמרה. **להא שמעתא** – דאמר רבי יוחנן: רבי מאיר בשיטת רבי שמעון דמתניתין אמרה. **אבלה חגב** – לאמצע שדהו. דרך חגב לאכול מלמעלה, דרך נמלה לקרסם קנה השבולת מלמטה. **רבי מאיר** – דאמר: קוצר לשחת מפסיק בלא חרש, הכא מודי. **אי אמרת בשלמא מתניתין** – דפאה דקתני לשחת מפסיק לרבי מאיר בלא הביא שליש דלאו קצירה היא וברייתא דחגב ונמלים דקתני חרש אין לא חרש לא משום דתחילת קצירה היא בשהביא שליש שפיר ולא כרבי שמעון סבירא ליה דאפילו בהביא שליש קאמר רבי שמעון דלשחת לאו קצירה היא. **השתא ומה התם** – דקתני קוצר לשחת מפסיק דאדם קא קצר ליה אמר רבי מאיר לאו קצירה היא. **הכא** – חגב ונמלים קצרי לה. **לא כל שכן** – דלא תיהוי קצירה. **אלא רבי מאיר** – דאמר לא הביא שליש לא הויא קצירה וכי הביא שליש הויא קצירה. **בשיטת רבי יהודה** – דמתניתין אמרה. **לאדם מי שמעת ליה** – דאפילו לאדם כי לא הביא שליש לא תיהוי קצירה ורבי מאיר אפילו בקוצר לאדם כגון שחת לקליות נמי אמר דקתני קוצר לשחת ומפסיק ולא קתני קוצר לשחת לבהמה מפסיק. **דאם כן** – דאף לאדם נמי אמר רבי יהודה. **הוו להו תלתא תנאי** – במתניתין: תנא קמא אומר בהדיא לבהמה, ואתא רבי יהודה למימר אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש ואפילו לאדם נמי שרי, ורבי שמעון אומר אף יקצור לכתחילה מאכיל לאדם משהביא שליש אם כן אתא רבי יהודה לחלוק וקיימא לן בסנהדרין בפרק "זה בורר" (כה,א): כל מקום ששנה רבי יהודה "אימתי" – אינו אלא לפרש, ו"במה" – לחלוק. **אף לאדם נמי לא הויא קצירה** – עד שלא הביא שליש. **המנמר** – קוצר שורה ומניח שורה, דהוי שדה מנומר. **קלחים לחים** – דאי הוו גדלי כל צרכן – דכולי עלמא: פאה אחת על הכל, דתחילת קצירה היא. **ואמר רב יהודה כו'** לקליות – דהיינו דומיא דשחת שלא הביאה שליש שקצרו לאדם, דקליות לאדם נינהו, ואפילו הכי לרבי עקיבא לא הויא קצירה. **לאוצר** – שבישל כל צרכו, ומלקט על מנת לאצרו וליישנו. **אף במנמר לאוצר** – ורבי מאיר בשהביא שליש אית ליה דקצירה היא, כדקתני לעיל: אבלה חגב וכו'.

רבי

מַתִּירִין גְּמָזִיּוֹת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ שֶׁל חָרוּב וְשֶׁל שִׁקְמָה, וּפוֹרְצִין פְּרָצוֹת בְּגָנּוֹתֵיהֶן וּבְפַרְדְּסוֹתֵיהֶן כְּדֵי לְהַאֲכִיל נֶשֶׁר לָעֲנִיִּים בְּשָׁנֵי בְצוֹרֶת בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים, וְנוֹתְנִין פֵּאָה לְיָרָק, וּמִיחוּ בְיָדָם! וְלִימָא מִיהָּ, שִׁשָּׁה - שִׁבְעָה הֲווּ! אֶלָּא סְמֵי מִפָּאן קְצִירָה. "קוֹצֵר לַשַּׁחַת וּמַאֲכִיל לַבְּהֵמָה". תְּנַן הָתָם, וְאֵלּוּ מַפְסִיקִין לְפֵאָה: הַנַּחַל וְהַשְּׁלוּלִית, וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים, וּשְׁבִיל הָרַבִּים וּשְׁבִיל הַיָּחִיד הַקָּבוּעַ בִּימוֹת הַחַמָּה וּבִימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְהַבּוֹר וְהַנִּיר וְזֶרַע אַחֵר, וְקוֹצֵר לַשַּׁחַת מַפְסִיק, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַפְסִיק אֶלָּא אִם כֵּן חָרַשׁ. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי מֵאִיר בְּשִׁיטַת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמָרָהּ, דְּאָמַר: יְקָצוֹר וְיַאֲכִיל אַף מְשֻׁהֲבִיאָה שְׁלִישׁ, אַלְמָא קָסָבַר: כָּל לַשַּׁחַת לָאו קְצִירָה הִיא. יָתֵיב רַבָּה וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא. אִיתְיְבֵיהּ רַב אַחָא בַּר הוּנָא לְרָבָא: אֲבָלָהּ חָגָב, קִרְסְמוּהָ נְמָלִים, שְׁבָרַתְהוּ הָרוּחַ, הַכֹּל מוֹדִים, חָרַשׁ - מַפְסִיק, לֹא חָרַשׁ - אֵינוֹ מַפְסִיק. "הַכֹּל מוֹדִים" מַאן? רַבִּי מֵאִיר, אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא מַתְנִיתִין - בְּשֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ, בָּרַיְיתָא דְּחָרַשׁ אֵין, לֹא חָרַשׁ לֹא - בְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מַתְנִיתִין נָמֵי בְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ, הָשְׁתָּא, וּמַה הָתָם דְּקָצִירָה דְּהָתָם אֲמַר רַבִּי מֵאִיר: לֹא שְׁמָהּ קְצִירָה, הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן! אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר בְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה אֲמָרָהּ, דְּאָמַר: אֵימָתַי? בְּזְמַן שֶׁהִתְחִיל עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ, אֲבָל אִם הִתְחִיל עַד שֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ - אָסוּר. אֵימָר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה - לִבְהֵמָה, לְאָדָם מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? דְּאִם כֵּן, הָווּ לְהוּ תְּלָתָא תַּנָּאֵי! אֶלָּא כִּי אָתָא רַב דִּימִי אֲמַר: רַבִּי מֵאִיר בְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ אָמַר, אַף לְאָדָם נָמִי לָא הָוְיָא קְצִירָה. דְּתָנַן: הַמְנַמֵּר שָׁדֶה וְשִׁייֵר בּוֹ קְלָחִים לַחִים - רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: פֵּאָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וְאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא חַייֵב רַבִּי עֲקִיבָא אֶלָּא בְּמְנַמֵּר לִקְלָיוֹת, אֲבָל בְּמְנַמֵּר לְאוֹצָר - לֹא. אִינִי? וְהָא כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְחַייֵב הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אַף בְּמְנַמֵּר לְאוֹצָר!

רבי מאיר סבר לה כרבי עקיבא בחדא – בלא הביא שלישׁ, ופליג עליה – בהביא שלישׁ. **מאי טעמא** – א"אבל" וא"בית המדרש" קאי, דנטיעה נפקא לן כדלעיל: ממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר, ומבית האילן אין מביאין עומר, [כדאמרינן] בפרק "כל קרבנות" (מנחות פה,א). ללישנא דפרישית לעיל, משום כלאים, מהדר אף א"נטיעות". **קצירכם** – "ראשית קצירכם" (ויקרא כג) – לקצירכם תהא זו ראשית, ולא לקציר מצוה. **מה תלמוד לומר** – והא כתיב בסיפיה דקרא "תקריב מנחת בכורין"? **מן הקמה** – דכתיב "חרמש בקמה". **מן הלח** – דכתיב "כרמל". **בלילה** – כדאמרן בריש פירקין: אי אתה מוצא "תמימות" אלא אם כן אתה מתחיל מבערב. **כל שהוא** – אף מן העמרים. **מכל מקום** – אף מן הרחוק מירושלים. ולהקטיר **חלבים** – מה שמתעכל מן המזבח מחזיר כל הלילה. **שמצותו כל היום** – כגון שחיטה וזריקת דמים, דכתיב (ויקרא ז) "ביום צותו את בני ישראל" וגו'. מה דיום בלילה לא – דקדשים ששחטן בלילה – פסולין, דאמר במסכת נדה (מ,א): "זאת" "היא" "העולה" – הרי אלו מיעוטין, פרט לכששחטה בלילה פסולה כו', בפרק "יוצא דופן" (שם). **אם יש אחרת** – אפילו במחובר, מביאין אחרת תחתיה, וקוצרין וטוחנין אותה ביום. שלא יאמרו: מותר להקריב מנחה טמאה, ואפילו דיחיד. **שנקצר שלא כמצותו פסול** – (הלכך) ומצות קצירה – בלילה, ולא ביום. הלכך, הא דתני לעיל "נקצר ביום כשר" – רבי היא, והא דתניא "פסול" – רבי אלעזר ברבי שמעון. [**רבו של אביו**] – רבי שמעון תלמידו של רבי עקיבא, כדאמר ביבמות בפרק "הבא על יבמתו" (סב,ב): והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא כו'. **כלל אמר רבי עקיבא** – במילה קא מיירי, בפרק "רבי אליעזר דמילה". **וסבר לה** – רבי אלעזר כרבי ישמעאל דאמר: קציר העומר – מצוה, ודוחה שבת. **ואי סלקא דעתך נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דוחה שבת** – הא סבירא לן כרבי עקיבא, דכל שאפשר לעשותה מערב שבת – אינה דוחה שבת. אלא מדדחי שבת – שמע מינה: נקצר שלא כמצותו – פסול, ומצותו לא הויא אלא במוצאי יום טוב, וגבי לילה נמי – מצותו בלילה ולא ביום. **ורבי לאו תלמידיה דרבי שמעון הוא** – בתמיה. ואמאי לא שמיע ליה מדרבי שמעון, דסבר לה כרבי עקיבא דכל שאפשר מערב שבת – לא דחיא שבת? **היינו מעלין לו כו'** – ורבי שמעון לטעמיה, דאמר בעירובין (פט,א): אחד גזות וחצירות – רשות אחת לדון לכלים ששבתו בתוכן. **אלונטית** – בגד להסתפג בו. **סבר לה כאידך דרבי שמעון** – דאמר: חביבה מצוה בשעתה. הלכך, אף על גב דכשרה מערב שבת, עבדי לה בשעתה, ודחיא שבת. וגבי מילה דאמר: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה שבת – כגון הבאת אזמל, דאין לה זמן קבוע. **אברים ופדרים כשרין כל הלילה ולא היה ממתין** – לאברי תמידין ומוספין דשבת עד שתחשך. אלמא, דחינן שבת משום חביבה מצוה בשעתה.

ורבי

סָבַר לַהּ כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. "קוֹצְרִין מִפְּנֵי הַנְּטִיעוֹת, וּמִפְּנֵי בֵּית הָאֵבֶל, וּמִפְּנֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ". מַאי טַעֲמָא? "קְצִירְכֶם" אֲמַר רַחֲמָנָא - וְלֹא קָצִיר מִצְוָה. "וְלֹא יֵעָשֶׂה פְּרִיכוֹת, אֶבֶל מַנִּיחַן צְבָתִים". מַאי טַעֲמָא? הֵכְמָה דְּאִפְשָׁר לָא טָרְחִינַן. "מִצְוַת הָעוֹמֶר לְהָבִיא מִן הַקָּמָה". תָּנוּ רַבָּנָן: "וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁמִּצְוַת הָעוֹמֶר לְהָבִיא מִן הַקָּמָה, מִנַּיִן שֶׁאִם לֹא מָצָא מִן הַקָּמָה, יָבִיא מִן הָעוֹמְרִין? תַּלְמוּד לוֹמַר "תַּקְרִיב". דָּבָר אַחֵר: "תַּקְרִיב" - לְפִי שֶׁמִּצְוָה לְהָבִיא מִן הַלַּח, וּמִנַּיִן שֶׁאִם לֹא מָצָא מִן הַלַּח, יָבִיא מִן הַיָּבֵשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר "תַּקְרִיב". דָּבָר אַחֵר: "תַּקְרִיב" - לְפִי שֶׁמִּצְוָתוֹ לְקָצְרוֹ בַּלַּיְלָה, מִנַּיִן שֶׁאִם נִקְצַר בַּיּוֹם - כָּשֵׁר? תַּלְמוּד לוֹמַר "תַּקְרִיב". "וְדוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת" - תַּלְמוּד לוֹמַר "תַּקְרִיב". "תַּקְרִיב" - כָּל שֶׁהוּא, "תַּקְרִיב" - מִכָּל מָקוֹם, "תַּקְרִיב" - וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, "תַּקְרִיב" - וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה. "נִקְצַר בַּיּוֹם - כָּשֵׁר". וְהָתְנַן: כָּל הַלַּיְלָה כָּשֵׁר לְקְצִירַת הָעוֹמֶר, וּלְהַקְטִיר חֲלָבִים וְאֵבָרִים. זֶה הַכְּלָל: דָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ כָּל הַיּוֹם - כָּשֵׁר כָּל הַיּוֹם, דָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּלַּיְלָה - כָּשֵׁר כָּל הַלַּיְלָה. קָתָנֵי לַיְלָה דּוּמְיָא דְּיוֹם, מָה יוֹם בַּלַּיְלָה - לָא, אַף לַיְלָה בַּיּוֹם - נַמִי לָא! אֲמַר רַבָּה, לָא קַשְׁיָא: הָא - רַבִּי, וְהָא - רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּתַנְיָא: הָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב מִנְחַת הָעוֹמֶר וְנִטְמֵאת. אִם יֵשׁ אַחֶרֶת - אוֹמֵר לוֹ "הָבֵא אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ", וְאִם לָאו - אוֹמֵר לוֹ "הֱוֵי פּוֹקֵחַ וּשְׁתוֹק", דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אוֹמֵר לוֹ "הֱוֵי פּוֹקֵחַ וּשְׁתוֹק", שֶׁכָּל הָעוֹמֶר שֶׁנִּקְצַר שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתוֹ - פָּסוּל. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָא רַבּוֹ שֶׁל אָבִיו אֲמָרָהּ. דְּתַנְיָא, כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְסָבַר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דַּאֲמַר: קְצִירַת הָעוֹמֶר מִצְוָה. דְּתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: מָה חָרִישׁ רִשּׁוּת - אַף קָצִיר רִשּׁוּת, יָצָא קָצִיר הָעוֹמֶר שֶׁהִיא מִצְוָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ נִקְצַר שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתוֹ כָּשֵׁר, אַמַּאי דָּחֵי שַׁבָּת? נִקְצְרֵיהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת! אֶלָּא מִדְּדָחֵי שַׁבָּת, שְׁמַע מִינָּהּ: נִקְצַר שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתוֹ - פָּסוּל. וְרַבִּי לָאו תַּלְמִידֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא? וְהָתַנְיָא, אָמַר רַבִּי: כְּשֶׁהָיִינוּ לְמֵדִין תּוֹרָה אֵצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתִקּוֹעַ, הָיִינוּ מַעֲלִין לוֹ שָׁמֶן וַאֲלוֹנְטִית מֵחָצֵר לַגַּג וּמִגַּג לַקַּרְפִּיף וּמִקַּרְפִּיף לְקַרְפִּיף אַחֵר, עַד שֶׁאָנוּ מַגִּיעִין לַמַּעְיָן שֶׁאָנוּ רוֹחֲצִין בּוֹ! סָבַר לָהּ כְּאִידָּךְ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה חֲבִיבָה מִצְוָה בְּשָׁעָתָהּ, שֶׁהֲרֵי הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵבָרִים כְּשֵׁרִים כָּל הַלַּיְלָה, וְלֹא הָיָה מַמְתִּין לָהֶן עַד שֶׁתַּחְשֵׁךְ.

ורבי

סבר לה כוותיה בחדא — בכהאי גוונא הוה מצי לשנויי לעיל דאמר בשיטת רבי שמעון, אלא ניחא ליה לאוקומי כרבי עקיבא רבידה, ואיכא השתא שלשה תנאי. **קצירכם** ולא קציר מצוה — בפרק "כל שעה" (פסחים כג,א) דריש: "קצירכם" — שלכם יהא, ואידך "קצירכם" — דכל ישראל. **בריכות** — פירש בקונטרס: אלומות, ואי אפשר לומר כן, כדמוכח פרק "אלו מציאות" (בבא מציעא כב,ב). **מנין** שאם נקצר ביום כשר ודוחה את השבת — לרבי אליעזר דאמר: (דאי) [דאפילו] אפשר לעשות מערב שבת, דוחה את השבת — ניחא, אבל לרבי עקיבא — לא יתכן, אף על גב דמצותו בלילה, כיון דבדיעבד ביום כשר. וצריך לומר: דדוחה את השבת — לאו אקצירה קאי, אלא אהקרבה. והא דלקמן דדריש ליה מ"מועדי ה'", שהכתוב קבע מועד אחד לכולן, והכא מייתי לה מ"תקריב" — לאו דוקא, דהא טומאה נפקא לן לקמן מ"מועדי ה'", והכא מייתי לה מ"תקריב". **אף** דלילה ביום לא — על כרחך ביום שלמחרת קאמר, דאי ביום שלפניו — הרי הקטר חלבים, דכשרים ביום שחיטתן. ותימה: דאם כן, מאי קשה לימא מתניתין, דלמא "נקצר ביום כשר" — היינו ביום שלפניו, כהקטרת חלבים? ויש לומר: דלענין קצירה לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו, כדילפינן בריש פירקין (סו,א) קצירה וספירה. **הא** רבי הא רבי אלעזר ברבי שמעון — כסתם משנה דמגילה (כ,ב) הלכה, כדפרישית בריש פירקין (סו,א דיבור המתחיל "זכר"). **הבא** אחרת תחתיה — בפרק קמא דיומא (ז,א) מפרש: דאפילו למאן דאמר טומאה הותרה היא בציבור, מביא אחרת להתיר שירים.

בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה — מילתיה דרבי עקיבא בפרק "רבי אליעזר דמילה" (שבת קל,א), ובפסחים בפרק "אלו דברים" (סט,ב), ולקמן ב"שתי הלחם" (צו,א). ולא סבר לה כוותיה לגמרי, אלא בההיא ד"כל מלאכה שאפשר" כו' דפליג רבי אליעזר, ולא סבר ליה כוותיה, דשמותי הוא. אבל בההיא ד"מה חריש רשות" — סבר לה כרבי ישמעאל ולא כרבי עקיבא, דמוקי קרא לחריש של ערב שביעית.

אמאי דחי שבת נקצריה מערב שבת — ואף על גב דלכתחילה מצותו בלילה, כיון דדיעבד כשר — לא הוי דומיא דתמיד דכתיב ביה "במועדו" לומר: דדחי שבת, ומסתברא דדומיא דתמיד בעינן.

שנאמר

שנאמר בהן במועדו במועדו אפילו בשבת במועדו אפילו בטומאה — פסח דדחיא טומאה אתיא לן — מדכתיב "איש" נדחה, ואין ציבור נדחין. ותמיד דדחי שבת — דאמר קרא "עולת שבת בשבתו". והדר ילפי מהדדי בגזירה שוה, דכתיב בהו "במועדו". הכי איתא בפסחים בפרק "אלו דברים" (סו,א). **הוקבעו** ולא הוקבעו — פירשתי בפרק "התכלת" (מנחות מו,א דיבור המתחיל "ואיזו").

הדרן עלך רבי ישמעאל

ואלו מנחות — (באות). **חיטין** לא קמיבעיא לן — דמהתהוא קרא נפקי מ"זאת תורת המנחה", דסתם מנחה באה חיטין, הילכך ההוא קרא בבאה חיטין מיירי. כך פירש בקונטרס. וקשה, דלעיל בפרק "כל המנחות באות מצה" (נב,ב) דקאמר: מנין לכל המנחות שהן באות מצה? וקאמר: דכתיב — כתיבא, דלא כתיבא — כתיב "זאת תורת המנחה", הוה ליה למימר כי הכא: תינח באה חיטין, באה שעורין מנא ליה? לכך נראה דדוקא הכא דמיירי לענין אכילה ששיריהן נאכלין לכהנים, דלא נפקא לן באה שעורין מ"זאת תורת המנחה", משום דשעורין הוא מאכל בהמה, כדמוכח בפרק קמא דפסחים (ג,ב) שעורין נעשו יפות, אמר לו: צא ובשר לסוסים ולחמורים, ותנן בפרק שני דסוטה (יד,א): כשם שמעשיה מעשה בהמה — אף קרבנה מאכל בהמה.

אם אינו ענין לחרבה של חיטין — דמתרביא מ"זאת תורת", אף על גב דפרשתא מיירי בשיש בה שמן.

תלמוד

וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ? אֶלָּא שָׁאנֵי הָתָם, שֶׁהֲרֵי דָּחֲתָה שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת. וּלְרַבִּי, הָכִי נַמִּי דָּחֲתָה שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת! אֶלָּא קָסָבַר רַבִּי: קְצִירַת הָעוֹמֶר לָא דָּחֲיָא שַׁבָּת. - וְלָא? וְהָתְנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד שַׁבָּת וְאֶחָד חוֹל - מִשָּׁלֹשׁ הָיָה בָּא! - דְּלָא כְּרַבִּי. - "וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד שַׁבָּת וְאֶחָד חוֹל - בְּשִׁלְשָׁה, בְּשָׁלֹשׁ קוּפּוֹת וּבְשָׁלֹשׁ מַגָּלוֹת"! - דְּלָא כְּרַבִּי. - "וּבְשַׁבָּת - יֹאמַר לָהֶם שַׁבָּת זוֹ"! - דְּלָא כְּרַבִּי. - "נִקְצַר בַּיּוֹם - בָּשֵׂר, וְרוֹחֵשׁ אֶת הַשַּׁבָּת". מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דַּאֲמַר: נִקְצַר בַּיּוֹם בָּשֵׂר? רַבִּי, וְקָתָנֵי: וְרוֹחֵשׁ אֶת הַשַּׁבָּת, מַאי לָאו קְצִירָה! - לֹא, לְהַקְרָבָה. - אֲבָל לִקְצִירָה - לֹא? וְהָתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה'" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁלֹּא לָמַדְנוּ אֶלָּא לְתָמִיד וּפֶסַח שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "בְּמוֹעֲדוֹ", "בְּמוֹעֲדוֹ" - וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, "בְּמוֹעֲדוֹ" - וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה, שְׁאֵר קָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם". מִנַּיִן לְרִבּוֹת עוֹמֶר וְהַקָּרֵב עִמּוֹ, שֶׁתֵּי הַלֶּחֶם וְהַקָּרֵב עִמָּהֶן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי ה'" - הַפָּתוּחַ קָבַע מוֹעֵד לְכוּלָּן. לְמַאי? אִילֵימָא לְהַקְרָבָה - שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּנֵי הַקְרָבָה נִינְהוּ? אֶלָּא פְּשִׁיטָא לִטְחִינָה וְהַרְקָדָה, וְדִכְוָתָהּ גַּבֵּי עוֹמֶר לְקְצִירָה, וְקָא דָּחֵי אֶת הַשַּׁבָּת! אֶלָּא, עוֹמֶר לְהַקְרָבָה, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לַאֲפִיָּה, וְקָסָבַר רַבִּי: תַּנּוּר מְקַדֵּשׁ, אִי אָמְרַתְּ לָהּ מֵאָתְמוֹל אֵיפְסִילָה לָהּ בְּלִינָה. - וְסָבַר רַבִּי: תַּנּוּר מְקַדֵּשׁ? וְהָתַנְיָא: בִּבְשִׁי עֲצֶרֶת אֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַלֶּחֶם אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה. בֵּיצַד? שְׁחָטָן לִשְׁמָן וְזָרַק דָּמָן לִשְׁמָן - קָדֵשׁ הַלֶּחֶם, שְׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן וְזָרַק דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - לֹא קָדֵשׁ הַלֶּחֶם, שְׁחָטָן לִשְׁמָן וְזָרַק דָּמָן לִשְׁמָן - הַלֶּחֶם קָדוֹשׁ וְאֵינוֹ קָדוֹשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינוֹ קָדוֹשׁ, עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט לִשְׁמָן וְיִזְרוֹק דָּמָן לִשְׁמָן! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הוֹקְבְּעוּ וְלֹא הוֹקְבְּעוּ קָא אָמַר.

הדרן עלך רבי ישמעאל

משנה אֵלּוּ מְנָחוֹת נִקְמָצוֹת וּשְׁיָרֵיהֶן לַכֹּהֲנִים: מִנְחַת הַסֹּלֶת וְהַמַּחֲבַת וְהַמַּרְחֶשֶׁת, וְהַחַלּוֹת וְהָרְקִיקִין, מִנְחַת גּוֹיִם, וּמִנְחַת נָשִׁים, וּמִנְחַת הָעוֹמֶר, וּמִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמֶצֶת, וְקוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְשִׁירַיִם קְרֵיבִים לְעַצְמָן. **גמרא** אֲמַר רַב פַּפָּא: כָּל הֵיכָא דְּתָנַן - עֲשֵׂה תָּנַן. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? לְאַפּוּקֵי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן, דַּאֲמַר: מֻחֲצָה חַלּוֹת וּמֻחֲצָה רְקִיקִין יָבִיא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלָא. "וּשְׁיָרֵיהֶן לַכֹּהֲנִים". מְנָלַן? דִּכְתִיבָא - כְּתִיבָא, וּדְלָא כְּתִיבָא - כְּתִיב בָּהּ: "וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אוֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן" וגו' וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו"! - בָּאָה חִיטִּין לָא קָמִיבָּעְיָא לָן, כִּי קָא מִיבָּעְיָא לָן - בָּאָה שְׂעוֹרִין נַמִּי, מִדְּנִקְמֶצֶת, שְׁיָרֶיהָ לַכֹּהֲנִים! - אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן לָא קָא מִיבָּעְיָא לָן, כִּי קָא מִיבָּעְיָא לָן - אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דַּאֲמַר: אִיפָּא מִנְחָה דְּמִיקַמְצָא וְלָא מִיתְאֲכְלָא. דִּתְנַן, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמֶצֶת, הַקּוֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ וְהַשִּׁירַיִם קְרֵיבִין בְּעַצְמָן. מְנָלַן? אֲמַר קְרָא: "וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה", אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִבְלוּלָה שֶׁל חִיטִּין - תְּנֵהוּ עִנְיָן לִבְלוּלָה שֶׁל שְׂעוֹרִין, וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לַחֲרֵבָה שֶׁל שְׂעוֹרִין - תְּנֵהוּ עִנְיָן לַחֲרֵבָה שֶׁל חִיטִּין - וְהַאי לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא? הָא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: מִנַּיִן שֶׁאֵין חוֹלְקִין מִנְחוֹת בְּנֶגֶד זְבָחִים? תלמוד

ורבי אלעזר ברבי שמעון לא שמיע ליה – הא דחביבה מצוה בשעתה? בתמיה. אלא בעל כרחך: שמיע, ולא גמר מינה. דהתם גבי אברים שאני דדחו שבת – משום חביבות מצוה, שהרי דחתה שחיטה את השבת קודם להקטרה, דאי אפשר לעשותה מערב שבת. וכיון דניתן שבת לדחות אצל שחיטה, נדחה נמי אצל הקטרה. אבל בעומר – ליכא למימר הכי, דבשעת קצירה אכתי לא אידחי שבת. ואף על גב דלמחר דחיא הקרבה שבת – בשעת קצירה מיהא לא נדחית. ואי לאו דלא אפשר לה מערב שבת – לא הויא דחיא שבת משום חביבות מצוה. והכי נמי לרבי איבא למיפרך: אמאי גמר, שאני התם, שהרי דחתה השחיטה שבת. **וחכמים אומרים כו' ובשבת כו' ונקצר כו'** – כל הנך מייתי משום פירכא. **רבי היא** – דאמר לעיל: מביאין אחרת תחתיה, וקוצרה ביום. **מה תלמוד לומר** – והלא כל המועדות אמורין למעלה, ומשה אמרן! **במועדיכם** – ואפילו בשבת, ובפרשת פנחס כתיב גבי מוספין. **מנין לרבות עומר** – דלא כתיב בההיא פרשתא. **והקרב עמו** – כבש הבא עם העומר. **והקרב עמהן** – כבשי עצרת. **תלמוד לומר וידבר משה וגו'** – ובההיא פרשתא ד"אמור אל הכהנים" כתיב עומר [ושתי הלחם]. **שתי הלחם בני הקרבה נינהו אלא פשיטא** [לטחינה] והרקדה – ואף על גב דאפשר לה לעשות מאתמול, ודבוותיה בו'. **לא עומר להקרבה** – דאי אפשר לה מאתמול. **ושתי הלחם לאפיה** – דקסבר: תנור מקדש בו'. **אלא בשחיטה** – אבל באפיה – לא קדשי. **קדוש ואינו קדוש** – מפרש בפרק "התכלת" (מנחות מז,א). **הוקבעו** – שחטן לשמן, וזרק דמן לשמן – הוקבעו החלות לאותן בכשים, ואין יכול לשנות הלחם לזבח אחר. שחטן לשמן, וזרק דמן שלא לשמן – לא הוקבעו, אבל קדיש בתנור.

הדרן עלך רבי ישמעאל

משנה **ואלו מנחות, מנחת הסלת** – היתה נקמצת עיסה. **ומנחת חוטא** – של ישראל – נקמצת, אבל מנחת חוטא של כהנים – לא היתה נקמצת כלל, אלא כולה היתה כליל. **גמרא דכתיבא** – בתמיה. דכתיב בהו נקמצת ושיריה לכהנים, כגון בחמש מנחות. **דלא כתיב בהו** – כגון מנחת גוים ומנחת חוטא, כתיב "וזאת תורת" – דמשמע: תורה אחת לכל המנחות, שכל מנחה הנקמצת – נאכלין השירים לכהנים. **באה חיטין לא קמיבעיא ליה** – ד"הנותרת ממנה" כתיב בחמש מנחות, שנאמר בהן "סלת" שהן חיטין. **באה שעורין** – כגון מנחת העומר ומנחת קנאות. **מדנקמצת** – דכתיב בה (ויקרא ו) "אזכרתה". **אליבא דרבנן** – דאמרי במתניתין: ואלו מנחות נקמצות, דודאי מדנקמצות – שיריהן לכהנים. **כי קמיבעיא ליה אליבא דרבי שמעון דאמר איבא מנחה כו'** – ואיבא למימר: הא נמי מנחת העומר ומנחת קנאות, אף על גב דנקמצות, איבא למימר דשיריהן אין נאכלין. **אם אינו ענין לבלולה** – שכבר נאמר בהן (שם) "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו". **בלולה של שעורין** – מנחת העומר. **לחרבה** של חטין – כגון מנחת מאפה. **לחרבה** של שעורים – מנחת קנאות. **כנגד זבחים** – שלא יאמר הכהן [לחבירו]: טול אתה זבחים, ואני מנחות; תלמוד

תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְכָל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מִנָּחוֹת כְּנֶגֶד זְבָחִים, שֶׁלֹּא קָמוּ תַּחְתֵּיהֶן בְּדֵלוּת, אֶבָל יַחְלְקוּ מִנָּחוֹת כְּנֶגֶד עוֹפוֹת, שֶׁהֲרֵי קָמוּ תַּחְתֵּיהֶן בְּדֵלוּת? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל נַעֲשֶׂה בַּמַּרְחֶשֶׁת לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מִנָּחוֹת כְּנֶגֶד עוֹפוֹת, שֶׁהַלָּלוּ מִינֵי דָמִים וְהַלָּלוּ מִינֵי דָמִים? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְעַל מַחֲבַת... לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ עוֹפוֹת כְּנֶגֶד זְבָחִים, שֶׁהַלָּלוּ עֲשָׂיָיתָן בַּיָּד וְהַלָּלוּ עֲשָׂיָיתָן בַּכְּלִי, אֶבָל יַחְלְקוּ מִנָּחוֹת כְּנֶגֶד מִנָּחוֹת, שֶׁאֵלּוּ וָאֵלּוּ עֲשָׂיָיתָן בַּיָּד? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן... לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מַחֲבַת כְּנֶגֶד מַרְחֶשֶׁת וּמַרְחֶשֶׁת כְּנֶגֶד מַחֲבַת, שֶׁזּוֹ מַעֲשֶׂיהָ קָשִׁין וְזוֹ מַעֲשֶׂיהָ רַכִּין, אֶבָל יַחְלְקוּ מַחֲבַת כְּנֶגֶד מַחֲבַת וּמַרְחֶשֶׁת כְּנֶגֶד מַרְחֶשֶׁת? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְהָיְתָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים, אֶבָל יַחְלְקוּ בְּקָדָשִׁים קַלִּים? תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ כְּאָחִיו..." וְ"אִם עַל תּוֹדָה" - כְּשֵׁם שֶׁאֵין חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים, כָּךְ אֵין חוֹלְקִים בְּקָדָשִׁים קַלִּים. "אִישׁ" - אִישׁ חוֹלֵק, וַאֲפִילּוּ בַּעַל מוּם. וְאֵין קָטָן חוֹלֵק, וַאֲפִילּוּ תָּם! - הַהוּא מ"כָּל" נִפְקָא. וְהָא אֲפִיקְתֵּיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה! - אֶלָּא הַהוּא מ"וְכָל". רָבִינָא אָמַר: אָתְיָא מִדְּתָנֵי לֵוִי, דְּתָנֵי לֵוִי: "לְכָל קָרְבָּנָם וּלְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל חַטָּאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם", "כָּל קָרְבָּנָם" - לְרַבּוֹת לוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: "מִן הָאֵשׁ" כְּתַב רַחֲמָנָא, קָא מַשְׁמַע לָן. "לְכָל מִנְחָתָם" - לְרַבּוֹת מִנְחַת הָעֹמֶר וּמִנְחַת קְנָאוֹת. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם" אֲמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לְהַתִּיר קָא אָתְיָא, וְאִידָךְ נַמִּי לְבָרֵר קָא אָתְיָא, קָא מַשְׁמַע לָן. "לְכָל חַטָּאתָם" - לְרַבּוֹת חַטַּאת הָעוֹף. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: גְּבִילָה הִיא, קָא מַשְׁמַע לָן. "לְכָל אֲשָׁמָם" - לְרַבּוֹת אֲשַׁם נָזִיר וַאֲשַׁם מְצוֹרָע. אֲשַׁם מְצוֹרָע - בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: "כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן"! אֶלָּא לְרַבּוֹת אֲשַׁם נָזִיר כַּאֲשַׁם מְצוֹרָע. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: לְהַכְשִׁיר קָא אָתֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. "אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ" - זֶה גֵּזֶל הַגֵּר. "לְךָ הִיא וּלְבָנֶיךָ" - שֶׁלְּךָ הִיא וּלְבָנֶיךָ, אֲפִילּוּ לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. אֲמַר רַב הוּנָא:

תלמוד לומר איש כאחיו — ואם על תודה. כרבי יהודה מוקמינן הך ברייתא בפרק שני דקידושין (נב,ב ונג,א) וגרסינן התם "וסמיך ליה תודה" — משמע דמסמוכין דריש, וקשיא: דרבי יהודה לא דריש סמוכין, בפרק קמא דיבמות (ד,א)! והתם פירשתי.

איש חולק אפילו בעל מום — לשון "חולק" — לאו דווקא, דהא קאמר "אין חולקין", אלא כלומר: אין מקפידין בו, אבל חלוקה גמורה — לא עבדי ליטול בשוה. וכן הא דתנן בשילהי בכורים: והן מתחלקין ביניהם כקדשי המקדש, וכן הני דברישׁ "טבול יום" (זבחים צט,א) לשון חלוקה — לאו דווקא. וקצת קשה מהא דתנן בפרק "שואל" (שבת קמח,ב): ומטילין חלשים על הקדשים ביום טוב. ושמא, מפני דרכי שלום בעלמא היו עושין. ועוד נראה: דדווקא קאמר "אין חולקין", לענין שיהא שלו לקדש בו את האשה, דאהבי מייתי ליה בפרק שני דקידושין (נג,א). אי נמי יש לומר: דלא ממעטינן הבא אלא שאין מחלקין מנחה חריבה זו כנגד מנחה חריבה אחרת, אבל מנחה אחת בפני עצמה — מחלקין, וכן זבח אחד. והא דפריך התם בפרק "האיש מקדש" (שם) מהא דתנא "הצנועים מושכין ידיהן, והגרגרנין חולקין", ולא משני: במנחה אחת שאני! משום דהתם לאו מלשון "חולקין" גרידא דייק, מדלא מייתי ממתניתין ד"טבול יום" וממתניתין דביכורים, [אלא] כדפירש התם בקונטרס: דסלקא דעתך דהאי "חולקין" — לאו ליטול חלקו המגיעו קאמר, דגבי לחם הפנים (יומא לט,א) תניא: ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היתה ברכה מצויה בלחם הפנים, [וכל כהן שמגיעו כזית], יש אוכל ושבע ויש שבע ומותיר. מכאן ואילך, נשתלחה מאירה בלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול כו', וכיון דהוי כפול — למאי חזי? אלא דרך עילוי חולקין, מניח חלקו לחבירו, ונוטל כנגדו במקום אחר. אלמא אית בהו דין חלוקה! ומשני: חלקו המגיעו קאמר, וכשאינו שוה לו — חוטף חלק חבירו ואוכלו. והא דתנן במסכת סוכה (נו,א): הנכנסין חולקין בצפון — חלקו המגיעו קאמר, ובעוד שהיתה בו ברכה.

והא אפיקתיה לכדרבי יוסי ברבי יהודה — ואם תאמר: והא מסקינן כולה הך סוגיא לרבי שמעון, ואיהו פליג עליה בסוף "כל המנחות באות מצה" (מנחות סג,ב)! ועוד: דמוקמינן להך ברייתא בקידושין (נג,א) כרבי יהודה, ואיהו נמי פליג עליה! ויש לומר: דדייק הכא: אם איתא דרבי יוסי ברבי יהודה איתיה הך ברייתא, היכי דריש? **מן** האש כתיב — תימה: לא לכתוב "מן האש", ולא בעי "לכל"? **זה** גזל הגר — ואתא קרא לאשמועינן כדדרשינן ב"הגוזל קמא" (בבא קמא קי,א): "האשם המושב לה' לכהן". ובספרים ישנים גרסינן בפרק "בית שמאי" בזבחים (מד,ב): גזל הגר — בהדיא כתיב ביה, דכתיב בפרשת נשא "לו יהיה", ופירש שם בקונטרס: דלא גרסינן בחלקו

שלמי

הֵיא, קָא מַשְׁמַע לָן. "לְכָל אֲשָׁמָם" - לְרַבּוֹת אֲשַׁם נָזִיר וַאֲשַׁם מְצוֹרָע. אֲשַׁם מְצוֹרָע - בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: "כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן"! אֶלָּא לְרַבּוֹת אֲשַׁם נָזִיר כַּאֲשַׁם מְצוֹרָע. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: לְהַכְשִׁיר קָא אָתֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. "אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ" - זֶה גֵּזֶל הַגֵּר. "לְךָ הֵיא וּלְבָנֶיךָ" - שֶׁלְּךָ הֵיא וּלְבָנֶיךָ, אֲפִילּוּ לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה. אֲמַר רַב הוּנָא:

שלמי

ליה, משום דחטאות ואשמות ושאר האמורים בפרשה בהדיא כתיבי, כל אחד ואחד במקומו, וסידרו לו הכתוב לאהרן כאן — מפני מחלוקתו של קרח. ונקשה לפירושו: דאם כן, מאי קא פריך אשם מצורע, בהדיא כתיבי ביה! אלא כל הני דאתא קרא לרבויי להו — לא כתיבי בשום מקום, כגון לוג שמן של מצורע ומנחת העומר ומנחת קנאות וחטאת העוף ואשם נזיר. מיהו צריך לדקדק: אמאי צריך "לכל" בכל הני לרבוינהו מדכתיב "קרבנם ומנחתם חטאתם ואשמם" הוה שמעינן להו, כיון דשאר כתיבי כולהו בהדיא, והני לא כתיבי. דמ"זאת תורת המנחה" ו"זאת תורת החטאת" ו"זאת תורת האשם" לא הוה ידעינן הני, כדמפרש טעמא בכל חד וחד. **ואפילו** לקדש בו את האשה — הא דדרשינן בסוף "הגוזל קמא" (בבא קמא קט,ב) ובמסכת ערכין בסוף "המקדיש" (כח,ב) גבי גזל הגר: "האשם המושב לה' לכהן" — קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר — על כרחין אית לן למימר דלאו משולחן גבוה קא זכו. דאם לא כן, היאך מקדשין בו את האשה? הא אמרינן בפרק "האיש מקדש" (קידושין נב,ב): המקדש

בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים — אינה מקודשת, דמשולחן גבוה קא זכו. אלא לענין אחר קאמר, דאין יכול ליתנו לכל כהן שירצה. ומיהו הא מילתא דריש התם מדכתיב "מלבד איל הכיפורים"! ושמא אתא קרא לאשמועינן דמועלין בו עד שיבא ליד כהן, כדאמר גבי חרמים בסוף "המקדיש" (ערכין כט,א): כל זמן שהם ביד בעלים — הרי הן כהקדש לכל דבריהם, נתנן לכהן — הרי הן כחולין. ומדקרייה רחמנא "אשם" — לא הוה ידענא הך מילתא, דלא הוה מסתבר לאוקמי הכי. ואם תאמר: והיאך מקדשין בו את האשה? הא לאו ממון כהן הוא, כדמשמע בסוף "הגוזל קמא" (בבא קמא קי,א) דמחזירין בלילה, והחזירה חצאין — לא יצא, ד"אשם" קרייה רחמנא. ועוד מסיק התם (קי,ב) דאין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר, משום ד"אשם" קרייה רחמנא! ויש לומר: דהני מילי קודם חלוקה, אבל לאחר שיגיע לכל אחד חלקו — נעשה ממון כהן. **איש** איש לרבות הגוים שנודרים נדרים כו' — תימה: דתיפוק ליה מדכתיב גבי בעלי מומין (ויקרא כב) "ומיד בן נכר לא תקריבו מכל אלה", הא תמימים — תקריבו! ואין לומר: דהיינו ישראל מומר, כמו "בן נכר" דפסח, דהא אמרינן בפרק קמא דתמורה (ז,א ושם): "ומיד בן נכר לא תקריבו" למה ליה? דסלקא דעתך אמינא: הואיל ולא נצטוו בני נח אלא על מחוסרי אברים, לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן! קא משמע לן. ויש לומר: דאי לאו "איש איש" הוה אמינא: בבעלי מומין — הוא דקאי בלאו, אבל תמימים — נהי דליכא לאו, איסורא מיהא איכא. ועוד יש לומר: דהאי קרא, בקרבן ציבור מוקמינן ליה בתורת כהנים. דהכי תניא התם: מנין שאין מקבלין שקלים מן הגוים? תלמוד לומר "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם". אין לי אלא תמידין, שנקראו "לחם", שאר קרבנות ציבור מנין? תלמוד לומר "מכל אלה", וקא משמע לן קרא דאפילו בא הגוי ומוסר לציבור — אין מקבלין ממנו, וכל שכן שאין מקבלין ממנו קרבנות של עצמו! ומיהו השתא דאשמעינן "איש איש" דמקבלין מהן נדרים ונדבות, מוקמינן נמי קרא בבעלי מומין, כדאיתא בתמורה (שם). **אי** לרבי יוסי הגלילי אפילו יין נמי — ולא מצי למימר דיין נמי דאמר רבי יוסי הגלילי, בבא עם הזבח — חדא, דהכא מרבי ליה מדכתיב "בכה", ואיהו מרבי ליה מ"לכל". ועוד: מדחשיב ליה בהדי עופות ומנחות דבאין בפני עצמן. ועוד: דמרבינן ברישא תודה ושלמים. ובריש תמורה (ג,א) משמע (דהא) דאין גוי מביא נסכים, מיירי בבאין עם הזבח. דגרסינן התם: קדשי גוים — לא נהנין ולא מועלין, ואין מביאין עליהם נסכים. וקאמר: מנהני מילי? ומייתי מברייתא דהכא. מיהו ברוב ספרים לא גרסינן "עליהם", אבל בספר רבינו גרשם כתוב "עליהם", ובקונטרס פירש כאן: ואין הגוי מביא נסכים בלא קרבן. **אי**

שלמי הגוים – גוי שנדר להביא שלמים – עולות הן, ואין נאכלין, והוא הדין דמנחתן כליל. **לבו לשמים** – כוונתו הוא שיהא קרבנותיו כליל לשמים, ולא שיאכלו. **כל דמקרבי עולה ליהוי** – שיהא דין עולה שאין נאכלת, ולא דין שלמים. **הכהן אוכלן** – כשאר שלמים, וקשיא לרב הונא. **הכי קאמר נתנן לישראל על מנת שיתכפר בהן ישראל** – כגון שהיה ישראל מחוייב שלמים, ונתנן גוי להוציא ידי חובתו – יזכה ישראל בבשר, ואוכלו. אבל נדר סתם שלמים – ניהוי עולה. **מנחת גוים** – ושלמים כמנחתו, דנאכלין לכהנים. **והיין והלבונה** – שיכול להתנדב, ולהביא יין ולבונה. **מה תלמוד לומר לעולה** – דמשמע: שאין מביאין אלא עולה? **פרט לנזירות** – כלומר, עולה סתם יכולין להביא, ולא עולת נזירות. שאם נדר בנזיר – אין נזירות חל עליו, לפי שיש בה עולה חטאת ושלמים. **רבי עקיבא אומר אין לי שמביא אלא עולה לחוד** – פרט לכל שאר קרבנות. והאי דתני "שלמי הגוים עולות" – היינו אליבא דרבי עקיבא, ומתניתין דקתני "מנחת גוים" – רבי יוסי הגלילי היא. **אי מהתם** – מ"אשר יקריבו לה' לעולה". הוה **אמינא קרבן נזירות הוא דלא לייתי** – חטאת עולה ושלמים, אבל וכו'. **קא משמע לן** – "כי יפליא" – דאין נודרין כלל, דאפילו נזירות לא חיילין עלייהו. התקינו בית דין וזה אחד מהן – גוי ששילח כו'. **לימא רבי יוסי היא** – דמרבי ביין, דהיינו נסכים. **ולא רבי עקיבא** – דאמר: אין לי אלא עולה, ולא נסכים. **אפילו תימא רבי עקיבא** – דהאי דאמר רבי עקיבא דאין נודרין אלא עולה – עולה וכל חבירתה, דהיינו נסכים. אבל נסכים לחודייהו – לא. **אזרח** – בנסכים כתיב (במדבר טו) "כל האזרח יעשה ככה". **ואין הגוי** – מתנדב להביא נסכים בלא זבח. **ככה** – עיכובא, שיהו כל עולות טעונות נסכים. **הא אמר אפילו יין לחודיה נמי** – מביא, כדקתני "מנין לרבות העופות והיין" לחודיה, דהיינו נסכים שמביא. והכא תניא: אין הגוי מביא נסכים. **הא אמר עולה** – לחודה – אין, מידי אחריני – לא. והכא קתני, דעולתו טעונה נסכים. **סמי מכאן נסכי יין** – ואמר "מנין לרבות העופות והלבונה", ולא תיתני "היין". **והיתה לכהן כמנחה** – במנחת חוטא כתיב. **שתהא עבודתה כשרה בו** – שאם חטא, ונתחייב להביא מנחה – יכול להקריבה הוא בעצמו. דהכי משמע: והיתה לבהן מנחת חוטא של עצמו, במנחת נדבתו שיכול להקריבה הוא בעצמו. **או אינו אלא לחתיר שירי מנחת חוטא של כהנים** – באכילה כמנחת ישראל. **והיתה לכהן** – מקיש חובתו, דהיינו מנחת כהן, לנדבתו, דהיינו "כמנחה" – דמשמע: כמנחת נדבתו. מה נדבתו – אינה נאכלת ואינה נקמצת, דכתיב (ויקרא ו) "כליל תהיה". **אף מנחת חובתו אינה נאכלת** – ומאחר דאינה נאכלת, אי אתה יכול להתיר

שַׁלְמֵי הַגּוֹיִם - עוֹלוֹת. אִיבָּעֵית אֵימָא: קָרָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: סְבָרָא. אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, גּוֹי - לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם. וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא, "אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה" - כָּל דְּמִקְרְבִי, עוֹלָה לִיהֱוֵי. מְתִיב רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא: גּוֹי שֶׁהִתְנַדֵּב לְהָבִיא שְׁלָמִים, נְתָנָן לְיִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל אוֹכְלָן, נְתָנָן לַכֹּהֵן - הַכֹּהֵן אוֹכְלָן! - אֲמַר רָבָא, הָכִי קָא אָמַר: "עַל מְנָת שֶׁיִּתְכַּפֵּר בָּהֶן יִשְׂרָאֵל" - יִשְׂרָאֵל אוֹכְלָן, "עַל מְנָת שֶׁיִּתְכַּפֵּר בָּהֶן כֹּהֵן" - כֹּהֵן אוֹכְלָן. מְתִיב רַב שֵׁיזְבִי: אִלּוּ מִנְחוֹת נִקְמָצוֹת וּשְׁיָרֵיהֶן לַכֹּהֲנִים, מִנְחַת גּוֹיִם! - אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קַשְׁיָא, הָא - רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, הָא - רַבִּי עֲקִיבָא. דְּתַנְיָא: "אִישׁ" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ אִישׁ"? לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם שֶׁנּוֹדְרִין נְדָרִים וְנְדָבוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. "אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה" - אֵין לִי אֶלָּא עוֹלָה, שְׁלָמִים מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "נִדְרֵיהֶם". תּוֹדָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "נִדְבוֹתָם". מִנַּיִן לְרַבּוֹת הָעוֹפוֹת וְהַיַּיִן וְהַלְּבוֹנָה וְהָעֲצִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "נִדְרֵיהֶם" - לְכָל נִדְרֵיהֶם, "נִדְבוֹתָם" - לְכָל נִדְבוֹתָם. אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "עוֹלָה"? "עוֹלָה" - פָּרַט לִנְזִירוּת, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה" - אֵין לִי אֶלָּא עוֹלָה בִּלְבַד. וְהַאי פָּרַט לִנְזִירוּת מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר" - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹדְרִין וְאֵין הַגּוֹיִם נוֹדְרִים! אִי מֵהָתָם, הָוָה אָמִינָא: קָרְבָּן הוּא דְּלָא לֵייתֵי, אֲבָל נְזִירוּת חָלָה עֲלֵיהוּ, קָא מַשְׁמַע לָן. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתַנַּן: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁבְעָה דְּבָרִים הִתְקִינוּ בֵּית דִּין, וְזֶה אֶחָד מֵהֶן: גּוֹי שֶׁשָּׁלַח עוֹלָתוֹ מִמְּדִינַת הַיָּם וְשִׁילַּח עִמָּהּ נְסָכֶיהָ - קְרֵיבִין מִשֶּׁלּוֹ, וְאִם לָאו - קְרֵיבִין מִשֶּׁל צִיבּוּר? לֵימָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְלֹא רַבִּי עֲקִיבָא! אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי עֲקִיבָא, עוֹלָה וְכָל חֲבִירְתָהּ. מַאן תָּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: "אֶזְרָח" - אֶזְרָח מֵבִיא נְסָכִים וְאֵין הַגּוֹי מֵבִיא נְסָכִים. כָּלוֹל לֹא תִּהֵא עוֹלָתוֹ מְעוּנָּה נְסָכִים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "כָּכָה". מַנִּי? לָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְלָא רַבִּי עֲקִיבָא. אִי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי - הָא אָמַר: אֲפִילּוּ יַיִן נַמִּי! אִי רַבִּי עֲקִיבָא - הָא אָמַר: עוֹלָה - אִין, מִידֵי אַחֲרִינָא - לָא! אִיבָּעֵית אֵימָא: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְאִיבָּעֵית אֵימָא: רַבִּי עֲקִיבָא. אִיבָּעֵית אֵימָא: רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, סְמֵי מֵהָהִיא יַיִן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: רַבִּי עֲקִיבָא, עוֹלָה וְכָל חֲבִירְתָהּ. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים" [וכו']. מְנָא הָנֵי מִילֵי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כְּמִנְחָה" - שֶׁתְּהֵא עֲבוֹדָתָהּ כְּשֵׁרָה בּוֹ. אַתָּה אוֹמֵר: שֶׁתְּהֵא עֲבוֹדָתָהּ כְּשֵׁרָה בּוֹ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְהַתִּיר מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים? וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל"? מִנְחַת נִדְבָתוֹ, אֲבָל חוֹבָתוֹ תְּהֵא נֶאֱכֶלֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כְּמִנְחָה", מַקִּישׁ חוֹבָתוֹ לִנְדָבָתוֹ, מַה נִּדְבָתוֹ - אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת, אַף חוֹבָתוֹ - אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי נֶאֱמַר "וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כְּמִנְחָתוֹ"? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "כְּמִנְחָה"! אֶלָּא לְהַקִּישׁ

מנחת

מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים כְּמִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מָה מִּנְחַת חוֹטֵא שֶׁל יִשְׂרָאֵל - נִקְמֶצֶת, אַף מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים - נִקְמֶצֶת. אִי מָה מִּנְחַת חוֹטֵא שֶׁל יִשְׂרָאֵל - נִקְמֶצֶת וּשְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִין, אַף מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים - נִקְמֶצֶת וּשְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִין? תַּלְמוּד לוֹמַר "לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה", לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה - וְלֹא לְאִשִּׁים כַּמִּנְחָה. הָא כֵּיצַד? קוֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ וְשִׁירַיִם קְרֵיבִין בְּעַצְמָן. הָא שֶׁהִתְּהֵא עֲבוֹדָתָהּ כְּשֵׁרָה בּוֹ מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁבָּא וּמַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר "וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ... וְשֵׁרֵת"! - אִי מֵהָתָם, הָוֶה אָמִינָא: הָנֵי מִילֵי - דְּבָר שֶׁאֵין בָּא עַל חֵטְא, אֲבָל דָּבָר שֶׁבָּא עַל חֵטְא - אֵימָא לָא. - וְהָא נַמִי מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: "וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחַטָּאָה בִּשְׁגָגָה" - מְלַמֵּד שֶׁהַכֹּהֵן מִתְכַּפֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ! - אִי מֵהָהוּא, הָוֶה אָמִינָא: הָנֵי מִילֵי - בְּשׁוֹגֵג, אֲבָל בְּמֵזִיד - לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. - בְּמֵזִיד, הֵיכִי מַשְׁפַּחְתְּ לָהּ? - בְּזִדּוֹן שְׁבוּעָה. תַּנְיָא אִידָךְ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמֶצֶת, וְהַקּוֹמֶץ קָרֵב בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְהַשְּׁיָרִים קְרֵיבִין בִּפְנֵי עַצְמָן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַקּוֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ, וְהַשְּׁיָרִים מִתְפַּזְּרִין עַל בֵּית הַדֶּשֶׁן. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: הָוֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן, בֵּית הַדֶּשֶׁן דְּהֵיכָא? אִי דִּלְמַעְלָה - הַיְינוּ אֲבוּהּ! אִי דִּלְמַטָּה - יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁקָּרֵב לְמַטָּה? אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: דִּלְמָא לְאִיבּוּד! וְכִי יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁקָּרֵב לְאִיבּוּד? תָּנֵי אֲבוּהּ דְּרַבִּי אָבִין: "כָּל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל" - לַאֲכִילָה הִקַּשְׁתִּיהָ וְלֹא לְדָבָר אַחֵר. מַאי קָא אָמַר? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָא אָמַר: "כָּל מִנְחַת כֹּהֵן לֹא תֵאָכֵל" - חוֹבָתוֹ, "כָּלִיל תִּהְיֶה" - נִדְבָתוֹ. - אָמַר לֵיהּ רָבָא: סַכִּינָא חֲרִיפָא מַפְסְקָא קְרֵאֵי! אֶלָּא אָמַר רָבָא: "כָּל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה" - נִדְבָתוֹ, "לֹא תֵאָכֵל" - חוֹבָתוֹ. - וְאֵיפוֹךְ אֲנָא! - מִסְתַּבְּרָא נִדְבָתוֹ הָוֶה לֵיהּ לְרִבּוּיֵי, שֶׁכֵּן תְּדִירָה, לָא חָטֵי, בְּסִים רֵיחֵיהּ. - אַדְרַבָּה, חוֹבָתוֹ הָוֶה לֵיהּ לְרִבּוּיֵי, שֶׁכֵּן עָשׂרוֹן חוֹבָה! - הָנָךְ גְּפִישָׁן. וְרַבָּנַן, הַאי "כָּל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל" מַאי עָבְדִי לֵיהּ? מִיבָּעֵי לְהוּ לִכְדְרַבַּנְיָא: אֵין לִי אֶלָּא עֲלִיּוֹנָה בְּ"כָלִיל תָּקְטָר" וְתַחְתּוֹנָה בְּ"לֹא תֵאָכֵל", מִנַּיִן לִיתֵּן אֶת הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה וְאֶת הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר "כָּלִיל" "כָּלִיל" לְגְזֵירָה שָׁוָה. נֶאֱמַר כָּאן "כָּלִיל", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "כָּלִיל", מָה לְהַלָּן - בְּ"כָלִיל תָּקְטָר", אַף כָּאן - בְּ"כָלִיל תָּקְטָר". וּמָה כָּאן - לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ, אַף לְהַלָּן - לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. בָּעֵי רַבִינָא כֹּהֵן שֶׁאָכַל מִן הָאֵימוּרִין מָה הוּא לָאו דְּזָרוּת לֹא

מנחת חוטא של כהנים אלא שתהא עבודה כשרה בו. **אלא במנחה** – דמשמע, כמנחת חוטא של ישראל. דאילו נאמר "במנחתו" – הוה משתמע בדקאמרת, מקיש חובתו לנדבתו, (והלא לא נאמר כו'). **לכהן כמנחה** – כלומר, כל שיש לכהן לעשות בה – יהא כמנחת חוטא של ישראל, דנקמצת. **ולא לאשים כמנחה** – לענין מזבח אין שוין מנחת חוטא של כהנים ומנחת חוטא של ישראל, דשירי מנחת חוטא של ישראל – נאכלין, ומנחת חוטא של כהנים – קריבין. **ומקריב קרבנותיו** – של עצמו, אפילו במשמר שאינו שלו. **דבר הבא על חטא** – כגון מנחת חוטא. **בחטאה בשגגה מלמד וכו'** – דהכי משמע: "ובפר הכהן על הנפש השוגגת" – אפילו על נפשו של עצמו, וקאמר: על חטאת – אף על גב דאתי על חטא. **הני מילי בשוגג** – כדכתיב "על הנפש השוגגת". **אבל אמזיד** – כגון היכא דהוויין נמי אמזיד, כגון אשם חרופה ושמיעת קול – לא יקריב בעצמו. **קא משמע לן** – "והיתה לכהן כמנחה", דהאי קרא במנחת חוטא דשבועת העדות כתיב, דעשה בו מזיד כשוגג. **דלמעלה** – על התפוח, (הדשן) מגחלים שעל המזבח צוברים את הדשן לתפוח, נמצא דלבסוף מתפזר על בית הדשן. מורי רבי זכרונו לברכה. **אלא אבית הדשן דלמטה** – במקום שמשליך מוראה ונרצה ותרומת הדשן אצל הכבש, ושם היו נבלעים, ושם היה מתפזר. **דלמא לאיבוד** – שאין צריכין שום הקטרה, אלא לאיבוד מפזרן על בית הדשן שלמטה. **וכי יש לך דבר שקרב** – מתחילתו לאיבוד. **תני אבוה וכו'** – מימרא בפני עצמו, ענין אחר. מורי רבי זכרונו לברכה. וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד, תני אבוה דרבי אבין: לעולם מתפזרת אבית הדשן דלמטה. ודקא אמרת: וכי יש לך דבר קרב (כבר) לאיבוד? גזירת הכתוב היא, דכתיב "כל מנחת" כו' – לאכילה הקשתיו, מנחת חוטא של כהנים למנחת נדבתו, תרוייהו – אין נאכלות. ולא לדבר אחר, לענין הקרבה. דשאני מנחת חוטא שלו אין קריבין, אלא מתפזרים אבית הדשן. **מאי קאמר** – היכי שמעינן מהאי קרא חובתו או נדבתו, דבעיא למימר לאכילה הקשתיו. **לא תאכל חובתו** – מנחת חוטא, אבל נקמצת. "כליל תהיה" – מנחת נדבתו, שלא תהא נקמצת, אלא מקטיר כולה במנחת חביתין. כיון דאית בהך קרא תרוייהו, חובתו ונדבתו, הלכך מצי למימר "לאכילה הקשתיו" – דמקיש הכא חובתו לנדבתו. **סכינא חריפא מפסקא קראי** – וכי יכול אדם להפסיק המקרא, להטיל סופו לתחילתו בענין זה: "לא תאכל" – חובתו, והדר תני: לאכילה הקשתיו כו'. **ואיפוך אנא** – דאימא: נדבתו – נקמצת ולא חובתו. **מסתברא נדבתו הוה ליה לרבויי** – שיהא לה דין חביתין שאינה נקמצת, משום דדמיא לחביתין. **שכן נדבתו תדירה** – שיכול להתנדב בכל יום, כחביתין שבאין בכל יום. **ולא חטי** – נדבתו וחביתין אין באין על חטא. **ובסים ריחיה** – שנדבתו וחביתין בלולין בשמן ולבונה וריחו נודף, מה שאין כן במנחת חוטא. ענין אחר: דבזה ובזה כתיב "ריח ניחוח" – לאפוקי מנחת חוטא, שאינה תדירה, ובאה על חטא, ואינה בלולה בשמן, ואין כתיב בה "ריח ניחוח". **שכן באה עשרון** – בחביתין – לאפוקי נדבתו, שיכול להביא כמה עשרונים שירצה. **חובה** – שמחוייב להביא כמו חביתין. **ורבנן** – דפליגי עליה דרבי שמעון דאמר: מנחת חוטא של כהנים כליל היא ואינה נקמצת, האי "לא תאכל" מאי עבדי ליה? וכו'. **אלא עליונה** – חביתין – ב"כליל תקטר" לחוד. **לאו דלא תאכל בעליונה וחיוב כליל תקטר בתחתונה מנין תלמוד לומר** – כו'. **לאו דזרות** – "כל זר לא יאכל קדש" לא קמיבעיא ליה דכהן לגבי אימורים כזר הוי, כדאמר בפירקין מן "ונדריך אשר תדור".

אי דלמטה — פירש בקונטרס: על שפך הדשן בחוץ. וקשה: אם כן, הוי נפסל ביוצא! אלא נראה: בעזרה, במקום ששם פרים ושעירים נשרפין, כדאמר בפרק "טבול יום" (זבחים קד,ב) דשלשה דשנים הן. והא דתנן בפרק "היה נוטל" (סוטה כג,א): ומנחתה מתפזרת אבית הדשן, שם היתה, ולא נפסלה ביוצא. ורבינו תם מפרש: במקום שמניחין תרומת הדשן אצל הכבש. ולא יתכן, דתרומת הדשן קודם תמיד היה, ואחר התמיד היו מקריבין קרבנות ומנחות, ואז כבר נצטנן. **ויש** לך דבר שקרב למטה — ואף על גב דאיכא רצפת העזרה דנתקדשה לרבי יהודה (זבחים נט,א) — אין זה למטה, והיינו אבוה. **ויש** לך דבר שקרב לאיבוד — ואף על גב דאיכא שתי הלחם הבאין בפני עצמן דלשרי פה קאתיין, כדאמרינן ב"התכלת" (מנחות מו,ב) — שאני התם, דעיקר מצותן עם הכבשים לאכילה. **לאכילה** הקשתיו — דאיתקשא מנחת חוטא לחביתין לעניין אכילה ולא להקרבה, שזה — לאיבוד, וזה — כליל. **מאי** קאמר — דהא "כליל" נמי כתיב ביה, אלמא לכליל נמי הוקשה. הכי קאמר: כלומר, האי קרא לאו בחדא מנחה, דאי בחדא מנחה — לכתוב "כליל" ונישתוק, דלא סבירא ליה הא דמסקינן לקמן משום לאו. אלא "לא תאכל" קאי אמנחת חובתו, ו"כליל" תהיה אנדבתו. כמו שמפרש אביי ורבא, ואתרוייהו פריך: ואיפוך אנא. ומה שהקדים אביי "לא תאכל" ל"כליל תהיה" — כדי לקיים "וכל מנחת כהן" אבולהו מנחות. דהכי קאמר אביי: לא תאכל חובתו — לאו חובתו דווקא קאמר, אלא כלומר, אף חובתו, וכל שכן נדבתו. אבל "כליל תהיה" — אנדבתו דווקא קאי. ורבא לא חייש בהא, דשפיר מקיים וכל, דמנחות הוקשו לחביתין, הך — לענין כליל, והך — לענין "לא תאכל".

וכסים ריחיה — פירש בקונטרס בחד לישנא: דכתיב במנחת נדבה וחביתין "ריח ניחוח", מה שאין כן במנחת חוטא. וקשה: דלא חשיב שמן ולבונה. לכך נראה כלשון אחר שפירש: דמינייהו בסים ריחיה.

ורבנן האי כל מנחת כו' — היינו, בין רבנן בין רבי שמעון דפליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון.

לאו דזרות — פירש בקונטרס: "וכל זר לא יאכל קודש". [וכפירושו] משמע בפרק קמא דכריתות (ה,ב) גבי "אכל חלב מן המוקדשים", דקאמר רבי יהודה: לוקה שלש. וחשיב תרי לאוין דחלב, וחד דכתיב "וכל זר לא יאכל קודש". וכן בפרק בתרא דמכות (יח,א) אמר רבא: זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה, לרבי שמעון לוקה חמש. ופריך: לילקי נמי משום "וכל זר לא יאכל קודש". ושקוה: דההוא קרא — בתרומה כתיב, כדמוקי ליה בפרק "עשרה יוחסין" (קידושין סט,ב), וכתיב לעיל מיניה "תושב ושכיר לא יאכל קודש". ונראה דגרסינן בתרוייהו "זר לא יאכל כי קודש הם", ובההיא שמעתא גופא דמכות (יח,ב) מייתי לה גבי "זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה — פטור". ואם תאמר: והיכי לקי הכא ובבריתות אלאו דזרות? הא מסיק התם במכות גבי עולה: הני מילי — היכא דחזי לכהנים, הכא — לכהנים נמי לא חזי. וגבי "זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה — פטור" קאמר [נמי]: דכל היכא דקרינא ביה "ואכלו אותם אשר כופר בהם" — קרינא ביה "וזר לא יאכל כי קודש הם"! ויש ליישב פירוש הקונטרס דהכא וגירסת הספרים דבריתות ודמכות (שם) דשייך ביה לאו ד"כל זר לא יאכל קודש", אף על גב דכתיב בתרומה, דילפינן קודש "חט" "חט" מתרומה, כדאשכחנא בפרק "הנשרפין" (סנהדרין פד,א) דיליף מעילה מתרומה, ולא

קים לן אוזהרה במעילה אלא מתרומה. אבל אלאו ד"זר לא יאכל כי קודש הם" — לא לקי, כיון דלא חזי לכהנים. והא דנקט הכא לאו דזרות, ולא קאמר לאו דמעילה — לישנא דקרא נקט. ומיהו קשיא לפירוש זה, מהא דתניא התם: "כל חלב וכל דם לא תאכלו", מה חלב — לוקה שלש, אף דם — לוקה שלש. ופריך: מאי שנא חלב דלוקה שלש? — דאית ביה הלין תרי לאוין דאמרינן, ולאו דזרות.

דם נמי לילקי שלש — דאית ביה הלין תרין לאוין דאמרינן, ולאו דזרות! ומשני: איצטריך, סלקא דעתך אמינא, הואיל ואימעיט דם מטומאה — אימעיט נמי דם מזרות, קמשמע לן הקישא. ואי זרות היינו לאו דמעילה, הא בהדיא אימעיט דם מטומאה וממעילה, בסוף "כל הבשר" (חולין קיז,ב)! ובקונטרס לא גריס התם "מטומאה", אלא "ממעילה". ויש לפרש, דהכי קאמר: סלקא דעתך אמינא, הואיל ואימעיט ממעילה — פירוש: מקרבן מעילה, אימעיט נמי מזרות — כלומר, ממלקות. דלאו דמעילה דנפיק מ"וכל זר". קא משמע לן היקישא, דכי ממעטינן דם בסוף "כל הבשר" — היינו דווקא מקרבן מעילה, ולא ממלקות. והא דלא אמרינן איפכא: דמיעוטא — למלקות, והיקישא — לקרבן, משום דהיקישא גבי לאו כתיב. אבל אי גרסינן "לטומאה", קשה: מה ראית למעט טומאה ולרבות זרות? אימא איפכא! ומיהו בכל ענין צריך טעם, דעל כרחין אמת הוא דממעטינן טומאה ומרבינן זרות! ויש לומר: משום דהיקישא ד"כל חלב וכל דם" גבי זרות, דהכל זרים אצל חלב ודם. אבל סתם בני אדם — טהורין. ואם תאמר: ואי דמפרשינן דלאו דזרות הוא לאו ד"וכל זר לא יאכל כי קודש הם", תקשי לן: דלילקי נמי אלאו דמעילה! ויש לומר: דלא חשיב לאו דמעילה, משום דלא חשיב אלא לאוי דלא שייבי אלא בחלב ואימורין. אבל לאו דמעילה שייך אף בבשר ובקדשי בדק הבית. ועוד: דשייך נמי בהנאה בלא אכילה. והא דפריך התם לעיל, דליחייב נמי משום "כי קודש" — היינו משום דהתם חשיב לאו דנותר, ולא שייך בחלב טפי מבשאר בשר. ואם תאמר: ולרבנן דפליגי התם בכריתות (ד,ב) עליה דרבי יהודה, וממעטי דם מזרות, אם כן בסוף "כל הבשר" (חולין קיז,א) דחשיב חומר בחלב מבדם, ליחשוב לאו דזרות! ויש לומר: דבפלוגתא לא קמיירי. ואם תאמר: אמאי לא חשיב בכריתות (ד,ב) לאו ד"חלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואבול לא תאבלוהו" (ויקרא ז)? ויש לומר: דלאו בעניינא דקדשים כתיבא, כי הני דהתם. ומיהו קשה: דלילקי משום לאו דהכא, דכל שהוא ב"כליל תהיה" — הרי הוא ב"כל תאכל". ויש לומר: דפלוגתא היא הכא. אי נמי: הוי לאו שבכללות. **ובזה** יפה כח כהנים מכח המזבח — אף על גב דאיכא כבשים בהדי לחם, ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים — מגופו מיהא ליכא למזבח. **והאיבא** עולה — ואם תאמר: והאיכא לבונה, דאמרינן בפרק בתרא (מנחות קו,ב): האומר "הרי עלי למזבח" — יביא לבונה, שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה! ויש לומר: דלא מיירי הכא אלא במידי דחזי לאכילה, ולהכי לא חשיב נמי עצים לרבי. **לאפוקי** מדשמואל כו' — עיקר מילתא בפרק "התדיר" (זבחים צא,ב), ופריך עלה טובא. והא דלא פריך מהכא — לפי שאינו אלא מייתור משנה. ומהאי טעמא נמי לא מייתי התם סייעתא מהכא, אהדיא דשמואל. והתם מוכח טעמא דשמואל משום דבר שאין מתכוין. **קומצו** ושיריו נאכלין — [אבל] יין — צלול הוא, ואי אפשר לקומצו. **איכא** מתנות — פירוש: מתנות על הפרוכת. ולא משמע כן ב"הקומץ רבה" לעיל (כז,ב), דאמר: שבע הזאות שבפנים ושבמצורע, מכלל דשל מצורע — לא הוי בפנים. ועוד תנן בסוף נגעים: בא לו אצל מצורע לשער נקור, נתן מן הדם על תנוך, נטל מלוג השמן ויצק וטבל, והזה שבע פעמים כנגד בית קדשים הקדשים כו', בא לו אצל מצורע כו', מדלא קתני "בא לו להיכל" — משמע שבעזרה עומד. ומדהדר תני "בא לו אצל מצורע" — משמע שלא היה עומד בשער ניקנור. **למעוטי** מנחת מאפה — לא מיקרי "נעשית בכלי" — דקסבר: אין תנור מקדש.

מה

כי קמיבעיא [לי] **לאו דכליל תהיה** – בכהן שאכל את אימורין מזבח של כהן: מי הוי חייב משום לאו ד"כליל תהיה", כמו כהן שאכל מנחת כהן שחייב משום "כליל תהיה". מורי רבי. **ותו ליכא** – דליהוי כולה למזבח? **הא איכא עולה** – דהויא כולה למזבח. **עורה לכהנים** – ולא חשיב כולה למזבח. **מוראה ונוצה** – דלא קריבי במזבח. **לשיתין אזלי** – ולא לאשים, והאי לא חשיב למזבח. **ומאי בזה** – דמשמע: בזה למזבח, ולא אחר. **לאפוקי מדשמואל דאמר מולפה לאשים** – דהוה למזבח, וקאמר: דזה באה כולה למזבח ולא יין. ומתניתין דקתני "בזה יפה כח מזבח" – דאתי כולה למזבח, ולא אחר. **מסייעא לשמואל** קומצו – וקומצו אזיל למזבח ושיריו לכהנים. דבזה יפה כח שניהם. והיינו דקתני מתניתין "בזה יפה כח מזבח" – לאפוקי שמן, דיפה בו כח שניהן. **תו ליכא** – מידי דהוי כולו לכהנים? **איכא דמה** – דכתיב (ויקרא ה) "והזה מדם החטאת על קיר המזבח". **איכא מתנותיו** – לבהונות, דלא הוה כוליה לכהנים. **לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן** (מי שיתנדב שתי לחם לשני הלחם, בלא שני כבשים – אפילו הכי, של כהנים הן, ולא אתו (לשירים) לשריפה. ענין אחר: שתי הלחם הבאות בפני עצמן), כגון שלא הוו כבשים שנאבדו. וקאמרינן לעיל בפרק "התכלת" (מו,ב): יונפו, ותעובר צורתן, ויצאו לבית השריפה. ופליגי אמוראי התם, דאיכא למאן דאמר: לאכילה הויין, ואיכא למאן דאמר: לשריפה אתיין. כך שמעתי. ענין אחר: לאפוקי ממאן דאמר, מדרבי עקיבא דאמר: שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים וכו', דסבר: הכבשים אין מעכבין את הלחם. **קמשמע לן** – "בזו" – בשתי הלחם ובלחם הפנים, "יפה כח כהנים לעולם" – דאפילו באות בפני עצמן, לעולם יפה כח כהנים, ולאכילה אתיין מעיקרא (אבל אין נאכלין, וטעונין צורה. ולא מפי המורה). **משנה** כל המנחות הנעשות **בכלי שרת** – כגון מנחת מחבת ומרחשת, טעונות שלש פעמים מתן שמן. **יציקה ובלילה ומתן שמן** – שבתחילה היה נותן השמן בכלי קודם נתינת הסלת, ואחר כך נותן עליו את הסלת, וחוזר ונותן שמן לבלול בשמן, וחוזר ונותן עליה שמן – לקיים מצות יציקה. לאפוקי מנחת מאפה, שאין כל מעשיה בכלי, שהרי נאפת בתנור, שאין טעונה יציקה. אבל אידך שתי מתנות – צריכה. ואף על גב דבמתניתין תני יציקה תחילה – אפילו הכי, אינה אלא באחרונה. והכי משמע מתניתין:

לָא קָא מִיבָּעֲיָא לִי, כִּי קָא מִבָּעֲיָא לִי - לָאו דְּ"כָלִיל תִּהְיֶה", מַאי? אֲמַר רַב אַחָאי לְרָבִינָא, תָּא שְׁמַע: דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא בְּ"כָלִיל תִּהְיֶה" - לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. משנה מְנָחַת כֹּהֲנִים וּמְנָחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ וּמְנָחַת נְסָכִים - לַמִּזְבֵּחַ, וְאֵין בָּהֶן לַכֹּהֲנִים, וּבָזֶה יָפָה כֹּחַ מִזְבֵּחַ מִכֹּחַ הַכֹּהֲנִים. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים - נֶאֱכָלִין לַכֹּהֲנִים, וְאֵין בָּהֶם לַמִּזְבֵּחַ, וּבָזֶה יָפָה כֹּחַ הַכֹּהֲנִים מִכֹּחַ הַמִּזְבֵּחַ. גמרא וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא עוֹלָה! - אִיכָּא עוֹרָה לַכֹּהֲנִים. - וְהָא אִיכָּא עוֹלַת הָעוֹף! - אִיכָּא מוּרְאָה וְנוֹצָה. - וְהָא אִיכָּא נְסָכִים! - לַשִּׁיתִין אָזְלִי. - וּמַאי "בָּזוֹ"? - לְאַפּוֹקֵי מִדִּשְׁמוּאֵל, דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: הַמִּתְנַדֵּב יַיִן - מְבִיאוֹ וּמְזַלְּפוֹ עַל גַּבֵּי אִישִׁים, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלַשִּׁיתִין אָזְלִי. מְסַיְּיעָא לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: הַמִּתְנַדֵּב שֶׁמֶן - קוֹמְצוֹ וּשְׁיָרָיו נֶאֱכָלִין. "שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים". וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא חַבַּת הָעוֹף! - אִיכָּא דְּמָה. - וְהָאִיכָּא לוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע! - אִיכָּא מַתְּנוֹתָיו. וּמַאי "בָּזוֹ"? לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן דַּאֲמַר: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַבָּאוֹת בִּפְנֵי עַצְמָן - לִשְׁרֵיפָה אָתְיָין, קָמַשְׁמַע לָן, דְּבָזוֹ יָפָה כֹּחַ כֹּהֲנִים לְעוֹלָם. משנה כָּל הַמְּנָחוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בִּכְלִי - טְעוּנוֹת שְׁלֹשָׁה מַתָּנוֹת שֶׁמֶן: יְצִיקָה, וּבְלִילָה, וּמַתַּן שֶׁמֶן בִּכְלִי קוֹדֶם לַעֲשִׂיָּתָן. חַלּוֹת - בּוֹלְלָן, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: סוֹלֶת. הַחַלּוֹת טְעוּנוֹת בְּלִילָה, וּרְקִיקִין - מְשִׁיחָה. כֵּיצַד מוֹשְׁחָן? - כְּמִין כִּי, וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָלִין לַכֹּהֲנִים. גמרא לְמַעוּטֵי מַאי? אֲמַר רַב פַּפָּא: לְמַעוּטֵי מְנָחַת מַאֲפֶה. תָּנוּ רַבָּנָן: "וְאִם מִנְחַת מַרְחֶשֶׁת קָרְבָּנֶךָ סֹלֶת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה" - מְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנָה מַתַּן שֶׁמֶן בִּכְלִי. "קָרְבָּנֶךָ" "קָרְבָּנֶךָ" לִגְזֵרָה שָׁוָה,

מה

בשעה שעושה יציקה, צריך שתהא הבלילה נעשה כבר, וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה. מורי רבי. **מנחת הסלת** – לא היה בה חלות, דבעודה סולת נקמצת. **חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת** – בוללן בשמן ואחר שנעשו חלות, לאחר אפייה. דברי רבי. **וחכמים אומרים סלת** – בוללן. החלות – שבמנחת מאפה טעונות בלילה, לרבנן – סלת, ולרבי – חלות. **כיצד מושחן** – לרקיק? **כמין כי** – יווני, שבלשונינו קורין לכ"ף שלהן כי. שהיה נוטל מן השמן באצבעו, כמין כי יווני. **והשאר** – שמן נאכל לכהנים. **גמרא סלת בשמן תעשה** – משמע: שתהא הסלת ניתנת בשמן – מלמד שטעונין מתן שמן בכלי קודם לכל דבר, ואחר כך נותן הסולת על גביה. והאי קרא במנחת מרחשת כתיב, והוא הדין למחבת ולשאר מנחות. **קרבנך** – דבתרוייהו כתיב "קרבנך", במחבת ובמרחשת.

מה

רש"י

מה כאן במנחת מרחשת מתן שמן בכלי – דכתיב (ויקרא ב) "סלת בשמן תעשה", ובמנחת מחבת כתיב יציקה ובלילה (שם). **סלת בלולה** – האי קרא במחבת כתיב, והוא הדין לשאר מנחות. **ואי אפשר לבוללן** – כדמפרש לקמן. **כיצד עושה** – למנחת מחבת ומרחשת? נותן מתן שמן בכלי, ונותן הסלת בשמן. **כיצד הוא עושה** – מיירי מכל מנחות דעלמא: נותן מתן שמן בכלי וכו'. **מאי היא** – מאי טעמא אי אפשר ללחמי תודה שיהו נבללין חלות? **אמר רבי שמואל** – להכי אי אפשר: דחצי לוג שמן היה בתודה, ולא יותר, כדשמעינן לקמן בפרק "שתי מדות" (פח,א. עיין שם), וחציו של חצי הלוג – לרקיקין, וחציו – לרבוכה. ואי אמרת דבוללן כשהן חלות – היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג? אלא ודאי כשהן סלת בוללן. **ענין אחר: שפיר קאמרי ליה רבנן** – שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי דתודה אי אפשר לבוללה חלות ונבללין סולת, והוא הדין למחבת ומרחשת דנבללין סולת! אמר רבי שמואל, אמר לך רבי: שאני התם בתודה דלא אפשר, דרביעית שמן היא, כדאמרן חצי לוג לתודה, דהיינו רביעית לוג לחלות, ואי אפשר לבוללן חלות. אבל מנחת מחבת ומרחשת, שאין בהן חלות כל כך, דאפשר לבוללן חלות – נבללין חלות. מורי רבי זכר צדיק לברכה. להאי לישנא לא גרסינן "מאי היא (אמר רבי)". **מאי תלמודא** – דהללו בוללן ולא אלו? אימא ד"בלולות" אתרוייהו, והכי משמע "משוחין" – ושניהן משוחין. **לא לישתמיט קרא כו'** – אלא מה דכתיב "בלולה" – בחלות, ומשיחה – ברקיקה, שמע מינה: דהכי הוא דווקא. **מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין** – [עשרה חלות ועשרה רקיקין] לרבנן מביא לוג וכו'. ענין אחר: הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקים – כגון שהביא חמש חלות וחמשה רקיקין, ורבי שמעון היא, דאמר: מחצה חלות ומחצה רקיקין – מביא. **מושח את הרקיק על פני כולו** – פליגא אמתניתין דאמר: כמין כי. **ושאר השמן** – שנשתייר על משיחת הרקיק, מחזירו לחלות. **רקיקין הבאים בפני עצמן** – דאי בעי – רקיקין מביא, ואי בעי – חלות מביא. ולא היו נבללין בשמן, והיה בה רבוי שמן שנשתייר על המשיחה, ואינו נאכל. וכיצד הוא עושה? מושחן וכו'. **מושחן וחוזר ומושחן** – דיכין דליבא חלות, ליבא למימר "ושאר השמן מחזיר לחלות". וכיון דסבירא ליה דאין שאר השמן נאכל לכהנים, משום הכי חוזר ומושחן עד וכו'. **למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים** – שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור, שאין טעונים פתיתה. אבל מנחת מאפה לא ממעט מפתיתה, דלקמן מרבי ליה לפתיתה עם שאר מנחות, אף על גב דנאפות בתנור. **לרבות כל המנחות לפתיתה** – ואפילו מנחת מאפה. **תלמוד לומר אותה** – למעוטי הני תרתי. **ולא אוציא את הרקיקין** – שיהו רקיקין טעונין יציקה, דלא ממעט קרא אלא חד מהני תרתי מינין שבה. **תלמוד לומר היא** – מיעוט אחר, למעט ליציקה. **מאי תלמודא** – כלומר, מה ראית להוציא את מנחת מאפה שכתובה עם שאר מנחות? אימא: להוציא את מנחת כהנים, שהרי אין כתובה בפרשת שאר מנחות. **שני מיעוטין** – "עליה" ו"היא".

הוי

מַה כָּאן - מַתַּן שֶׁמֶן בִּכְלִי, אַף לְהַלָּן - מַתַּן שֶׁמֶן בִּכְלִי. וּמַה לְהַלָּן - יְצִיקָה וּבְלִילָה, אַף כָּאן - יְצִיקָה וּבְלִילָה. "חַלּוֹת בְּלוּלָן דִּבְרֵי רַבִּי וַחֲכָמִים אוֹמְרִים סוֹלֶת". תָּנוּ רַבָּנָן: "סֹלֶת בְּלוּלָה" - מְלַמֵּד שֶׁנִּבְלֶלֶת סוֹלֶת. רַבִּי אוֹמֵר: חַלּוֹת בּוֹלְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "חַלּוֹת... בְּלוּלֹת". אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא לַחֲמֵי תוֹדָה נֶאֱמַר בָּהֶן "חַלּוֹת", וְאִי אֶפְשָׁר לְבוֹלְלָן כְּשֶׁהֵן חַלּוֹת אֶלָּא סוֹלֶת! כֵּיצַד עוֹשֶׂה? נוֹתֵן שֶׁמֶן בִּכְלִי קוֹדֶם לַעֲשִׂיָּתָן וְנוֹתְנָהּ, וְנוֹתֵן שֶׁמֶן עָלֶיהָ וּבוֹלְלָהּ, וְלָשָׁהּ, וְאוֹפָהּ, וּפוֹתְתָהּ, וְנוֹתֵן שֶׁמֶן עָלֶיהָ שֶׁמֶן, וְקוֹמֵץ. רַבִּי אוֹמֵר: חַלּוֹת בּוֹלְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "חַלּוֹת... בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן", כֵּיצַד עוֹשֶׂה? נוֹתֵן שֶׁמֶן בִּכְלִי קוֹדֶם לַעֲשִׂיָּתָהּ, וְנוֹתְנָהּ, וְלָשָׁהּ, וְאוֹפָהּ, וּפוֹתְתָהּ, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שֶׁמֶן, וּבוֹלְלָהּ, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שֶׁמֶן, וְקוֹמֵץ. "אִי אֶפְשָׁר" דְּקָאָמְרִי לֵיהּ רַבָּנָן לְרַבִּי מַאי הִיא? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: רְבִיעִית שֶׁמֶן הִיא, הֵיאָךְ מִתְחַלְּקֶת לְכַמָּה חַלּוֹת?! "חַלּוֹת בְּלוּלָה וּרְקִיקִין מְשִׁיחָה". תָּנוּ רַבָּנָן: "חַלּוֹת... בְּלוּלֹת" - וְלֹא רְקִיקִין בְּלוּלִין. שָׁיְכוֹל, וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמַה חַלּוֹת שֶׁאֵינָן טְעוּנוֹת מְשִׁיחָה - טְעוּנוֹת בְּלִילָה, רְקִיקִין שֶׁטְּעוּנִין מְשִׁיחָה - אֵינוֹ דִּין שֶׁטְּעוּנִין בְּלִילָה! תַּלְמוּד לוֹמַר: "חַלּוֹת... בְּלוּלֹת" - וְלֹא רְקִיקִין בְּלוּלִין. "רְקִיקִין מְשׁוּחִין" - וְלֹא חַלּוֹת מְשׁוּחוֹת. שָׁיְכוֹל, וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה רְקִיקִין שֶׁאֵינָן טְעוּנִין בְּלִילָה - טְעוּנִין מְשִׁיחָה, חַלּוֹת שֶׁטְּעוּנוֹת בְּלִילָה - אֵינוֹ דִּין שֶׁטְּעוּנוֹת מְשִׁיחָה! תַּלְמוּד לוֹמַר: רְקִיקִין מְשׁוּחִים - וְלֹא חַלּוֹת מְשׁוּחוֹת. מַאי תַּלְמוּדָא? אָמַר רָבָא: לָא לִישְׁתַּמִּיט וְלִכְתּוֹב "חַלּוֹת מְשׁוּחוֹת וּרְקִיקִין בְּלוּלִין". "כֵּיצַד מוֹשְׁחָן? כְּמִין כִּי. וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל" וכו'. מַאי "כְּמִין כִּי"? אָמַר רַב כָּהֲנָא: כְּמִין כִּי יָוְנִי. תָּנוּ רַבָּנָן: מִנְחָה הַבָּאָה מֶחֱצָה חַלּוֹת וּמֶחֱצָה רְקִיקִין, מֵבִיא לוֹג שֶׁמֶן וְחוֹצֵהוּ, חֶצְיוֹ לְחַלּוֹת וְחֶצְיוֹ לִרְקִיקִין, וְחַלּוֹת בּוֹלְלָן וּרְקִיקִין מוֹשְׁחָן, וּמוֹשֵׁחַ אֶת הָרָקִיק עַל פְּנֵי כּוּלּוֹ, וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן מַחֲזִירוֹ לַחַלּוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מוֹשְׁחָן כְּמִין כִּי, וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. תַּנְיָא אִידָךְ: רְקִיקִין הַבָּאִים בִּפְנֵי עַצְמָן - מֵבִיא לוֹג שֶׁמֶן וּמוֹשְׁחָן וְחוֹזֵר וּמוֹשְׁחָן עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל שֶׁמֶן שֶׁבַּלּוֹג. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מוֹשְׁחָן כְּמִין כִּי, וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. **מִשְׁנָה** כָּל הַמְּנָחוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בִּכְלִי טְעוּנוֹת פְּתִיתָה. **גְּמָרָא** לְמַעוּטֵי מַאי? אָמַר רַב פַּפָּא: לְמַעוּטֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים. תָּנוּ רַבָּנָן: "פְּתוֹת אֹתָהּ פִּתִּים... מִנְחָה" - לְרַבּוֹת כָּל הַמְּנָחוֹת לִפְתִיתָה. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים? תַּלְמוּד לוֹמַר "אֹתָהּ". "וְיָצַקְתָּ... שֶׁמֶן מִנְחָה" - לְרַבּוֹת כָּל הַמְּנָחוֹת לִיצִיקָה. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף מִנְחַת מַאֲפֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר "עָלֶיהָ שֶׁמֶן". אוֹצִיא אֶת הַחַלּוֹת וְלֹא אוֹצִיא אֶת הָרְקִיקִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "הִיא". מַאי תַּלְמוּדָא? אֵימָא: לְהוֹצִיא מִנְחַת כֹּהֲנִים!

אמר

תוספות

מה להלן יציקה ובלילה אף כאן יציקה ובלילה — תימה: למה לי למילף מגזרה שוה ד"קרבנך" "קרבנך"? תיפוק לי דמרבינן בסמוך מדכתיב "מנחה" — לרבות כל המנחות ליציקה, ולא ממעטינן אלא מנחת מאפה! ומצינו למימר: דעיקר גזרה שוה — למתן שמן בכלי אתיא, ויציקה ובלילה דהכא — הוא הדין דבלאו גזרה שוה הוה ידעינן, מדכתיב "מנחה". ועוד נראה: דבלילה נמי איצטריך גזרה שוה, דמדכתיב "מנחה" — לא מרבינן אלא יציקה לחודה, דעל יציקה כתיב, ומרבינן מינה פתיתה לכל מנחות, דפתיתה ויציקה כתיבי בההוא קרא. ומיהו צריך לדקדק: במנחת סולת ובמנחת העומר, דלא כתיב בהו (בלילה) מתן שמן בכלי קודם לעשייתן (חולין), תינח מחבת ומרחשת — דכתיב "קרבנך", אלא שאר מנחות מנלן? ואם נפרש: מדכתיב "מנחה" במחבת מרבינן כל מנחות לשלשה מתנות שמן, אם כן, היכי דממעטינן מאפה מיציקה, מדכתיב "עליה" ו"היא", נמעט נמי ממתן שמן בכלי קודם לעשייתן, דהנך תיבות גבי הדדי כתיבי, "ויצקת עליה שמן מנחה היא"! ונראה לפרש: דגבי שלשה מתנות שמן, כל המנחות למידות זו מזו בלא שום גזרה שוה מסברא בעלמא. דכיון דטעונות מתנות שמן — נלמד סתום מן המפורש, כעין גלוי מילתא בעלמא. והא דצריך הכא "קרבנך" לגזרה שוה — היינו, משום דכיון דבמחבת כתיב יציקה אחרונה, ובמרחשת כתיב מתן שמן בכלי בתחילה, הוה אמינא: שזו דינה בכך, וזו דינה כך. אבל אחר שמלמדינו בגזרה שוה ליתן האמור של זה בזה, הוא הדין בכל המנחות, חוץ ממאפה דמיעטה רחמנא מיציקה. ומשום דכתיבי מיעוטי גבי יציקה, הוא דאיצטריך ליה "מנחה" לרבות כל המנחות ליציקה. **שפיר** קאמרי ליה רבנן ומאי היא — תימה: מעיקרא פשיטא ליה דשפיר קאמרי רבנן, ואחר כך בעי "מאי היא"? ועוד: שאין מתרץ כלום אקושיא זו! ונראה לפרש: דלאו קושיא היא, אלא בניחותא קאמר, דשפיר קאמרי ליה רבנן, כדחזינן בתוספתא דחזר בו רבי דאמר: נראין דבריהן מדבריי. ו"מאי היא" — כלומר, מאיזה טעם. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: רביעית שמן היא, ומתחלקת לכמה חלות, ולאחר אפייתן יבישות הן ובולעות שמן מחמת האור, וברביעית שמן לא ספקא להו. **ומה** חלות שאין טעונות משיחה כו' — צריך לדקדק אי שייך כאן "כל חד וחד תיקום בדוכתיה". **כמין** כי — צייר בקונטרס כמין ט"ת, ובפירושי חומש פירש: גימ"ל. ויש מפרשים: כמין נו"ן, או כמין כ"ף. ובערוך פירש: דתניא בכריתות (ה,ב) "המלכים מושחין כמין נזר, והכהנים כמין כי יוונית" — פירוש: יצק שמן על ראש [אהרן] ויורד אילך ואילך כמין שני מרגליות, וזהו צורתו. **אימא** להוציא מנחה כו' — הקשה בקונטרס: גבי פתיתה נמי לפרוך "אימא להוציא מנחת כהנים"? ותירץ: דמסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי בדין מנחת מחבת, שכן פתיתה כתיבא ביה בהדיא, ושתיהן מנחת יחיד, ו"נפש" כתיב בפרשה — למעט שתי הלחם ולחם הפנים, דציבור הן.

איזהו

אֵיזֶהוּ דבר שצריך שני מיעוטין כו' — תימה: דלעיל בסוף "כל המנחות באות מצה" (ס,ב) גבי הגשה, דכתיבי מיעוטי טובא, ממעטינא מקמא — שתי הלחם ולחם הפנים, דאין מהן לאשים. וממיעוט שני — מנחת נסכים, שאינה באה בגלל עצמה. וממיעוט שלישי — מנחת כהנים ומנחת כהן משיח, שאין מהן לכהנים. והשתא הכא גבי יציקה דאיכא תרי מיעוטי, נהי דלא צריך למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים, שאפילו שמן אינה טעונה, כדממעיט להו בפרק "כל המנחות" (שם), מכל מקום נוקי קמא — למעוטי מנחת נסכים, ואידך — למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח, מטעמים דהתם! ויש לומר: דלא דמי, דגבי הגשה — איכא תלתא מיעוטי, ולא שייך לאוקמי כולהו במנחת מאפה. אבל הכא, דליכא אלא תרי מיעוטי, ואיכא לקיומי תרוייהו במנחת מאפה — מקיימינן. **חביצא** — פירש בקונטרס: תבשיל שקורין שלינקו"ק, שמפררין בו פת. וקשה: מה ענין זה אצל מנחות שהבישול מבטלו כאן מתורת לחם? ואי משום דטיגון דמנחה חשיבא כבישול דחביצא — והא בסמוך מייתי עלה "ליקט מכולן" דליכא שום טיגון! ועוד, אמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות לז,א) גבי חטה: טחנה לשה אפאה ובשלה, בזמן שהפרוסות קיימות מברך "המוציא", אין הפרוסות קיימות מברך "בורא מיני מזונות", משמע אין הפרוסות קיימות אפילו יש בהן כזית! ועוד, בסמוך דקאמר ולרבי ישמעאל דמחזירן לסולתן הכי נמי דלא מברך "המוציא", היכי בעי למימר דמברך, וכי יש לך אין פרוסות קיימות יותר מזה?! ומפרש רבינו תם דחביצא הן פתיתין דקין שמדביקין אותן על ידי דבש או על ידי חלב ושומן כעין טיגון של מנחה. ובערוך פירש, כעין חביצא דתמרי שפירר הפת בקערה ושופך מרק עליהן. **היה** עומד ומקריב מנחות בירושלים — פירש בקונטרס: כהן שלא הביא מנחה בשנה זו. ולא היה לומר הביא, דמנחת כהן כליל היא, ובמנחה הנאכלת מיירי בדקאמר "נטלן לאוכלן". ויכול לפרש כהן שלא הקריב מנחה בשנה זו, ומיירי במנחת ישראל. עוד לשון אחר פירש: ישראל שלא הביא מנחה מימיו. וקשה: ד"נטלן לאוכלן" קתני, וישראל לא מצי אכיל! ורבינו שמעון פירש בברכות (לז,ב) דדוקא במנחות, לפי שאין רגילין להתנדב מנחות. ואי אפשר לומר כן, דבתוספתא קתני נמי הכי גבי זבח! ונראה לפרש, דלפי שהיו משמרות מתחדשות ומתחלפות פעמיים בשנה ולכל משמרה היו בתי אבות, נמצא שלא היו מקריבין אלא שני ימים בשנה חוזן קבוע להם להקריב לחצי שנה יום אחד, לפיכך מברך אזבח ואמנחה "שהחיינו" לזמן.

לִיקֵּט מכולן — אחמשת המינים קאי, ובפסח. והא ליכא למימר דאמנחות קאי, דקתני "אם חמץ הוא" וכל המנחות באות מצה: כך פירש בקונטרס. ויש פירושים שכתוב בהן אפתיתין שאין בהן כזית, ולא איתפרש לן היכא. **אֲפִילּוּ** פירורין שאין בהן כזית — ואם תאמר: הא דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם לט,א ושם) פת צנומה בקערה מברכין עליה "המוציא", ופליגא דרבי חייא בר אבא דאמר צריך שתכלה ברכה עם הפת היכי דמי, אי דליכא לחם אחר — הא מסקינן הכא דמברך "המוציא" ואי דאיכא לחם אחר — על הגדול מברך, דעד כאן לא פליגי התם אלא בפתיתין גדולים ושלימים קטנים, אבל פתיתין גדולים ופתיתין קטנים — פשיטא, הואיל ואיכא לחם אחר שלם דאההוא לחם מברך. ונראה לפרש דמיירי התם בכבר שמפרר ממנו בקערה לשם ברכה כדי לברך עליו "המוצא".

רבי

אָמַר רַבָּה: אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ שְׁנֵי מִיעוּטִין? הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ מִנְחַת מַאֲפֶה. **מִשְׁנָה** מִנְחַת יִשְׂרָאֵל - קוֹפֶל אֶחָד לִשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וּמַבְדִּיל. מִנְחַת כֹּהֲנִים - קוֹפֶל אֶחָד לִשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וְאֵינוֹ מַבְדִּיל. מִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ לֹא הָיָה מְקַפְּלָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת כֹּהֲנִים וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ אֵין בָּהֶן פְּתִיתָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן קְמִיצָה, וְכָל שֶׁאֵין בָּהֶן קְמִיצָה - אֵין בָּהֶן פְּתִיתָה. וְכוּלָּן פּוֹתְתָן כְּזֵיתִים. **גְּמָרָא** תָּנוּ רַבָּנָן: "פְּתוֹת" - יָכוֹל לִשְׁנַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "פִּתִּים". אִי "פִּתִּים", יָכוֹל עֲשָׂרָה פֵּירוּרִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֹתָהּ" - אוֹתָהּ לְפִתִּיתִים וְלֹא פְּתִיתָהּ לְפִתִּיתִים, הָא כֵּיצַד? מִנְחַת יִשְׂרָאֵל - קוֹפֶל אֶחָד לִשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וּמַבְדִּיל. מִנְחַת כֹּהֲנִים וְכֹהֵן מָשִׁיחַ - הָיָה מְקַפְּלָהּ וכו'. - וְהָא אֲנַן תְּנַן: לֹא הָיָה מְקַפְּלָהּ! - אָמַר רַבָּה: אֵינוֹ מְקַפְּלָהּ לְאַרְבָּעָה, אֲבָל מְקַפְּלָהּ לִשְׁנַיִם. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת כֹּהֲנִים וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ אֵין בָּהֶן פְּתִיתָה". אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי חֲבִיצָא דְּאִית בָּהּ פֵּירוּרִין כְּזַיִת - מְבָרְכִינַן עֲלֵיהּ "הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ". אִי לֵית בָּהּ פֵּירוּרִין כְּזַיִת - מְבָרְכִינַן עֲלֵיהּ "בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת". אָמַר רַב יוֹסֵף: מָנָא אָמִינָא לָהּ? דְּתַנְיָא: הָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב מְנָחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹמֵר: "בָּרוּךְ... שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ". נְטָלָן לְאָכְלָן, אוֹמֵר: "...הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ", וְתַנְּנ: וְכוּלָּן פְּתִיתִים כְּכַזַּיִת. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּלְתַנָּא דִּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דַּאֲמַר: מְבָרְכִין עַד שֶׁמַּחְזִירִין לְסָלְתָּן, הָכִי נַמִּי דְּלָא מְבָרֵךְ "הַמּוֹצִיא"! וְכִי תֵּימָא: הָכִי נַמִּי, וְהָתַנְיָא: לִיקֵּט מִכּוּלָּן כְּזַיִת וַאֲכָלָן, אִם חָמֵץ הוּא - עָנוּשׁ כָּרֵת, אִם מַצָּה הוּא - אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁעֵירָסָן. אִי הָכִי, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי עֲלָהּ: וְהוּא שֶׁאֲכָלָן בְּכַדֵּי אֲכִילַת פְּרָס, וְאִי בְּשֶׁעֵירָסָן, "שֶׁאֲכָלוֹ" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּבָא מְלֹחֵם גָּדוֹל. מַאי הָוֵי עֲלָהּ? רַב שֵׁשֶׁת אָמַר: אֲפִילּוּ פֵּירוּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן כְּזַיִת. אָמַר רָבָא: וְהוּא דְּאֵיכָּא תּוֹרִיתָא דִּנְהַמָּא עֲלַיְיהוּ.

משנה

הֲוֵי אוֹמֵר [זו] **מִנְחַת מַאֲפֶה** – שיש בה שני מינין, חלות ורקיקין, לפיכך צריכה שני מעוטין. הלכך, קממעט מדנהך תרי מיעוטי. **מִשְׁנָה** **קוֹפֵל** – כמו "כופל", חלה אחת לשתים, ושתים לארבע. **מַבְדִּיל** – משברה, היינו "פתיתה". **מִנְחַת כֹּהֲנִים** **קוֹפֵל** – כדי לקיים מצות פתיתה. **וְאֵין מַבְדִּיל** – וכולה כליל. **מִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ** – היינו חביתין. **לֹא הָיָה מְקַפְּלָהּ** – כשאר מנחת כהנים, לפי שהיא חובתו. ואין נקמצת כלל, וכליל היא. **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִנְחַת נְדָבָה שֶׁל כֹּהֲנִים וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ אֵין בָּהֶן פְּתִיתָה** – כלומר, שלא היה מקפלן וכו'. ופליג אתנא קמא דסבר: מנחת כהנים – קופל. **וכולן** – שצריכין פתיתה – מקפלן שנים לארבעה, וארבעה לשמונה, ושמונה לששה עשר, עד שיהו "פתיתין כזיתים". ענין אחר: "וכולן פתיתין כזיתים" – שיכול לפותתן עד שיהו הפתיתין כזיתים. אבל פחות מכזיתים – אין יכול לפותתן כל שהוא. ואיכא דאמרי: "וכולן פתיתין כזיתים" – שהיה עושה מן העשרון עשר חלות, ומכל חלה וחלה – ארבעה פתיתין, ולא היה בכל פת אלא כזית. ולא מפי הרב. **גְּמָרָא** תלמוד לומר **פִּתִּים** – דמצי למכתב "תעשינה פתות", וכתיב "פתים" – דמשמע: לשני פתים יותר. **תַּלְמוּד לוֹמַר אוֹתָהּ לְפִתִּיתִים** – שיעשה אותה לפתיתים – דהיינו, אחד לשנים, ושנים לארבעה, ולא יותר. **וּמַבְדִּיל** – והדר קומץ לה, ולא יותר מפתיתה לפיתים לפירורין. **וְאֵינוֹ מַבְדִּיל** – דכיון דאין צריכה קמיצה – אין צריכה הבדלה. **אֲבָל מְקַפֵּלָה לִשְׁנַיִם** – דכיון דאין אלא חצי עשרון – אין מקפל אלא לשנים. **הָאי חֲבִיצָא** – (של רקיקין). **הָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב מִנְחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם** – כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו, או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר, אומר כהן "שהחיינו". **נְטָלָן** – הכהן לאוכלן. **מְבָרֵךְ** – הכהן "המוציא". **וְתַנְּנ**: "וכולן" – כל המנחות, אפילו מנחת העומר, "פתיתין כזיתים". ולהכי מברך הכהן "המוציא". **וְאִי לֹא הֲוֵי כְּזֵיתִים** – אינו מברך. **לִיקֵּט מִכּוּלָּן** – פירורין כזית. **וְאִם חָמֵץ הוּא כו'** – ומדיוצא בהן ידי חובתו, דחשיב ליה לחם, נמי מברך עליו "המוציא". **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – דקתני "ליקט מכולן". **בְּשֶׁעֵירְסָן** – שקיבץ הפירורין ביחד, וגוללן בידו וחברן, והוי כזית. **אִי הָכִי הַיְינוּ דְּקָתָנֵי עֲלָהּ וְהוּא שֶׁאֲכָלָן** – לאותן פרורין. **כְּשִׁיעוּר אֲכִילַת פָּרָס** – שלא שהה בין פירור לפירור יותר מכדי אכילת פרס – דהתם הויא אכילה, ויוצא בה ידי חובתו. **וְאִי בְּשֶׁעֵירְסָן** – שגובלן דהוו חתיכה אחת. **שֶׁאֲכָלוֹ מִיבָּעֵי לֵיהּ** – דכיון דתני "שאכלן" – משמע: דרוב פירורין הם, ולא חתיכה אחת שלא פיררה. **אָמַר לֵיהּ** – רב יוסף: אלא לעולם שלא עירסו, ואפילו הכי לא תפרוך. **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** – דיוצא בפירורין, כגון שבאו מלחם גדול, שעדיין הוא בעין הכבר שבאו ממנו, והוי חשוב ובר ברכה. הלכך פירורין נמי שלקטן, חשובין נינהו, ומברך עליהן. אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב, אימא לך: דבעינן כזית. והאי חביצא נמי, דקאמר "אי אית בה כזית" וכו', אף על פי שבא מלחם גדול, אי לא הוי הלחם בעין – בעינן כזית לענין "המוציא". **אֲפִילּוּ פֵּירוּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן כְּזַיִת** – מברך עליהן "המוציא". **תּוֹרִיתָא דִּנְהַמָּא** – שיהא בהן מראה לחם, ולא שיהו שרוי כל כך שאין נראה אם הם לחם או לאו.

ואכתי

רש"י

ואכתי פריך – ואי סבירא לן דדבר הלמד בגזרה שוה, כגון חביתין דילפי "חוק" "חוק" מלחם הפנים, דחזור ומלמד בבנין אב. ולאו בבנין אב הוא, אלא במה מצינו, דפלוגתא במסכת זבחים (נ,ב) אי חזור ומלמד, הואיל ויליף מלחם הפנים. **ליליף מחביתין** – מה מצינו חביתין – שהן שתים עשרה חלות, אף כל המנחות כו'. **שבן הדיוט** – לחמי תודה ושאר מנחות – הדיוט יכול להביאן, ובאין נדבה, ואין באין לחצאין, ויש בהם משום פגול, ואין דוחין לא שבת ולא טומאה. וחביתין – הן קרבן של כהן גדול, ואין באין בנדבה, וקריבה לחצאין מחציתה בבקר ומחציתה בערב, ואין בהן פיגול לפי שאין להם מתירין, ודוחין שבת וטומאה. **שבן עשרון** – דחביתין ושאר מנחות אין באות אלא עשרון. לאפוקי לחמי תודה, שיש בהם כמה עשרונים. **כלי** – חביתין ומנחות טעונות כלי כל שהוא. ענין אחר: כלי מקדשן, ולחמי תודה – שחיטת הזבח מקדשן. **הקדש** – דחביתין ומנחות הויין קדשי קדשים. **מנחות וחביתין** – טעונים הגשה למזבח, ובאות לאישים על המזבח. מה שאין כן בלחמי תודה – שאין טעונין הגשה, ואין מהם לאישים. **הדיוט מהדיוט** – מנחות מתודה, דתרוייהו מנחת הדיוט. לאפוקי חביתין – שהן קרבן כהן גדול. **רבי מאיר אומר וכו'** – דהיינו טעמא: דאי סבירא ליה דבר הלמד כו', וטעמא משום הנך נפישן, כדאמר לעיל. **יליף מלחם הפנים** – דהקדש מהקדש עדיף ליה למילף. לאפוקי לחמי תודה – דקדשים קלים. **כהדיא כתיב בהו** – מפרש בפרק "התודה" (מנחות עז,ב). **שלמיו** – "על זבח תודת שלמיו" – לרבות שלמי נזיר, לעשרה קבין ירושלמיות נמי מרבינן, שבאין עשר חלות כתודה. **שאפאן ארבע חלות** – שהיה לו לעשות ארבעים, ולא עשה כי אם ארבע, אחד מכל מין. **והא בעי אפרושי תרומה מינייהו** – דכתיב "והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה" (ויקרא ז), והך תרומה אמרינן לקמן (עז,ב) דהויא אחת מעשר? **דמפריש מכל חדא** – מכל אחת של ארבע חלות. **דאפרשינהו בלישה** – כל זמן שהן עיסה, ושוב עשה החלות שלימות, דלא הוי פרוס. **שריבה במדת חלתן** – כגון שהיה לעשות עשר חלות, ועשה חלות גדולות, שלא עשה מהן אלא או שבע או שמונה. או שמיעט – שעשה שתים עשרה חלות או שלש עשרה חלות. ענין אחר: שריבה – היינו שהוסיף במנין החלות, כגון שעשה שתים עשרה. **חוץ מלחם הפנים וחביתין ולחמי תודה** – שאם מיעט או ריבה במדת חלתן – פסולות, וקשיא לשמואל דאמר: לחמי תודה שאפאן וכו'. **הוא** – שמואל. דאמר

משנה כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁיפָה, וְחָמֵשׁ מֵאוֹת בְּעִיטָה. שִׁיפָה וּבְעִיטָה - בַּחִיטִּין. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּבָּצֵק. כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת עֶשֶׂר, חוּץ מִלֶּחֶם הַפָּנִים וַחֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל שֶׁהֵם בָּאוֹת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כּוּלָּם בָּאוֹת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, חוּץ מֵחַלּוֹת תּוֹדָה וּנְזִירוּת שֶׁהֵן בָּאוֹת עֶשֶׂר עֶשֶׂר. **גמרא** תָּנָא: שָׁף אַחַת - בּוֹעֵט שְׁתַּיִם, שָׁף שְׁתַּיִם - בּוֹעֵט שָׁלֹשׁ. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: אַמְטוּיֵי וְאַתּוּיֵי חַד. אוֹ דִלְמָא, אַמְטוּיֵי וְאַתּוּיֵי תְּרֵי, מַאי? תֵּיקוּ. "שִׁיפָה וּבְעִיטָה בַּחִיטִּין רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בַּבָּצֵק". אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּבָּצֵק וְלֹא בַּחִיטִּין, אוֹ דִלְמָא אַף בַּבָּצֵק? תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא: שִׁיפָה וּבְעִיטָה - בַּחִיטִּין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שִׁיפָה וּבְעִיטָה - בַּבָּצֵק. "כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת כו' שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה". לֶחֶם הַפָּנִים - בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ. חֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל - אָתְיָא "חֻקָּה" "חֻקָּה" מִלֶּחֶם הַפָּנִים. כָּל הַמְּנָחוֹת דְּבָאוֹת עֶשֶׂר עֶשֶׂר מְנָלַן? גְּמַר מִלַּחְמֵי תוֹדָה: מָה לְהַלָּן - עֶשֶׂר, אַף כָּאן - עֶשֶׂר. - וְלִילַף מִלֶּחֶם הַפָּנִים: מָה לְהַלָּן - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, אַף כָּאן - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה! - מִסְתַּבְּרָא מִלַּחְמֵי תוֹדָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן: יָחִיד הַמִּתְנַדֵּב, שֶׁמֶן, נִפְסָל, שֶׁלֹּא בְּשַׁבָּת, וְשֶׁלֹּא בְּטוּמְאָה. - אַדְּרַבָּה, מִלֶּחֶם הַפָּנִים הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן: הֶקְדֵּשׁ, וּלְבוֹנָה, מַצָּה, וְעֶצֶם! - הָנָךְ נְפִישָׁן. וְאִי סְבִירָא לָן דָּבָר הַלָּמֵד בְּגִזֵּירָה שָׁוָה, חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּבִנְיַן אָב, נֵילַף מֵחֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל, מָה לְהַלָּן - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, אַף כָּאן - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה! - מִסְתַּבְּרָא מִלַּחְמֵי תוֹדָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן: הֶדְיוֹט שֶׁהִתְנַדֵּב, חֲצָאִין, לְפִיגּוּל, שֶׁלֹּא בְּשַׁבָּת, וְשֶׁלֹּא בְּטוּמְאָה. - אַדְּרַבָּה, מֵחֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן: עֶשְׂרוֹן, כְּלִי, הֶקְדֵּשׁ, וּלְבוֹנָה, מַצָּה, וְעֶצֶם, הַגָּשָׁה, וְאִישִׁים, וְהָנֵי נְפִישָׁן! - הֶדְיוֹט מֵהֶדְיוֹט עָדִיף לֵיהּ. "רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כּוּלָּן בָּאוֹת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה". מַאי קָסָבַר? אִי סְבִירָא לֵיהּ דְּדָבָר הַלָּמֵד בְּגִזֵּירָה שָׁוָה, חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּבִנְיַן אָב - יָלֵיף מֵחֲבִיתֵי דְּכֹהֵן גָּדוֹל, דְּהָנֵי נְפִישָׁן. אִי סְבִירָא לֵיהּ דְּדָבָר הַלָּמֵד בְּגִזֵּירָה שָׁוָה, אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּבִנְיַן אָב - יָלֵיף מִלֶּחֶם הַפָּנִים. - הֶקְדֵּשׁ מֵהֶקְדֵּשׁ עָדִיף לֵיהּ. "חוּץ מֵחַלּוֹת תּוֹדָה וּנְזִירוּת שֶׁהֵן בָּאוֹת עֶשֶׂר עֶשֶׂר". לַחְמֵי תוֹדָה - בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ. נְזִירוּת, דַּאֲמַר מָר: "שְׁלָמָיו" - לְרַבּוֹת שַׁלְמֵי נָזִיר. אָמַר רַב טוֹבִי בַּר קִיסְנָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: לַחְמֵי תוֹדָה שֶׁאָפָאן אַרְבַּע חַלּוֹת - יָצָא. - וְהָא בָּעֵינַן אַרְבָּעִים! - לְמִצְוָה. - וְהָא בָּעֵי אַפְרוּשֵׁי תְּרוּמָה מִינַּיְיהוּ! - וְכִי תֵּימָא דְּמַפְרִישׁ מִכָּל חֲדָא וַחֲדָא, "אֶחָד" אָמַר רַחֲמָנָא - שֶׁלֹּא יִטּוֹל פָּרוּס! - דְּאַפְרְשִׁינְהוּ בְּלִישָׁה. מֵיתִיבִי: כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁרִיבָּה בְּמִדַּת חַלָּתָן אוֹ שֶׁמִּיעֵט בְּמִדַּת חַלָּתָן - בְּשֵׁרוֹת, חוּץ מִלֶּחֶם הַפָּנִים וַחֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל וְלַחְמֵי תוֹדָה וּנְזִירוּת! הוּא דְּאָמַר

תוספות

רבי יוסי אומר שיפה ובעיטה בבצק — פירוש: ולא בחיטין. ובתוספתא (פרק ח) גרסינן "אף בבצק", ופליגא אהך. ובתוספתא דיוקנית לא גרסינן "אף". **אתיא** חוקה חוקה מלחם הפנים — תימה: דבפרק קמא (מנחות ח,א) דרשינן "חוקה" דחביתין, וב"הקומץ רבה" (שם יט,א) דרשינן "חוקה" דלחם הפנים? **דאפרשינהו** בלישייהו — לכאורה דאין שם תרומה עליהם בעיסה, דבשחיטת הזבח הוא דקדשי, ותנן בפרק "התודה" (מנחות עח,ב): שחטה עד שלא קרמו בתנור — לא קדש הלחם. ותימה: דבסוף פרק קמא דנדרים (יב,א) אמרינן: כחלת אהרן וכתרומתו — מותר, הא כתרומת לחמי תודה — אסור. והא תרומת לחמי תודה, לאחר זריקת דמים הוא! ומשני: לפני זריקת דמים, ובדרב טובי בר קיסנא כדאפרשינהו בלישייהו! וצריך לומר: דלאו תרומה ממש הוו, עד אחר אפייה. ואם תאמר: דמשמע הכא דהך דרב טובי בר קיסנא — בדיעבד, ובפרק קמא דנדה (ו,ב) גבי "שפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה בכרות של תרומה", ומוקי לה: בתרומת לחמי תודה. ופריך: תרומת לחמי תודה באפייה מאי בעי? ומשני: דאפרשינהו בלישייהו, כדרב טובי בר קיסנא. וכי לא עשתה מצוה מן המובחר? ויש לומר: דהא דקאמר ארבע חלות — הוא דיעבד, דלכתחילה בעי ארבעים. וגם היא עשתה ארבעים, אלא שקודם אפייה הפרישה אותן של תרומה. ולא הפרשה גמורה, אלא שביררה אותן העתידות להיות תרומה, לעשותן נאות ויפות.

שריבה

שריבה במדת חלתן או שמיעט במדת חלתן כשרות חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול ויש אומרים אף לחמי תודה ונזירות — זו גירסת הקונטרס. טעמא: משום דבלחם הפנים וחביתין כתיב "חוקה" — לעכב, ובלחמי תודה — כתיב "מצות" בויי"ו, אבל בשאר מנחות — כתיב "מצת". ואפילו כתיב בהו "מצות" בויי"ו — גמר ממנחת מאפה ונזירות דכתיב "שלמיו" — לרבות שלמי נזיר. ודבר תימה: היאך יכול לכוין בחביתין שיהיו שוות, דלקמן בריש "שתי מדות" (פז,ב) אמרינן: דמחלקה ביד? **כל** המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרונן פסולות — פירש בקונטרס בלשון אחר: משום דכשריבה — הוה קומץ נקמץ מן החצי היתר, ונמצא שאין עשרון קומץ, והוה ליה קומץ חסר. ואם מיעט במדת עשרונות — הוה לה מנחה חסירה. וקשה: דהא אסיקנא ב"הקומץ רבה" (מנחות כד,ב) דקומץ, בדעתו דכהן תליא מילתא, ואעשרון קא קמיץ! ונראה בלשון אחר שפירש: דכתיב "שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל", ואם ריבה או מיעט פסולות — דגזירת הכתוב היא, ואסור לשנותו.

בדקה בגסה בדקה בגסה — תניא בתוספתא: העומר — היה מניפו בשלש עשרה נפות, שתי הלחם — בשתים עשרה, לחם הפנים — באחת עשרה. בדקה בגסה, בדקה — שתהא קולטת את הסולת, בגסה — שתהא קולטת את הסובין. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שלש עשרה נפות היו, זו על גבי זו, והתחתונה שבכולן עשויה שתהא קולטת את הסולת.

הדרן עלך אלו מנחות

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות — כמו שהוסיפו על הסאה שתות, כך הוסיפו על האיפה שתות. דלעיל קים לן גם עכשיו איפה — שלש סאין. ואם תאמר: כי אמר רחמנא "עשרון" — ניזיל בתר השתא, כדאשכחן גבי "חמש סלעים של בן" בפרק "יש בכור" (בכורות נ,א), בתר דאוסיפו עלייהו! ויש לומר: דשאני התם, דגלי קרא, כדדרשינן מדכתיב "יהיה". והשקל

דַּאֲמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁרִיבָּה בְּמִדַּת חַלָּתָן אוֹ שֶׁמִּיעֵט בְּמִדַּת חַלָּתָן - כְּשֵׁרוֹת, חוּץ מִלֶּחֶם הַפָּנִים וַחֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף לַחְמֵי תוֹדָה וּנְזִירוּת. אָמַר רַב הוּנָא: מִנְחַת מַאֲפֶה שֶׁאָפָה חֲלָה אַחַת - יָצָא. מַאי טַעְמָא? "מַצּוֹת" "מַצַּת" כְּתִיב. מַתְקִיף לַהּ רַב פַּפָּא: טַעְמָא דִּכְתִיב "מַצַּת", הָא כְּתִיב "מַצּוֹת" - לָא? וְהָא גַּבֵּי לַחְמֵי תוֹדָה דִּכְתִיב "מַצּוֹת", וַאֲמַר רַב טוֹבִי בַּר קִיסְנָא, אֲמַר שְׁמוּאֵל: לַחְמֵי תוֹדָה שֶׁאָפָאָן אַרְבַּע חַלּוֹת - יָצָא! - הַהִיא פְּלִיגָא. **משנה** הָעוֹמֶר הָיָה בָּא עֶשָׂרוֹן מִשָּׁלֹשׁ סְאִין, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - שְׁתֵּי עֶשְׂרוֹנִים מִשָּׁלֹשׁ סְאִין, לֶחֶם הַפָּנִים - עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע עֶשְׂרוֹנִים מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע סְאִין. **גמרא** מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּמֵחָדֵשׁ אָתֵי וּמִשְׁעוֹרִין אָתֵי, עֶשָׂרוֹן מוּבְחָר לָא אָתֵי אֶלָּא מִשָּׁלֹשׁ סְאִין. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - שְׁתֵּי עֶשְׂרוֹנוֹת מִשָּׁלֹשׁ סְאִין. כֵּיוָן דְּמֵחִיטִּין אָתְיָין, אַף עַל גַּב דְּמֵחָדֵשׁ אָתְיָין, שְׁתֵּי עֶשְׂרוֹנוֹת אָתוּ מִשָּׁלֹשׁ סְאִין. לֶחֶם הַפָּנִים - עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרוֹנוֹת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סְאִין. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּמֵחִיטִּין אָתוּ וּמְיַשָּׁן אָתוּ, עֶשָׂרוֹן מוּבְחָר אָתֵי מִסְּאָה. תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁרִיבָּה בְּמִדַּת עֶשְׂרוֹנָן אוֹ שֶׁמִּיעֵט בְּמִדַּת עֶשָׂרוֹן - פְּסוּלוֹת, רִיבָּה בְּמִדַּת סְאִין שֶׁלָּהֶן אוֹ שֶׁמִּיעֵט בְּמִדַּת סְאִין שֶׁלָּהֶן - כְּשֵׁרוֹת. **משנה** הָעוֹמֶר הָיָה מְנוּפֶּה בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפָה, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וְלֶחֶם הַפָּנִים - בְּאַחַת עֶשְׂרֵה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הָיָה לָהֶן קְצָבָה, אֶלָּא סוֹלֶת מְנוּפָּה כָּל צָרְכָּהּ הָיָה מֵבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ" - עַד שֶׁתְּהֵא מְנוּפָּה כָּל צָרְכָּהּ. **גמרא** תָּנוּ רַבָּנָן: בְּרַכָּה בְּנָפָה, בְּרַכָּה בְּנָפָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְזוֹ לְמַטָּה מִזּוֹ. עֶלְיוֹנָה קוֹלֶטֶת סוּבִין, תַּחְתּוֹנָה קוֹלֶטֶת סוֹלֶת. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא הָיָה לָהֶן קְצָבָה". תָּנוּ רַבָּנָן: "סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ" - מְלַמֵּד שֶׁנִּנְקְחַת סוֹלֶת, וּמִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ חִיטִּין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלָקַחְתָּ", מִכָּל מָקוֹם. יָכוֹל אַף בִּשְׁאָר מִנָּחוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֹתָהּ", מִפְּנֵי הַחִיסָּרוֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי "מִפְּנֵי הַחִיסָּרוֹן"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הֵיכָא רְמִיזָא? דִּכְתִיב: "וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם".

הדרן עלך אלו מנחות נקמצות

משנה תּוֹדָה הָיְתָה בָּאָה חָמֵשׁ סְאִין יְרוּשָׁלְמִיּוֹת שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְּבָרִיּוֹת. שְׁתֵּי אֵיפוֹת, הָאֵיפָה שָׁלֹשׁ סְאִין, עֶשְׂרִים עִשָּׂרוֹן, עֲשָׂרָה לֶחֶם וַעֲשָׂרָה לַמַּצָּה. עשרה

דאמר כי האי תנא דתניא כו' – ואיהו שמואל סבר ליה כתנא קמא, דאמר: חוץ מלחם הפנים וחביתין, אבל לחמי תודה ונזירות – כשרות. **מנחת מאפה** – שדינה להיות עשר חלות. **מצת כתיב** – חסר ויי"ו. **והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות** – בכל מין, ואמר רבי טובי כו'. **ההוא** – דרב טובי דאמר, אף על גב דכתיב "מצות", פליגא אדרב הונא. **משנה** **העומר** – דאותן שלשה סאין היו מניפין, עד שהיה עומד על עשרון. **גמרא** **מאי טעמא** – בא משלשה סאין? **כיון דמחדש אתי** – שיש בו סובין יותר מבישין, ושעורין נמי יש בהן סובין יותר מבחיטים. **לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים** – דכתיב (ויקרא כד): "שתי עשרונים יהיה החלה האחת". **שריבה במדת עשרונים** – שעשה העשרון גדוש. **או שמיעט** – שמחק העשרון יותר מדאי, עד שחסר. **ריבה במדת סאין שלהן** – כגון שתי הלחם שבאין משלש סאין, ולחם הפנים שבאים מעשרים וארבע סאין קמח, ומניפין אותם לעשרונים סלת. ובגון העומר שהיה בא משלש סאין, נקצר לצורכו ארבע סאין, או שלא קצר לו אלא שתי סאין. **בשרה**– ובלבד שיהא העשרון בהלכתו. **משנה** **העומר היה מנופה בשלש עשרה נפה** – הלכה למשה מסיני. **שנאמר** ולקחת **סלת ואפית אותה וגו'** – שתהא מנופה כל צורכה, שתהא סלת ברורה בשעת אפיה. **גמרא** **תנו רבנן** – כיצד היה מנופה בשלש עשרה נפות? **בדקה בגסה** – דשתי נפות היו במקדש, אחת דקה ואחת גסה שקורין קלייר"ר. ובתחילה היו מניפין בדקה, והיתה קולטת הסלת והסובין, והיה הקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות. ואחר כך נותנין אותו בגסה, שקולטת הסובין שנשתיירו בסלת, והגרוסות כעין קרטין שממנו הסלת נעשה היה הולך לעבר הנפה. ואחר כך חוזרין ומניפין בדקה ובגסה, וכן חוזרין חלילה, עד שיהא מנופה שלש עשרה פעמים. ובלבד שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת. וחוזרין וטוחנין קרטין והגרוסות, והוין סלת. **רבי שמעון אומר** – לא היו עושין כמו שאמרת בדקה בגסה, אלא שלש עשרה נפות היו במקדש, זו למעלה מזו, כל אחת עבה מחברתה. עליונה ראשונה קולטת סובין, שהיא היתה גסה שבכולן. ולא היתה קולטת כי אם סובין, והיו הקמח והסלת הולכין לעבר הנפה. ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה, והיא היתה קולטת הקרטין סלת, והקמח הולך לעבר הנפה. ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה, כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל, שתהא הסלת ברורה. **תלמוד לומר ולקחת מכל מקום** – ובלבד שתהא זו סלת ברורה בשעת אפייה. **יכול אף בשאר מנחות כן** – שיהו נקחות נמי חיטין? **תלמוד לומר אותה** – אותה נקחת בחטים, ואין אחרת נקחת חטין. **לפי שחסה תורה על ממונם של ישראל** – לפי שלחם הפנים הם עשרים וארבע עשרונות, ולפי שהן בכל שבת ושבת, ועולים לדבר גדול – הותר לקנותן מן החיטין, כדי שיבא לחם בזול יותר משאם היו לוקחין סלת מן התגר. שהקונה סלת, קונה אותה ביוקר. אבל שאר מנחות, שהן דבר מועט, ואין באות תדיר – לא הותרו לקנות כי אם סלת.

הדרן עלך אלו מנחות

משנה **תודה שהן שש מדבריות** – דאילו סאה ירושלמית היתה יתירה על של מדבר שתות, ואותן [חמש] – שש מדבריות הן. **שתי איפות** – שהאיפה שלש סאין, שהן עשרים עשרונות, דכתיב (שמות טז) "והעומר עשירית האיפה". דעומר – הוא עשרון. ונמצא עשרה עשרונים באיפה, ושתי איפות הן עשרים עשרונות. עשרה

[ז.]

מִנַּיִן אֲפִלּוּ חָלָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּבַשִּׁבְעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם". יָכוֹל אֲפִלּוּ בָּרַח? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד". מָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת אֶת זֶה וּלְהוֹצִיא אֶת זֶה? אַחַר שֶׁרִבָּה הַכָּתוּב מִעֵט, מִרַבֶּה אֲנִי אֶת זֶה שֶׁאִינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ, וּמוֹצִיא אֶת זֶה שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ.

רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה אָמַר: רַבִּי הוֹשַׁעְיָה בְּעָא: נִיחָא, חָלָה וְאַחַר־כָּךְ בָּרַח – שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים. בָּרַח וְאַחַר־כָּךְ חָלָה? אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא:

[ז:]

׳הַמּוֹרֶדֶת עַל בַּעְלָהּ, כּוֹתְבִין לוֹ אִגֶּרֶת מֶרֶד עַל כְּתֻבָּתָהּ׳; וְתָנֵי רַבִּי חִיָּא: ׳נִדָּה, וְחוֹלָה, וַאֲרוּסָה, וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם – כּוֹתְבִין לוֹ אִגֶּרֶת מֶרֶד עַל כְּתֻבָּתָהּ׳. מָה אֲנַן קָיְמִין? אִם בְּשֶׁמָּרְדָה עָלָיו וְהִיא נִדָּה – הַתּוֹרָה הִמְרִידַתָּהּ עָלָיו! אֶלָּא כֵּן אֲנַן קָיְמִין: בְּשֶׁמָּרְדָה עָלָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאת נִדָּה, וּבָאת לְנִדָּה. הֲרֵי אֵינָהּ רְאוּיָה לִמְרֹד, וְאַתְּ אוֹמֵר ׳כּוֹתְבִין׳, אַף הָכָא, בָּרַח וְאַחַר־כָּךְ חָלָה – מַשְׁלִים. דּוּ יָכֵיל לְמֵימַר לֵהּ: ׳אִלּוּ הֲוֵית גַּבָּאי לֹא אַבְאַשְׁתָּא[2]׳.

אָמַר רַבִּי חִינְנָא: אֲפִלּוּ עַל קַדְמֵיתָא אָתְיָא הִיא: חָלָה וְאַחַר כָּךְ בָּרַח – מַשְׁלִים. דּוּ יָכֵיל מֵימַר לֵהּ: ׳אִלּוּ הֲוֵיתָה גַּבַּאי אִנַּשְׁמַת בִּפְרִיעַ[3]׳.

׳וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּשָׁנִים׳ – אִית תַּנֵּי תָנֵי: נִמְכָּר בְּפָחוֹת מִשֵּׁשׁ, וְאֵינוֹ נִמְכָּר יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ. וְאִית תַּנֵּי תָנֵי: אֵינוֹ נִמְכָּר לֹא בְּפָחוֹת מִשֵּׁשׁ וְלֹא יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: טַעְמֵהּ דְּהָדֵן תַּנָּיָא: פְּעָמִים שֶׁהוּא נִמְכָּר שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים לִפְנֵי הַיּוֹבֵל, וְהַיּוֹבֵל בָּא וּמוֹצִיא עַל כָּרְחוֹ.

׳וּבַיּוֹבֵל׳ – דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כה, לא): "וּבַיֹּבֵל יֵצֵא".

׳וּבִגְרָעוֹן כֶּסֶף׳ – דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כה, נא-נב): "אִם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים... וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בַּשָּׁנִים"; וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאִם יֵשׁ רַב – אֵין מְעוּט, שֶׁאִם יֵשׁ מְעוּט – אֵין רַב? אָמַר רַבִּי הִלָּא: פְּעָמִים שֶׁהַשָּׁנִים מְרֻבּוֹת עַל הַשָּׂכָר, וּפְעָמִים שֶׁהַשָּׁנִים מְעוּטוֹת מִן הַשָּׂכָר.

מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר: נִמְכָּר מִמָּנֶה מָנֶה וְהִשְׁבִּיחַ, וַהֲרֵי הוּא יָפֶה מִמָּאתַיִם מָאתַיִם, מִנַּיִן שֶׁאֵינוֹ מְחַשֵּׁב עִמּוֹ אֶלָּא מִמָּנֶה מָנֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ". נִמְכָּר לוֹ מִמָּאתַיִם מָאתַיִם כֶּסֶף אֵינוֹ יָפֶה אֶלָּא מִמָּנֶה מָנֶה, מִנַּיִן שֶׁאֵינוֹ מְחַשֵּׁב אֶלָּא מִמָּנֶה מָנֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ".

לָמְדְנוּ בְּנִמְכָּר לְגוֹי כְּשֶׁהוּא נִגְאָל יָדוֹ לָעֶלְיוֹנָה. מִנַּיִן בְּנִמְכָּר לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא נִגְאָל יָדוֹ לָעֶלְיוֹנָה? "שָׂכִיר" "שָׂכִיר" לִגְזֵרָה שָׁוָה: מַה שָּׂכִיר הָאָמוּר לְגוֹי כְּשֶׁהוּא נִגְאָל, יָדוֹ לָעֶלְיוֹנָה – אַף שָׂכִיר הָאָמוּר לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא נִגְאָל, יָדוֹ לָעֶלְיוֹנָה.

רַבִּי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "יִגְאָלֶנּוּ" "יִגְאָלֶנּוּ" שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים? לְרַבּוֹת כָּל הַגְּאֻלּוֹת שֶׁיִּהוּ כַּסֵּדֶר הַזֶּה. "וְאִם לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה" – רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: בְּאֵלֶּה

---

[2] אִלּוּ הָיִיתָ אֶצְלִי לֹא הָיִיתָ חֹלֶה.

[3] אִלּוּ הָיִיתָ אֶצְלִי, הָיִיתִי מַבְרִיאֲךָ מִיָּד.

לְשִׁחְרוּר, וּבִשְׁאָר כָּל אָדָם לְשִׁעְבּוּד. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: בְּאֵלֶּה - לְשִׁעְבּוּד, וּבִשְׁאָר כָּל אָדָם - לְשִׁחְרוּר.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וּשְׁנֵיהֶן בְּמִקְרָא אֶחָד דּוֹרְשִׁין - "וְאִם לֹא יִגְאַל בְּאֵלֶּה": רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דָּרֵישׁ: "וְאִם לֹא יִגְאַל בְּאֵלֶּה" - אֶלָּא בַּאֲחֵרִים, מְשֻׁעְבָּד וְיוֹצֵא. רַבִּי עֲקִיבָה דָּרֵישׁ: "וְאִם לֹא יִגְאַל בְּאֵלֶּה" - אֶלָּא בְּאֵלֶּה, מַשְׁלִים וְיוֹצֵא.

דִּבְרֵי חֲכָמִים, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה - לְשִׁחְרוּר.

וְתָנֵי כֵן: "אוֹ הִשִּׂיגָה יָדוֹ" (וַיִּקְרָא כה, מט) - יַד עַצְמוֹ, "וְנִגְאָל" - זֶה גְּאֻלַּת אֲחֵרִים. מַה הַשָּׂגַת יָד שֶׁל

[ח.]

עַצְמוֹ לְעַצְמוֹ - אַף הַשָּׂגַת יְדֵי אֲחֵרִים, לְעַצְמוֹ.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר לְשִׁעְבּוּד - מַשְׁלִים וְיוֹצֵא. וְתָנֵי: 'אִם מִשֶּׁגְּאָלוֹ הֲרֵי כְּנִמְכָּר לוֹ, מְשֻׁעְבָּד וְיוֹצֵא'! אֲמַר רַבִּי אַבָּא מָרִי: לֵית כָּאן 'מְשֻׁעְבָּד וְיוֹצֵא', אֶלָּא 'מַשְׁלִים וְיוֹצֵא'. רָצוּ קְרוֹבָיו שֶׁל רִאשׁוֹן לִגְאֹל - גּוֹאֲלִין לָהֶן. רָצוּ קְרוֹבָיו שֶׁל שֵׁנִי לִגְאֹל - אֵין גּוֹאֲלִין לָהֶם.

רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָתְיָא כְּמַן דְּאָמַר: 'בְּאֵלֶּה לְשִׁחְרוּר וּבִשְׁאָר כָּל אָדָם לְשִׁעְבּוּד'. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יַסָּא: הָכָא כְּתִיב (וַיִּקְרָא כה, נ): "וְחִשַּׁב", וְהָכָא כְּתִיב (שָׁם כז, יח): "וְחִשַּׁב", וְהָכָא אַתְּ מְחַשֵּׁב חֳדָשִׁים וְשָׁנִים וְיוֹצֵא, וְהָכָא לֵית אַתְּ מְחַשֵּׁב חֳדָשִׁים וְשָׁנִים וְיוֹצֵא?! אֲמַר לֵהּ: שָׁנְיָא הִיא, שֶׁהִקְשְׁתָה תּוֹרָה לְשָׁכִיר: מַה זֶּה מְחַשֵּׁב חֳדָשִׁים וְשָׁנִים וְיוֹצֵא - אַף זֶה מְחַשֵּׁב חֳדָשִׁים וְשָׁנִים וְיוֹצֵא.

"וְיָצְאָה חִנָּם" - אֵלּוּ יְמֵי הַבְּגֵרוּת. "אֵין כֶּסֶף" - אֵלּוּ הַסִּימָנִין. וְיֹאמַר בְּאַחַת מֵהֶם! אִלּוּ נֶאֱמַר בְּאַחַת מֵהֶן הָיִיתִי אוֹמֵר: אִם בְּסִימָנִין הִיא יוֹצְאָה, לֹא כָל־שֶׁכֵּן בִּימוֹת הַבֶּגֶר? אִלּוּ כֵן, הָיִיתִי אוֹמֵר: הֵן הֵן יְמוֹת הַבֶּגֶר וְהַדִּין נוֹתֵן, הוֹאִיל וְהִיא יוֹצְאָה מֵרְשׁוּת הָאָב וְיוֹצְאָה מֵרְשׁוּת הָאָדוֹן: מַה מֵּרְשׁוּת הָאָב אֵינָהּ יוֹצְאָה אֶלָּא בְּבֶגֶר, אַף מֵרְשׁוּת הָאָדוֹן לֹא תֵצֵא אֶלָּא בְּבֶגֶר. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר: "וְיָצְאָה חִנָּם" - אֵלּוּ יְמֵי הַבֶּגֶר; "אֵין כֶּסֶף" - אֵלּוּ הַסִּימָנִין.

[ח:]

אוֹ חָלִיף? רַבִּי תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם רַבִּי חוּנָה: "אֵין כֶּסֶף" - בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ כֶּסֶף לָאָב, אֵין כֶּסֶף לָאָדוֹן.

"אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ" (שְׁמוֹת כא, ח) - מִלַּמֵּד שֶׁאֵינוֹ מְיַעֲדָהּ לוֹ עַד שֶׁיְּהֵא בַּיּוֹם כְּדֵי לִפְדּוֹתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וּבְגֵרוּעֶיהָ שָׁוֶה פְּרוּטָה; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְיַעֵד וְהוֹלֵךְ עַד דִּמְדּוּמֵי חַמָּה.

אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא: הַכֹּל מוֹדִין בְּעֶבֶד עִבְרִי עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם שָׁוֶה פְּרוּטָה.

יָאוּת אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יְהוּדָה. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנִין? כֶּסֶף אֵין כָּאן, מַעֲשֵׂה יָדַיִם אֵין כָּאן, בַּמָּה הוּא מְיַעֲדָהּ? אָמַר רַבִּי זְעִירָא: מְיַעֲדָהּ בִּדְבָרִים. תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה:

׳כֵּיצַד הוּא מְיַעֲדָהּ? אוֹמֵר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם: ׳הֲרֵי אַתְּ מְיֻעֶדֶת לִי׳׳.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה בֵּי רַבִּי יְהוּדָה: בַּסּוֹף נוֹתֵן לָהּ כֶּסֶף לְיִעוּדִים. עַל דַּעְתּוֹן דְּרַבָּנִין: מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה נוֹתֵן כֶּסֶף לְיִעוּדִים. מַה נָפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן? מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ. מַן דְּאָמַר בַּסּוֹף נָתַן לָהּ כֶּסֶף לְיִעוּדִים - מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁל בַּעְלָהּ. מַן דְּאָמַר מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה נוֹתֵן כֶּסֶף שֶׁל יְעוּדִים - מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁל אָבִיהָ. אֲפִלּוּ כְּמַן דְּאָמַר מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה נוֹתֵן כֶּסֶף לְיִעוּדִים,

[ט.]

מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁל בַּעְלָהּ - נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ׳הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי עַל מְנַת שֶׁמַּעֲשֵׂה יָדַיִךְ שֶׁלִּי׳.

הָיָה נָשׂוּי אֶת אֲחוֹתָהּ וּמֵתָה: מַן דְּאָמַר בַּסּוֹף נוֹתֵן כֶּסֶף לְיִעוּדִים - אֵינָהּ צְרִיכָה כֶּסֶף אַחֵר. וּמַן דְּאָמַר מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה נוֹתֵן כֶּסֶף לְיִעוּדִים - צְרִיכָה כֶּסֶף אַחֵר. אֲפִלּוּ כְּמַן דְּאָמַר בַּסּוֹף נוֹתֵן כֶּסֶף לְיִעוּדִים - צְרִיכָה כֶּסֶף אַחֵר. לָמָּה? כָּל עַמָּא מוֹדַיי שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּעֲרָיוֹת. מִסְּבַר סְבִיר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אִלֵּין יְעוּדִין דְּהָכָא, קִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הֵן.

אֲמַר רַבִּי אַבּוּן: אָתְיָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּתָנֵי: ׳בִּפְקָדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְיָדֵךְ׳, וְהָלְכָה וּמְצָאַתּוּ שֶׁנִּגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד: אִם נִשְׁתַּיֵּר שָׁם שָׁוֶה פְּרוּטָה -מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם לָאו - אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. ׳מִלְוֶה שֶׁיֵּשׁ לִי בְיָדֵךְ וְהָלְכָה וּמְצָאַתּוּ שֶׁנִּגְנְבָה אוֹ שֶׁאֲבָדָה׳, אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה - מְקֻדֶּשֶׁת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: מִלְוֶה כְּפִקָּדוֹן: אִם נִשְׁתַּיֵּר שָׁם שָׁוֶה פְּרוּטָה - מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם לָאו - אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת׳; כְּמָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר עָבֵד מִלְוֶה כְּפִקָּדוֹן, כֵּן רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה עָבֵד יְעוּדִים כְּמִלְוֶה.

״וְאִם לִבְנוֹ יְיַעֲדֶנָּה״ (שמות כא, ט) - ׳לִבְנוֹ מְיַעֲדָהּ, אֵינוֹ מְיַעֲדָהּ לְאָחִיו. וְיִעְדֶנָּה לְאָחִיו מִקַּל וָחֹמֶר! מָה אִם הַבֵּן, שֶׁאֵינוֹ קָם תַּחְתָּיו לַחֲלִיצָה וּלְיִבּוּם, הֲרֵי הוּא מְיַעֲדָהּ לוֹ. אָחִיו, שֶׁהוּא קָם תַּחְתָּיו לַחֲלִיצָה וּלְיִבּוּם, אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּיַעֲדֶנָּה לוֹ? לֹא! אִם אָמַרְתָּ בְּבֵן שֶׁהוּא קָם תַּחְתָּיו בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, תֹּאמַר בְּאָחִיו שֶׁאֵינוֹ קָם תַּחְתָּיו בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, דִּין הוּא שֶׁיְּיַעֲדֶנָּה לוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְאִם לִבְנוֹ יְיַעֲדֶנָּה״ - לִבְנוֹ הוּא מְיַעֲדָהּ וְאֵינוֹ מְיַעֲדָהּ לְאָחִיו׳.

״וְאִם לִבְנוֹ יְיַעֲדֶנָּה״ - ׳וְאֵינוֹ מְיַעֲדָהּ לְבֶן בְּנוֹ׳.

שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי זְעֵירָא: בִּפְרָשַׁת נְחָלוֹת אַתְּ עָבֵד בֶּן בֵּן כְּבֵן, וְהָכָא לֵית אַתְּ עָבֵיד בֶּן בֵּן כְּבֵן?! אֲמַר רַבִּי זְעֵירָא: מַן דְּאָמַר לִי הָדָא מִלְּתָא, אֲנָה מַשְׁקֵי לֵהּ קוֹנְדִיטוֹן[1]! הֲתֵיב רַבִּי נַחוּם: הֲרֵי פָּרָשַׁת נְחָלוֹת, הֲרֵי עָשִׂיתָ אָח כְּבֵן וּשְׁאָר כָּל הַקְּרוֹבִין כְּבֵן, אַתְּ עוֹשֶׂה בֶּן בֵּן כְּבֵן, וְכָאן שֶׁלֹּא עָשִׂיתָ אָח כְּבֵן וּשְׁאָר כָּל הַקְּרוֹבִין כְּבֵן, אֵין אַתְּ עוֹשֶׂה בֶּן בֵּן כְּבֵן. מְתִיבִין רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין: הֲרֵי פָּרָשַׁת הַטְּמֵאָה. הֲרֵי עָשִׂיתָ אָח כְּבֵן וּשְׁאָר כָּל הַקְּרוֹבִין כְּבֵן, וְאֵין אַתְּ עוֹשֶׂה בֶּן בֵּן כְּבֵן. אָמְרִין: אָזֵיל קוֹנְדִיטוֹן.

---

[1] מִי שֶׁיִּתֵּן לִי דָּבָר זֶה, אֲנִי אַשְׁקֶה אוֹתוֹ יַיִן מְתֻבָּל!

״וְאִם לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה״ - לְדַעַת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן ״לְדַעַת״. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא:

[ט:]

אִית כָּאן, כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדָמָא: אֲפִלּוּ תֵּימָא אִית כָּאן כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה - וְלֹא קָטָן הוּא?

״וְאִם לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה״ - לְדַעַת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְיֻעֶדֶת בֵּין לִבְנוֹ גָּדוֹל בֵּין לִבְנוֹ קָטָן, בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵינוֹ מְיֻעֶדֶת אֶלָּא לִבְנוֹ גָּדוֹל, וּבִלְבַד לְדַעַת.

בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, עוֹשֶׂה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּהוּא פָּתַר לַהּ בְּיֵיעוּדִין - נִיחָא. יֵיעוּדִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְיָן בָּהּ עוֹשֶׂה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דּוּ פָּתַר לַהּ בִּנְשׂוּאִין - תְּהֵא פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וּתְנִינַן: נָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת, הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה! אָמַר רַבִּי אָבוּן: אָתְיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יוּדָה. דְּתָנֵי: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְעַד בֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת - הֲרֵי זוֹ שׁוּמָא. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי אֵלּוּ סִימָנִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַבִּי בוּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: וְהֵן שֶׁעָמְדוּ בוֹ בִּשְׁעַת סִימָנִין.

רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: עָמְדוּ בוֹ בִּשְׁעַת סִימָנִין, לְמַפְרֵעוֹ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ אוֹ מִכָּן וְלַבָּא? אָמַר לֵהּ: רַבִּי אָבוּן פְּשִׁיטָא לֵהּ לְמַפְרֵעוֹ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ, כָּל שֶׁכֵּן לַבָּא. דּוּ פָּתַר לֵהּ הָדָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יוּדָה. וּלְמָה לֵית רַבִּי יוֹסֵי פָּתַר הָדָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה? אָמַר רַבִּי מָנָא: דְּהוּא צְרִיכָה לֵהּ, רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי קַמֵּי: עָמְדוּ בוֹ בִּשְׁעַת סִימָנִין, לְמַפְרֵעוֹ הוּא נַעֲשָׂה אִישׁ אוֹ מִכָּן וְלַבָּא?

נִיחָא אַלְמָנָה, וּגְרוּשָׁה? תִּפְתַּר שֶׁבָּא עָלֶיהָ, מְשֻׁהְגְּדִיל נָתַן לָהּ גֵּט. חֲלִיצָה? תִּפְתַּר שֶׁבָּא עָלֶיהָ, וּמֵת, וְחָלְצוּ לָהּ אַחִים, וְעַל יָדָם הִיא נַעֲשֵׂית חֲלוּצָה.

מֵעַתָּה אֲפִלּוּ פָּחוּת מִבֶּן תֵּשַׁע! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדָמָא: וְכֵנִי, אֶלָּא בְּגִין דְּתָנֵי כְּלְהוֹן ״תֵּשַׁע״, תָּנָא אוּף הָדָא עִמְּהוֹן.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מֵאָחָז לָמֵד רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתָנֵי: ׳אָחָז הוֹלִיד בֶּן תֵּשַׁע, וְהָרָן בֶּן שֵׁשׁ,

[י.]

וְכָלֵב בֶּן עֶשֶׂר׳. וּכְמָאן דְּאָמַר: הוּא כָּלֵב בֶּן חֶצְרוֹן הוּא כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה.

מִכָּרָה לָזֶה וְקִדְּשָׁהּ לָזֶה, שְׂחַק הָאָב בָּאָדוֹן; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא שְׂחַק הָאָב בָּאָדוֹן. נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ׳הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳. אִלּוּ הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ׳הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, שֶׁמָּא אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי?! ׳מֵעַכְשָׁו, לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳. אִלּוּ הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ׳הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי מֵעַכְשָׁו לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם׳, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, שֶׁמָּא

אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת לִשְׁנֵיהֶן?! מִכְּבָר, לִכְשֶׁיִּרְצֶה.

[י:]

הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאִם הִשִּׂיאָהּ, שֶׁשִּׁחֵק הָאָב בָּאָדוֹן.

"לְאָמָה" (שמות כא, ז) - לְאָמָה בִּלְבַד, מְלַמֵּד שֶׁהוּא מוֹכְרָהּ לוֹ וּמַתְנֶה עִמּוֹ עַל מְנַת שֶׁלֹּא יְהוּ עָלֶיהָ יְעוּדִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכָל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, תְּנָיוֹ בָּטֵל. וְלֵית לְרַבִּי מֵאִיר: 'כָּל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה תְּנָיוֹ בָּטֵל'?! אִית לֵהּ, תְּנַאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְּמוֹ בְּסוֹפוֹ, וְזֶה אֶפְשָׁר לוֹ לְקַיְּמוֹ בְּסוֹפוֹ. וְלֵית לְהוּ לְרַבָּנִין: 'תְּנַאי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ בְּסוֹפוֹ'? אִית לוֹן תְּנַיי מָמוֹן, וְזֶה תְּנַיי גּוּף הוּא. וְהָא תָנֵי: נוֹשֵׂא הוּא אָדָם אִשָּׁה וּמַתְנֶה עִמָּהּ עַל מְנַת שֶׁלֹּא יְהֵא לָהּ עָלָיו לֹא שְׁאָר וְלֹא כְסוּת וְלֹא עוֹנָה! נִיחָא שְׁאָר וּכְסוּת, וְעוֹנָה, לֹא תְּנַיי גּוּף הוּא? אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא: תִּפְתֵּר בְּקְטַנָּה.

מַה מְקַיֵּם הָדָא תַנָּיָא "לְאָמָה"? מוֹכְרָהּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. מַה מְקַיֵּם הָדֵין תַּנָּיָה "לְאָמָה"? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי בוּן: תִּפְתֵּר בְּאַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין. וְהָא תָנֵי: מוֹכֵר הוּא אָדָם אֶת בִּתּוֹ לְאִישׁוּת וְשׁוֹנֶה; לְשִׁפְחוּת וְשׁוֹנֶה; לְאִישׁוּת אַחַר שִׁפְחוּת. אֲבָל לֹא לְשִׁפְחוּת אַחַר אִישׁוּת! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תַּנְיִין אִנּוּן. מַאן דְּאִית לֵהּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל - אִית לֵהּ שִׁפְחוּת אַחַר אִישׁוּת. מַן דְּלֵית לֵהּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל - לֵית לֵהּ שִׁפְחוּת אַחַר אִישׁוּת. מַה מְקַיֵּם הָדֵין תַּנָּיָה "לְאָמָה"? אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: תִּפְתֵּר שֶׁהָיָה נָשׂוּי לַאֲחוֹתָהּ.

תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: כְּשֵׁם שֶׁאֵינוֹ מוֹכְרָהּ לְשִׁפְחוּת אַחַר אִישׁוּת, אַף לֹא שִׁפְחוּת אַחַר שִׁפְחוּת. מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי? "בִּבְגִדּוֹ בָהּ" (שמות כא, ח) - פַּעַם אַחַת הוּא בּוֹגֵד בָּהּ, וְאֵינוֹ בּוֹגֵד בָּהּ פַּעַם שְׁנִיָּה. מָה מְקַיְּמִין רַבָּנִין טַעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי? "בִּבְגִדּוֹ בָהּ" - מִכֵּיוָן שֶׁפֵּרַשׁ טַלִּיתוֹ עָלֶיהָ, עוֹד אֵין לְאָבִיהָ בָּהּ רְשׁוּת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: אָמָה הָעִבְרִיָּה

[יא.]

יוֹצְאָה בִּנְשׂוּאִים מִקַּל וָחֹמֶר: מָה אִם הַסִּימָנִין, שֶׁאֵינָן מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מֵרְשׁוּת הָאָב, הֲרֵי הֵן מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מֵרְשׁוּת הָאָדוֹן. נְשׂוּאִין, שֶׁהֵן מוֹצִיאִין מֵרְשׁוּת הָאָב, אֵינוֹ דִּין שֶׁיּוֹצִיאוּ אוֹתָהּ מֵרְשׁוּת הָאָדוֹן! אָמַר לֵהּ: אֲנִי אֵין לִי אֶלָּא שֶׁל מִשְׁנָה: 'יִתְּרָה עָלֶיהָ אָמָה הָעִבְרִיָּה, שֶׁהִיא קוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּסִימָנִין'.

בַּר פְּדָיָה אָמַר: אָמָה הָעִבְרִיָּה יוֹצְאָה בְּמִיתַת רַבָּהּ. מַה טַעֲמָא? "וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן" (דברים טו, יז). וּכְתִיב (שָׁם): "וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם". הִקִּישׁ אָמָה עִבְרִיָּה לְנִרְצָע: מָה הַנִּרְצָע יוֹצֵא בְּמִיתַת רַבּוֹ, אַף אָמָה עִבְרִיָּה יוֹצְאָה בְּמִיתַת רַבָּהּ.

וְאָתְיָא דְּבַר פְּדָיָה כְּהָדֵין תַּנָּיָא דְּתָנֵי: עֶבֶד עִבְרִי עוֹבֵד אֶת הַבֵּן, וְאֵינוֹ עוֹבֵד אֶת הַבַּת. אָמָה הָעִבְרִיָּה אֵינָהּ עוֹבֶדֶת אֶת הַבַּת,

וְאֵינָהּ עוֹבֶדֶת אֶת הַבֵּן. אִית תַּנֵּי תָּנֵי: בֵּין עִבְרִיָּה בֵּין עִבְרִי, אֵינָן עוֹבְדִין לֹא אֶת הַבֵּן וְלֹא אֶת הַבַּת. מַה מְקַיֵּם הָדֵין תַּנָּיָה "וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן"? פָּתַר לַהּ בְּהַעֲנֵק. דְּתָנֵי: אֵלּוּ שֶׁמַּעֲנִיקִים לָהֶם: הַיּוֹצֵא בְּשָׁנִים, וּבְיוֹבֵל, וְאָמָה הָעִבְרִיָּה שֶׁהִיא קוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּסִימָנִין. אֲבָל הַיּוֹצֵא בְּגִרְעוֹן כֶּסֶף וּבְמִיתַת הָאָדוֹן, אֵין מַעֲנִיקִין לָהֶן.

כְּתִיב (שְׁמוֹת כא, ו): "וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת וְגוֹ'". הָא כֵּיצַד? זֶה שֶׁהוּא נִמְכָּר בְּבֵית דִּין – "וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים", וְזֶה שֶׁהוּא מוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ – "וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת".

רַבִּי אַמִּי בְּעָא: פְּשִׁיטָא, זֶה שֶׁהוּא נִמְכָּר בְּבֵית דִּין, בֵּית דִּין כּוֹתְבִין שְׁטָרוֹ. זֶה שֶׁהוּא מוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ, מִי כוֹתֵב אֶת שְׁטָרוֹ?

כְּתִיב (דְּבָרִים טו, יח): "לֹא יִקְשֶׁה בְעֵינְךָ בְּשַׁלֵּחֲךָ אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים". שָׂכִיר עוֹבֵד בַּיּוֹם וְאֵינוֹ עוֹבֵד בַּלַּיְלָה, עֶבֶד עִבְרִי עוֹבֵד בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. כְּתִיב (וַיִּקְרָא כה, נג): "לֹא יִרְדֶּנּוּ בְּפָרֶךְ לְעֵינֶיךָ", וְאַתְּ אוֹמֵר אָכֵן? רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבּוֹ מַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה כְּנַעֲנִית, וְנִמְצָא עוֹבֵד בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה.

רַבִּי בָּא בַּר מָמָל בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אַמִּי: הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיָה קוֹנֶה כֹּהֵן? אֲמַר לֵהּ: וְיִשְׂרָאֵל, לֹא הֶתֵּר מִכְלָל אִסּוּר הוּא? כַּד שְׁמָעוּן רַבִּי בָּא בַּר מָמָל כָּאן, חֲזַר בֵּיהּ.

דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי בוּן: הַמִּילַת הַזֶּה נִרְצָע, שֶׁלֹּא יְהֵא כֹּהֵן, וְיִפָּסֵל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִן הַסְּחוֹס הָיָה נִרְצָע. מִכָּן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין הַכֹּהֵן נִרְצָע, שֶׁמָּא יֵעָשֶׂה בַּעַל מוּם וְיִפָּסֵל מִן הָעֲבוֹדָה. וְיֵרָצַע הַסְּחוֹס פְּחוּת מִן הַכַּרְשִׁינָה! שֶׁמָּא יָבֹא לִידֵי

[יא:]

כַּרְשִׁינָה. וְיָבֹא לִידֵי כַּרְשִׁינָה? הַתּוֹרָה אָמְרָה (וַיִּקְרָא כה, כח): "וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ", בְּעֵינוֹ. כְּלוּם הָיָה נִרְצָע, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים.

"בַּמַּרְצֵעַ". אֵין לִי אֶלָּא בְּמַרְצֵעַ, מִנַּיִן אֲפִלּוּ בְּסוֹל, אֲפִלּוּ בְּקוֹץ, אֲפִלּוּ בְּזִכּוּכִית? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְרָצַע". עַד כְּדוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה, כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל?

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַלָּכָה עוֹקֶפֶת לַמִּקְרָא, וּבְמָקוֹם אֶחָד לַמִּדְרָשׁ. הַתּוֹרָה אָמְרָה (דְּבָרִים כד, א): "בְּסֵפֶר", וַהֲלָכָה אָמְרָה: בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא בְּתָלוּשׁ. הַתּוֹרָה אָמְרָה (וַיִּקְרָא יז, יג): "בֶּעָפָר", וַהֲלָכָה אָמְרָה: בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא מְגַדֵּל צְמָחִים. הַתּוֹרָה אָמְרָה: "בַּמַּרְצֵעַ", וַהֲלָכָה אָמְרָה: אֲפִלּוּ בְּסוֹל, אֲפִלּוּ בְּקוֹץ, אֲפִלּוּ בְּזִכּוּכִית.

וּבְמָקוֹם אֶחָד לַמִּדְרָשׁ – תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (וַיִּקְרָא יד, ט): "וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ" – כְּלַל, "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו" – פָּרַט, וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ" – חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל, אֵין אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפָּרָט. לוֹמַר לְךָ: מָה הַפָּרָט מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא מָקוֹם כִּנּוּס שֵׂעָר, וּבַנִּרְאֶה, אַף אֵין לִי אֶלָּא מָקוֹם כִּנּוּס שֵׂעָר, וּבַנִּרְאֶה. וַהֲלָכָה אָמְרָה: יְגַלְּחֶנּוּ כִּדְלַעַת.

בַּמַּרְצֵעַ – מַה מַּרְצֵעַ שֶׁהוּא שֶׁל מַתֶּכֶת, אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל מַתֶּכֶת. רַבִּי אוֹמֵר: זֶה מַקֵּדַח גָּדוֹל. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: זֶה הַפְּסִילָה[ה].

"וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת" – יָכוֹל אֲפִלּוּ מֻטָּל? תַּלְמוּד לוֹמַר "אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה". מַה הַמְּזוּזָה עוֹמֶדֶת, אַף הַדֶּלֶת יְהֵא עוֹמֵד.

גְּנַאי לוֹ, גְּנַאי לְמִשְׁפַּחְתּוֹ. תָּנֵי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: וְלָמָּה "אֶל הַדֶּלֶת"? שֶׁעַל־יְדֵי דֶּלֶת יָצְאוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת. שָׁאֲלוּ הַתַּלְמִידִין אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: מָה רָאָה הָעֶבֶד הַזֶּה לֵרָצַע בְּאָזְנוֹ יוֹתֵר מִכָּל אֵיבָרָיו? אָמַר לָהֶן: אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה מֵהַר סִינַי (שְׁמוֹת כ, ב): "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי", וּפֵרְקָה מֵעָלֶיהָ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְקִבְּלָה עָלֶיהָ עוֹל בָּשָׂר וָדָם; אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה לְפָנֵי הַר סִינַי (וַיִּקְרָא כה, נה): "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים", וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אָדוֹן אַחֵר; לְפִיכָךְ תָּבוֹא הָאֹזֶן וְתֵרָצַע, לְפִי שֶׁלֹּא שָׁמַר מַה שֶּׁשָּׁמְעָה אָזְנוֹ.

"אָזְנוֹ" "אָזְנוֹ", מָה "אָזְנוֹ" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן יְמָנִית, אַף כָּאן יְמָנִית.

"וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד" (שְׁמוֹת כא, ה) – שְׁתֵּי אֲמִירוֹת: אַחַת בְּסוֹף שֵׁשׁ וְאַחַת בִּתְחִלַּת שֶׁבַע. אַחַת בְּסוֹף שֵׁשׁ – עַד שֶׁהוּא בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְאַחַת בִּתְחִלַּת שֶׁבַע – "לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי".

"אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי". מְלַמֵּד שֶׁאֵינוֹ נִרְצָע עַד שֶׁיְּהֵא לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, וּלְרַבּוֹ אִשָּׁה וּבָנִים; עַד שֶׁיְּהֵא אוֹהֵב אֶת רַבּוֹ וְרַבּוֹ אוֹהֲבוֹ; עַד שֶׁיִּתְבָּרְכוּ הַנְּכָסִים עַל יָדָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, טז): "כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ".

וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹבֵל – דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כה, נד): "וְיָצָא בִּשְׁנַת הַיֹּבֵל הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ".

וּבְמִיתַת הָאָדוֹן – דִּכְתִיב (דְּבָרִים טו, יז): "וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם", כָּל יְמֵי עוֹלָמוֹ שֶׁל אָדוֹן.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: עֶבֶד כְּנַעֲנִי נִקְנֶה בְּכֶסֶף, בִּשְׁטָר, וּבַחֲזָקָה. וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף עַל־יְדֵי אֲחֵרִים, וּבִשְׁטָר עַל־יְדֵי

[יב.]

עַצְמוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף בְּכֶסֶף עַל־יְדֵי עַצְמוֹ, וּבִשְׁטָר עַל־יְדֵי אֲחֵרִים, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא הַכֶּסֶף מִשֶּׁל אֲחֵרִים.

גְּמָרָא: כְּתִיב (וַיִּקְרָא כה, מו): "וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה וגו'". הִקִּישׁ עֲבָדִים לַאֲחוּזָה: מָה אֲחוּזָה נִקְנֵית בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, אַף עֶבֶד כְּנַעֲנִי נִקְנֶה בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה.

מִנַּיִן שֶׁאֲחוּזָה נִקְנֵית בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה? "שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים" (יִרְמְיָה לב, מד). "שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ" – זֶה הַכֶּסֶף, "וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם" – אֵלּוּ עֵדֵי שְׁטָר, "וְהָעֵד עֵדִים" – אֵלּוּ עֵדֵי חֲזָקָה. אוֹ אֵינָן אֶלָּא אֵלּוּ עֵדֵי שְׁטָר? כְּבָר כְּתִיב: "וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם".

רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי מָנָא בַּר תַּנְחוּם, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין קַרְקַע נִקְנֶה בִּפְחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. מַה טַּעַם? "שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ".

[ה] אִזְמֵל שֶׁל פַּסָּלִים.

וּפְלִיג עַל הַהִיא דַּאֲמַר רַבִּי חֲנִינָה: כָּל ״שְׁקָלִים״ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה – סְלָעִים; וּבַנְּבִיאִים – לִיטְרָא; וּבַכְּתוּבִים – קִינְטְרִין. אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי: חוּץ מִשְּׁקָלֵי עֶפְרוֹן, דִּהֲוִין קִינְטְרִין. מַה טַּעֲמָא? ״בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי״ (בְּרֵאשִׁית כג, ט).

וְלָא דָּמְיָא: תַּמָּן כְּתִיב ״כֶּסֶף״ וְהָכָא כְּתִיב ״שְׁקָלִים״. הַתִּיבוּן: הָרֵי הָאוֹנֵס, הָרֵי אֵין כְּתִיב בּוֹ אֶלָּא ״כֶּסֶף״ (דְּבָרִים כב, כט), וְאַתְּ אָמַר ״שְׁקָלִים״!

וּדְלָא כְּרַבִּי לִיעֶזֶר. דְּרַבִּי לִיעֶזֶר אָמַר: הִילֵּךְ – קָנָה. דְּתָנֵי: הִילֵּךְ בְּשָׂדֶה לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, קָנָה עַד מָקוֹם שֶׁהִלֵּךְ – דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה עַד שָׁעָה שֶׁיַּחֲזִיק. הַכֹּל מוֹדִין בְּמוֹכֵר שְׁבִיל לַחֲבֵרוֹ, כֵּיוָן שֶׁהִלֵּךְ בּוֹ – קָנָיוֹ. מַה טַּעַם ״קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה״ (בְּרֵאשִׁית יג, יז).

אִית מַתְנִיתָא אָמַר: עֲבָדִים כְּקַרְקָעוֹת. אִית מַתְנִיתָא אָמַר: כְּמִטַּלְטְלִין. אִית מַתְנִיתָא אָמַר: לֹא כְקַרְקָעוֹת וְלֹא כְּמִטַּלְטְלִין.

מַתְנִיתָא אָמַר עֲבָדִים כַּקַּרְקָעוֹת – דְּתִנְיַן תַּמָּן: חֲזָקַת בָּתִּים, בּוֹרוֹת, שִׂיחִין וּמְעָרוֹת, וּמֶרְחָצָיוֹת וְשׁוֹבָכוֹת, בֵּית הַבַּדִּים וּבֵית הַשְּׁלָחִין, וַעֲבָדִים.

אִית מַתְנִיתָא אָמַר עֲבָדִים אִנּוּן כְּמִטַּלְטְלִין – דְּתָנֵי: אִי זוֹ הִיא חֲזָקַת עֲבָדִים? נָעַל לוֹ מִנְעָלוֹ, וְהִתִּיר לוֹ מִנְעָלוֹ, נָטַל לְפָנָיו לַמֶּרְחָץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם הִגְבִּיהוֹ, הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה. הִגְבִּיהַּ הוּא אֶת רַבּוֹ – אֵין חֲזָקָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין אָמְרִין, עֲבָדִים כְּמִטַּלְטְלִין. דְּמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבָּנִין: אֵין שִׁעְבּוּד לְמַתָּנָה; אֵין גּוֹבִין מִן הָעֲבָדִים כְּקַרְקָעוֹת. אָמַר רַבִּי מָנָא לְרַבִּי שַׁמַּי: מַאן אִנּוּן רַבָּנִין? אֲמַר לֵהּ: רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי אִימִּי. אַרְמַלְתָּא תַּפְסַת אַמְתָּא, אַתָּא עוּבְדָא קָמֵי רַבִּי יִצְחָק. אָמַר: תַּפְסַת – תַּפְסַת[1]. רַבִּי אִימִּי מַפֵּיק מִנַּהּ, דְּהִיא סָבְרָה דְּהִיא דִּידַהּ, וְלֵית הִיא דִּידַהּ.

[יב:]

וְלֹא כְקַרְקָעוֹת – דְּתָנֵי: קַרְקָעוֹת וַעֲבָדִים, הֶחְזִיק בַּקַּרְקָעוֹת לֹא קָנָה עֲבָדִים. אִם אוֹמֵר אַתְּ עֲבָדִים כְּקַרְקָעוֹת, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיק בַּקַּרְקָעוֹת, הֶחְזִיק בַּעֲבָדִים! דְּאָמַר רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת בִּיהוּדָה וְאַחַת בַּגְּלִיל. הֶחְזִיק בָּזוֹ שֶׁבִּיהוּדָה לִזְכוֹת בָּזוֹ שֶׁבַּגְּלִיל, אוֹ בָּזוֹ שֶׁבַּגְּלִיל לִזְכוֹת בָּזוֹ שֶׁבִּיהוּדָה – קָנָה. לֹא כְּמִטַּלְטְלִין – אִם אוֹמֵר אַתְּ עֲבָדִים כְּמִטַּלְטְלִין, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיק בַּקַּרְקָעוֹת, הֶחֱזִיק בַּעֲבָדִים! דְּתִנְיַנן תַּמָּן: נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת נִקְנִין עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת, וְזוֹקְקִין אֶת הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת לִשְׁבַע עֲלֵיהֶן.

בְּכֶסֶף – רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: מֵאַחַר לְרַבּוֹ, הָא מֵרַבּוֹ לְאַחֵר – לֹא. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: אֲפִלּוּ מֵרַבּוֹ לְאַחֵר. מַהוּ מוֹצִיא? מֵרַבּוֹ לְעַצְמוֹ.

רַבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קָמֵי רַבִּי זְעֵירָא: הֵילָךְ כֶּסֶף זֶה שֶׁיֵּצֵא עַבְדְּךָ לְחֵרוּת? אֲמַר לֵהּ: יָצָא. שֶׁתֵּצֵא שָׂדְךָ לְהֶבְקֵר? אֲמַר לֵהּ: לֹא יָצָאת. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? זֶה זְכָה לְבֶן דַּעַת, וְזֶה לֹא זְכָה לְבֶן דַּעַת. הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהָיָה

---

[1] מַה שֶּׁתַּפְסָה – תַּפְסָה׳

חֵרֵשׁ? אֲמַר לֵהּ: "אִישׁ". הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁהָיָה קָטָן? אֲמַר לֵהּ: דַּרְכּוֹ לְהַגְדִּיל.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אָתְיָא דְּרַבִּי זְעֵירָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּתָנֵי: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אַף בִּשְׁטָר עַל־יְדֵי אֲחֵרִים, לֹא עַל־יְדֵי עַצְמוֹ. מַהוּ 'בִּשְׁטָר עַל־יְדֵי אֲחֵרִים לֹא עַל־יְדֵי עַצְמוֹ'? לָא רַבּוֹ נוֹתֵן שְׁטָר לַאֲחֵרִים שֶׁיֵּצֵא עַבְדּוֹ לְחֵרוּת? אוֹף הָכָא, רַבּוֹ נוֹתֵן כֶּסֶף לַאֲחֵרִים שֶׁיֵּצֵא עַבְדּוֹ לְחֵרוּת.

אָמַר רַבִּי אָבוּן: אָתְיָא כְּרַבִּי. דְּרַבִּי אָמַר: אָדָם מְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ. וְלֵית לְרַבָּנִין אָדָם מְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ? אִית לוֹן בְּעֶבֶד שֶׁל שֻׁתָּפוּת, אֲבָל בְּעֶבֶד שֶׁכֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ – שָׁנְיָא הִיא, שֶׁהוּא כְּזָכֶה מִימִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. וְלֵית לְרַבִּי שֶׁהוּא כְּזָכֶה מִימִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ? אִית לֵהּ בְּמִזָּכֶה לוֹ עַל־יְדֵי אַחֵר.

[יג.]

וְלֵית לְרַבָּנִין בְּמִזָּכֶה לוֹ עַל־יְדֵי אַחֵר? סָבְרִין רַבָּנִין: הָרָאוּי לִזְכוֹת עַל־יְדֵי עַצְמוֹ, רָאוּי לִזְכוֹת עַל־יְדֵי אַחֵר; וְשֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִזְכוֹת עַל־יְדֵי עַצְמוֹ, אֵינוֹ רָאוּי לִזְכוֹת עַל־יְדֵי אַחֵר. רַבִּי אוֹמֵר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִזְכוֹת עַל־יְדֵי עַצְמוֹ, רָאוּי לִזְכוֹת לוֹ עַל־יְדֵי אֲחֵרִים.

הִגְבִּיהַּ אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר: 'עַל־יְדֵי שֶׁאֲזָכֶה בָּהּ אֲנִי וְלֹא רַבִּי' – עַל כָּרְחוֹ זָכָה הוּא וְרַבּוֹ? אוֹ זָכָה הוּא וְלֹא רַבּוֹ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: הַמַּדָּר הֲנָיָה מֵחֲתָנוֹ, וְהוּא רוֹצֶה לָתֵת לְבִתּוֹ מָעוֹת, אוֹמֵר לָהּ: 'הֲרֵי הַמָּעוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִין לָךְ מַתָּנָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא לְבַעֲלֵךְ רְשׁוּת בָּהֶן, אֶלָּא מַה שֶּׁאַתְּ נוֹתֶנֶת לְפִיךְ'. תָּנֵי: 'וְלֹא לִיךְ'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: מַן תָּנֵי 'וְלֹא לִיךְ'? רַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר עֲבִיד יַד עֶבֶד כְּיַד רַבּוֹ. בְּמַתָּנָה כְּרַבִּי מֵאִיר הוּא יַד הָאִשָּׁה כְּיַד בַּעְלָהּ, בְּמְצִיאָה כְּרַבָּנִין?!

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא קַמֵּי רַבִּי מָנָא: שָׁנְיָא הִיא, שֶׁהוּא כְּזָכֶה מִדַּעַת אַחֵר. אָמַר לֵהּ: וְלֹא כָּל שֶׁכֵּן הִיא? מָה אִם, שֶׁהִיא כְּזָכֶה מִדַּעַת אַחֵר, אַתְּ אָמַר 'זָכַת הָאִשָּׁה זָכָה בַּעְלָהּ'; כָּאן שֶׁהוּא כְּזָכֶה מִדַּעַת עַצְמוֹ, לֹא כָּל שֶׁכֵּן 'זָכָה הָעֶבֶד יִזְכֶּה רַבּוֹ'?!

וּלְמָה לָא תְּנִינַן בְּרָאשֵׁי אֵיבָרִים שֶׁאֵינָן חוֹזְרִין? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מַרְיָה: מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת. אִית תַּנַּי תָּנֵי: צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר. אִית תַּנַּי תָּנֵי: אֵין צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר.

פְּשִׁיטָא שֶׁהָעֶבֶד מְקַבֵּל מַתָּנָה מֵאַחֵר לְאַחֵר, מֵאַחֵר לְרַבּוֹ. מֵרַבּוֹ לְעַצְמוֹ – לֹא, מֵאַחֵר לְעַצְמוֹ – מַחֲלֹקֶת רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים. דְּתַנְיָא: הָאוֹמֵר 'הֵא לְךְ כֶּסֶף זֶה, שֶׁלֹּא יְהֵא לְרַבְּךְ רְשׁוּת בָּהֶן' – זָכָה הָעֶבֶד זָכָה רַבּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכָה הָעֶבֶד לֹא זָכָה רַבּוֹ.

מַה צְרִיכָה לֵהּ מֵרַבּוֹ לְאַחֵר? כְּשֵׁם שֶׁהָעֶבֶד זָכָה מֵאַחֵר לְרַבּוֹ, כָּךְ הוּא זוֹכֶה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה וְשִׁלְּחָהּ לוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ, בְּיַד בְּנוֹ, בְּיַד שְׁלוּחוֹ. לֵית הָדָא אָמְרָה שֶׁהָעֶבֶד זָכָה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תִּפְתֵּר בְּעֶבֶד עִבְרִי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: תִּיפְתְּרִינֵהּ בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, תִּפְתֵּר בְּאוֹמֵר לוֹ 'פְּתַח לָהּ וְהִיא בָּאָה מֵאֵלֶיהָ'. וּתְנִינַן: הִנְהִיגָהּ, הִמְשִׁיכָהּ, קָרָא לָהּ וּבָאת אַחֲרָיו, מִתְחַיֵּב בָּהּ כְּשׁוֹאֵל.

רַבִּי זְעֵירָא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא:

[יג:]

אֲבָל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל־יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים וְלֹא עַל־יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן כְּיָדוֹ. לֵית הָדָא אָמְרָה, שֶׁאֵין הָעֶבֶד זוֹכֶה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר?! תִּפְתֵּר כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּרַבִּי מֵאִיר עָבַד יַד הָעֶבֶד כְּיַד רַבּוֹ. וְהָתַנֵּי: 'אִשְׁתּוֹ', דְּרַבִּי מֵאִיר עָבַד יַד הָאִשָּׁה כְּיַד בַּעְלָהּ.

רַבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס: תִּפְתֵּר כְּהָדֵין תַּנָּיָא דְתָנֵי: אִשְׁתּוֹ אֵינָהּ פּוֹדָה לוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אִשְׁתּוֹ פּוֹדָה לוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְהָדֵן תַּנָּיָא, דְּרַבִּי מֵאִיר עָבִיד יַד הָעֶבֶד כְּיַד רַבּוֹ וְלֹא יַד הָאִשָּׁה כְּיַד בַּעְלָהּ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: נִרְאִין דְּבָרִים שֶׁיִּזְכֶּה הָעֶבֶד בְּגֵט שִׁחְרוּר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֵּט שִׁחְרוּר. וְאַל יִזְכֶּה בְּגֵט אִשָּׁה, שֶׁאֵין לוֹ גֵּט אִשָּׁה.

אִן תֵּימַר מַתְנִיתָא הִיא: 'הֲרֵי אַתְּ שִׁפְחָה וּוְלָדֵךְ בֶּן חוֹרִין' – אִם הָיְתָה עֻבָּרָה, זָכְתָה לוֹ! עֻבָּרָה עֲשׂוּ אוֹתוֹ כְּאֶחָד מֵאֵיבָרֶיהָ.

רַבִּי בָּא בַּר חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: נִרְאִין דְּבָרִים שֶׁקִּבֵּל הָעֶבֶד גֵּט שִׁחְרוּר, וְאַל יְקַבֵּל גֵּט כְּוָתִין. אִן תֵּימַר מִשְׁנָה קוֹדֶמֶת: 'הֲרֵי אַתְּ שִׁפְחָה וּוְלָדֵךְ בֶּן חוֹרִין' – אִם הָיְתָה עֻבָּרָה, זָכְתָה לוֹ! עֻבָּרָה עֲשׂוּ אוֹתוֹ כְּאַחַת מֵאֵיבָרֶיהָ.

'פְּלוֹנִית שִׁפְחָתִי עוֹשָׂה אֲנִי לָהּ כְּתָב שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּעְבֵּד'. רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים אַעְלוֹן עוּבְדָא קֳמֵי רַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר: לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ לְשַׁעְבֵּד. בָּנֶיהָ מַה הֵם? עֲבָדִים. מַה שִׁיר בָּהּ? מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ.

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: דְּרַבִּי הִיא. דְּרַבִּי אָמַר: אָדָם מְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ.

כְּתַב כָּל נְכָסָיו לִשְׁנֵי עֲבָדָיו כְּאַחַת, שְׁנֵיהֶן יָצְאוּ לְחֵרוּת, וּשְׁנֵיהֶן צְרִיכִין לְשַׁחְרֵר זֶה אֶת זֶה. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי הִיא. דְּרַבִּי אָמַר: אָדָם מְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי בָּא: לֵית הָדָא אָמְרָה שֶׁהָעֶבֶד זוֹכֶה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר? אֲמַר לֵיהּ:

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. אֵלּוּ דְּבָרִים מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי: הַמְסַפֵּר קוּמִי[1], וְהָעוֹשֶׂה בְּלוֹרִית, וְהַמַּגְבִּיהַּ לְגַרְגְּרָן, וְהַמְגָרֶרֶת בְּנָהּ לְבֵין הַמֵּתִים, וְהַקּוֹשֵׁר מְטוּטֶלֶת עַל יְרֵיכוֹ, וְחוֹט אָדֹם עַל אֶצְבָּעוֹ. וְהַמּוֹנֶה וּמַשְׁלִיךְ צְרוֹרוֹת לַיָּם אוֹ לַנָּהָר - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, הַמְסַפֵּק, וְהַמְטַפֵּחַ, וְהַמְרַקֵּד לְשַׁלְהֶבֶת - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ב. נָפְלָה פִּתּוֹ מִפִּיו, אָמַר: ׳הַחְזִירוּ לִי שֶׁלֹּא תֹּאבַד בִּרְכָתִי׳; ׳הָנִיחוּ נֵר עַל הָאָרֹן כְּדֵי שֶׁיִּצְטַעֲרוּ הַמֵּתִים׳; [אַל תַּנִּיחוּ נֵר עַל הָאָרֹן שֶׁלֹּא יִצְטַעֲרוּ הַמֵּתִים], נָפְלוּ מִמֶּנּוּ נְצוֹצוֹת, וְאָמַר: ׳אוֹרְחִין לָנוּ הַיּוֹם׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. הָיָה מַתְחִיל בַּמְּלָאכָה, וְאָמַר: ׳יָבוֹא פְּלוֹנִי שֶׁיָּדָיו קַלּוֹת וְיַתְחִיל בָּהּ׳, ׳יָבוֹא זֶה שֶׁרַגְלָיו קַלּוֹת וְיַעֲבֹר לְפָנֵינוּ׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. הָאוֹמֵר יָבוֹא פְּלוֹנִי שֶׁיָּדָיו מְבֹרָכוֹת, וְיַתְחִיל בָּעִסָּה אוֹ בֶּחָבִיוֹת - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ג. הַפּוֹקֵק אֶת הַחַלּוֹן בְּסִירָה, וְהַקּוֹשֵׁר בַּרְזֶל בִּכְרֵעֵי הַמִּטָּה שֶׁל חַיָּה, וְהָעוֹרֵךְ לְפָנֶיהָ שֻׁלְחָן - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמֹרִי. אֲבָל פּוֹקְקִין אֶת הַחַלּוֹן בִּגְלוֹפְקְרִין[2] אוֹ בְּעָמִיר, וְנוֹתְנִין לְפָנֶיהָ סֵפֶל שֶׁל מַיִם, וְקוֹשְׁרִין לָהּ תַּרְנְגֹלֶת - שֶׁתְּהֵא לָהּ לְצָוֶת, וְאֵינָן מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. הָאוֹמֵר: ׳שְׁחָטוּ תַּרְנְגוֹל זֶה שֶׁקָּרָא עַרְבִית׳. ׳שְׁחָטוּ תַּרְנְגֹלֶת זוֹ שֶׁקָּרְאָה כְּזָכָר׳. ׳הַאֲכִילוּהָ כַּרְבֵּלְתָּא שֶׁהִיא קוֹרְאָה כְּזָכָר׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. הָאוֹמֵר לָעוֹרֵב - ׳צְרַח׳! וְלָעוֹרְבְתָּא ׳שְׁרִיקִי׳ וְהַחְזִירִי לִי זְנָבִיךְ לְטוֹבָה׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ד. הָאוֹמֵר: אֲכוֹל תְּמָרָה זוֹ, חַזֶּרֶת זוֹ - שֶׁתְּהֵא זוֹכְרֵנִי בָּהּ, אַל תַּאֲכִילֵנִי לִפְנֵי רַבִּים. תִּישַׁן בַּאֲרוֹנוֹ שֶׁל מֵת שֶׁתִּרְאוּהוּ בַּלַּיְלָה. אַל תַּחְשִׁיךְ בַּאֲרוֹנוֹ שֶׁל מֵת - שֶׁלֹּא תִרְאֵנִי בַּלַּיְלָה. הֲפֹךְ אֶת חֲלוּקְךָ - שֶׁתְּהֵא חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת טוֹבוֹת. אַל תַּהֲפֹךְ אֶת חֲלוּקְךָ - כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת טוֹבוֹת. שֵׁב עַל הַמִּכְבָּר - שֶׁתְּהֵא חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת. אַל תֵּשֵׁב עַל הַמִּכְבָּר - שֶׁלֹּא תְּהֵא חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ה. הָאוֹמֵר: אַל תֵּשֵׁב עַל הַמַּחֲרֵשָׁה - שֶׁלֹּא תִּכְבַּד עָלֵינוּ מְלָאכָה. אַל תֵּשֵׁב עַל הַמַּחֲרֵשָׁה - שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר וַדַּאי - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. הָאוֹמֵר אַל תִּפַּשֵּׁל יָדֶיךָ לַאֲחוֹרֶיךָ, שֶׁלֹּא נֶאֱסֹר עָלֵינוּ מְלָאכָה - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ו. הַחוֹתֶה אוּד[3] בַּכֹּתֶל וְאוֹמֵר: ׳חֲדָא׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אִם מִפְּנֵי נְצוֹצוֹת - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. הַשּׁוֹפֵךְ מַיִם לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאָמַר: ׳חֲדָא׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אִם מִפְּנֵי עוֹבְרִין וְשָׁבִין - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. הַזּוֹרֵק בַּרְזֶל בֵּין הַקְּבָרוֹת, וְאָמַר: ׳חֲדָא׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אִם מִפְּנֵי עוֹבְרִין וְשָׁבִין - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ז. הַנּוֹתֵן מַקֵּל שֶׁל אוּד וּבַרְזֶל תַּחַת רֹאשׁוֹ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אִם בִּשְׁבִיל לְשָׁמְרָהּ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. הַמְצַוַּחַת לַתַּנּוּר שֶׁלֹּא תִּפּוֹל הַפַּת, וְהַנּוֹתֶנֶת קִסְמִין בְּאָזְנֵי קְדֵרָה שֶׁלֹּא תְּהֵא מַרְתַּחַת, וְשׁוֹפַעַת לַאֲחוֹרֶיהָ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אֲבָל נוֹתְנִים קִסְמִין שֶׁל תּוּת וּזְכוּכִית בַּקְּדֵרָה בִּשְׁבִיל שֶׁתִּבַּשֵּׁל מְהֵרָה. אֲבָל אָסְרוּ חֲכָמִים בַּזְּכוּכִית מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.

ח. הַמַּשְׁקֶה לַעֲדָשִׁים, וְהַמְצַוַּחַת לָאֹרֶז וְהַמְצַוַּחַת לַגְּרִיסִין - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. נָפַל נָחָשׁ עַל גַּבֵּי מִטָּה, וְאָמַר: ׳עָנִי הוּא - וְסוֹפוֹ לְהַעֲשִׁיר׳; ׳עֲבָרָה הִיא - כִּתְסִיסַת יַיִן] וְהַיְנוּ הַךְ.

הַשָּׁלֵם

---

[1] לִפְנֵי הַמֵּצַח – מֵאֹזֶן לְאֹזֶן.

[2] בִּשְׁמִיכָה שֶׁל צֶמֶר.

[3] בִּנּוּסְחַת הַסְּפָרִים: הַתּוֹסֵם אוּר [וְרִתְיַחַת אֵשׁ

תּוֹסֶפְתָּא

יוֹלֶדֶת זָכָר׳; ׳בְּתוּלָה הִיא - נִשֵּׂאת לְאָדָם גָּדוֹל׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ט. הַמּוֹשֶׁבֶת אֶפְרוֹחִין, וְאָמְרָה: אֵינִי מוֹשַׁבְתָּן אֶלָּא בִּבְתוּלָה, אֵינִי מוֹשַׁבְתָּן אֶלָּא עֶרְמָה, אֵינִי מוֹשַׁבְתָּן אֶלָּא בְּשִׂמְאל, אֵינִי מוֹשַׁבְתָּן אֶלָּא בֵּי תְרֵי, וְהַמְקַדֵּשׁ בִּתְרֵי, וְהַמְשַׁלֵּחַ בִּתְרֵי וְהָאוֹמֵר: ׳הוֹסִיפוּ עַל הַשִּׁלְחָן׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. הַקּוֹבַעַת בֵּיצִים וַעֲשָׂבִים בַּכֹּתֶל וְטָחָה בִּפְנֵיהֶם, וּמוֹנָה שִׁבְעִים וְאֶחָד - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

י. הַכּוֹבֶרֶת אֶפְרוֹחִים בַּכְּבָרָה, וְנוֹתֶנֶת בַּרְזֶל בֵּין הָאֶפְרוֹחִים - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אִם מִפְּנֵי הָרְעָמִים אוֹ מִפְּנֵי הַבָּרָק - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. הָאוֹמֵר: ׳גְּד גַּדִּי וְסִינוּק לָא, אַשְׁכִּי וּבַשְׁכִּי[4] - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳גְּד׳ אֶלָּא לְשׁוֹן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סה, יא): ״הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן״. הָאוֹמֵר: ׳דְּגוֹן דְּגִין׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳דְּגוֹן׳ אֶלָּא עַל שֵׁם דָּגוֹן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים טז, כג): ״לְדָגוֹן אֱלֹהֵיהֶם״. הָאוֹמֵר ׳דְּנֵי דִּנֵי׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין ׳דִּן׳ אֶלָּא עַל שֵׁם דָּן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (עָמוֹס ח, יד): ״חַי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר שָׁבַע״. הַשּׁוֹאֵל בְּמַקֵּלוֹ וְאוֹמֵר: ׳אִם אֵלֵךְ וְאִם לֹא אֵלֵךְ׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר (הוֹשֵׁעַ ד, יב): ״עַמִּי בְּעֵצוֹ יִשְׁאָל וּמַקְלוֹ יַגִּיד לוֹ״.

ב. הָאוֹמֵר ׳מַרְפֵּא׳! - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ אוֹמְרִים ׳מַרְפֵּא׳, וְלֹא הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ מִפְּנֵי בְּטוּל תּוֹרָה, הָאוֹמֵר ׳יַתִּיר׳, הָאוֹמֵר: ׳אֶשְׁתֶּה וְאוֹתִיר׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳שְׁתוּ וְהוֹתִירוּ׳ - לֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳חֲמַר וְחַיֵּי לְפוּם רַבָּנָן׳ - לֹא מִפְּנֵי דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

הַשָּׁלֵם

ג. הָאוֹמֵר ׳יַתִּיר וְנוֹתָר׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יְהֵא לוֹ בְּבֵיתוֹ יַתִּיר וְנוֹתָר. הָאוֹמֵר ׳אֶשְׁתֶּה וְאוֹתִיר׳ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳שְׁתוּ וְהוֹתִירוּ׳ - לֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. ׳חֲמַר וְחַיֵּי לְפוּם רַבָּנָן׳ - לֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה, שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לִבְנוֹ עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁפָּתַח אָמַר: ׳חֲמַר וְחַיֵּי לְפוּם רַבָּנָן וּלְפוּם תַּלְמִידֵיהוֹן׳.

ד. הָאוֹמֵר ׳לָאו לָאו׳ - אֵינוֹ מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא אוֹסִיף וְלֹא אֲקַלֵּל״. הַקּוֹשֵׁר חוּט עַל גַּבֵּי אָדָם, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אַל תַּעֲבֹר שֶׁלֹּא תִּפְסֹק אַהֲבָתֵנוּ - הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. וְאִם מִפְּנֵי הַכָּבוֹד - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ה. אֵיזֶהוּ מְנַחֵשׁ? הָאוֹמֵר: ׳נָפְלָה מַקֵּלִי מִיָּדִי, נָפְלָה פִּתִּי מִפִּי, קָרָא לִי אִישׁ פְּלוֹנִי מֵאַחֲרַי, קָרָא לִי עוֹרֵב, נָבַח בִּי כֶּלֶב, עָבַר נָחָשׁ מִימִינִי, וְשׁוּעָל מִשְּׂמֹאלִי, וּפָסַק צְבִי אֶת הַדֶּרֶךְ לְפָנַי, אַל תַּתְחֵל בִּי - שֶׁהֲרֵי שַׁחֲרִית הוּא וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא וּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא׳.

ו. אֵיזֶהוּ מְעוֹנֵן? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: זֶה הַמַּעֲבִיר מִינֵי זְכוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה הָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵלּוּ הַמְחַשְּׁבִים עִתִּים לְשָׁעוֹת, כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁהֵן אוֹמְרִים: ׳הַיּוֹם יָפֶה לָצֵאת, הַיּוֹם יָפֶה לִקַּח, הַיּוֹם חַמָּה נֶחְפֶּית, לְמָחָר גְּשָׁמִים יוֹרְדִין׳, כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁהֵן אוֹמְרִין: ׳לְמוּדֵי עֲרָבִית שְׁבִיעִית חִטִּים יָפוֹת, וַעֲקוּרֵי קִטְנִיּוֹת לִהְיוֹת רָעוֹת׳. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵלּוּ אוֹחֲזֵי הָעֵינַיִם.

---

[4] הִתְמַזֵּל מַזָּלִי, וְלֹא יִתְעַיֵּף יוֹמָם וָלַיְלָה.

תּוֹסֶפְתָּא

ז. סוֹקְרִין אֶת הָאִילָן בְּסִקְרָא, וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בָּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.

ח. מַמְשִׁיכִין יַיִן וְשֶׁמֶן בְּצִנּוֹרוֹת לִפְנֵי חֲתָנִים וְכַלּוֹת, וְלֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מַעֲשֶׂה בִּיהוּדָה וְהִלֵּל, בָּנָיו שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנִּכְנְסוּ לְכָבוֹל, וְהִמְשִׁיכוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לִפְנֵיהֶם בְּצִנּוֹרוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן.

ט. שׁוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים וְלֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לד, ה): ״בִּשָּׂלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת״ וְגוֹ׳; כְּשֵׁם שֶׁשּׁוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים כָּךְ שׁוֹרְפִין עַל הַנְּשִׂיאִים, אֲבָל לֹא עַל הֲדְיוֹטוֹת. וּמַה הֵן שׁוֹרְפִין עָלָיו? מִטָּתוֹ וּכְלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ. מַעֲשֶׂה שֶׁמֵּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, וְשָׂרַף עָלָיו אוּנְקְלוֹס הַגֵּר יוֹתֵר מִשִּׁבְעִים מָנֶה.

י. עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים וְלֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. כָּל עִקּוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרֵפָה - אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה. שֶׁאֵין בּוֹ טְרֵפָה - מֻתָּר בַּאֲכִילָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר - בַּהֲנָאָה. אֵיזֶהוּ עִקּוּר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרֵפָה? מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה. שֶׁאֵין בּוֹ טְרֵפָה? מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה. מַבְעִיתִין לְעִוּוּת וּלְפוּקָה, וְלֹא מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. עָמַד עֶצֶם בִּגְרוֹנוֹ - נוֹתֵן עַל קָדְקֳדּוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין, וְאוֹמֵר: ׳חַד חַד נָחֵית בָּלַע נָחֵית חַד חַד. לֹא יָרְדָה׳ - לֵימָא הָכֵי: ׳נִנְעַלְתָּה מַחַט נִנְעַלְתָּה בִּתְרִיס שַׁיָּיא שַׁיָּיא׳.

יא. אֵלּוּ דְּבָרִים הַמֻּתָּרִין: הָיָה מַתְחִיל בַּמְּלָאכָה - נוֹתֵן שֵׁבַח וְהוֹדָאָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם. בֶּחָבִית וּבְעִסָּה - מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן בְּרָכָה וְאַל תִּכָּנֵס בָּהֶן מְאֵרָה. מַעֲבִירִין כְּלִי עַל גַּבֵּי עַיִן בְּשַׁבָּת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּדָבָר הַנִּטָּל בַּשַּׁבָּת. לוֹחֲשִׁין עַל הַנְּחָשִׁים וְעַל הָעַקְרָבִים, וְאֵין לוֹחֲשִׁין בִּדְבַר שֵׁדִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בַּחוֹל אֵין לוֹחֲשִׁין בִּדְבַר שֵׁדִים. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּכָל הַכְּרַכִּים רָעִים יוֹתֵר מִסְּדוֹמְיִים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם רַע קוֹרִאין אוֹתוֹ ״סְדוֹמִי״. אֵין לְךָ בְּכָל הַנָּכְרִים קָשֶׁה יוֹתֵר מֵאֱמוֹרִיִּים, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם קָשֶׁה קוֹרְאִין אוֹתוֹ ״אֱמוֹרִי״.

יב. רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם בְּכָל הַכְּרַכִּים מָתוֹן יוֹתֵר מִסְּדוֹם. וְכֵן מָצִינוּ שֶׁחָזַר לוֹט עַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְלֹא מָצָא מְתוּנָה כִּסְדוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יג, יב): ״אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן״ וְגוֹ׳. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּכָל עַמְמִין מָתוֹן יוֹתֵר מֵאֱמוֹרִיִּים. וְכֵן מָצִינוּ שֶׁהֶאֱמִינוּ בַּמָּקוֹם וְדִלְגוּ לְאַפְרִיקִי, וְנָתַן לָהֶם הַמָּקוֹם אֶרֶץ שֶׁיָּפָה כְּאַרְצָם וְהָיְתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת עַל שְׁמָן.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הַגּוֹזֵז מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחַיָּה, וּמִן הָעוֹף, אֲפִילוּ מִן הַשֶּׁלַח מִלֹּא הַסִּיט כָּפוּל - הֲרֵי זֶה חַיָּב. יֵשׁ חוֹלְקִים בַּחֲזִיר בֵּין חֲטָטָרְתּוֹ לִשְׁאָר גּוּפוֹ.

ב. הַמֵּסֵךְ שְׁתֵּי חוּטִין בַּתְּחִלָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַשּׁוֹבֵט, וְהַמְדַקְדֵּק עַל גַּבֵּי אָרִיג כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַצָּד חִלָּזוֹן וְהַפּוֹצְעוֹ אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אֶחָת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חַיָּב שְׁתַּיִם, שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּצִיעָה בִּכְלָל דִּישָׁה. אָמְרוּ לוֹ: אֵין פְּצִיעָה בִּכְלָל דִּישָׁה.

ג. כָּל אֲבוֹת מְלָאכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, עֲשָׂאָן כֻּלָּם בְּהֶעְלֵם אֶחָד - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. כָּל הַמְקַלְקְלִין פְּטוּרִין, חוּץ מִן הַחוֹבֵל וּמַבְעִיר בַּשַּׁבָּת.

ד. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בֵּין הַנָּכְרִים, וְתִינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבֵין נָכְרִים, וְעָשָׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה בְּשַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, וְחַיָּב עַל הַדָּם אַחַת וְעַל הַחֵלֶב אַחַת, וְעַל הָעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אַחַת, וּמוֹנְבַז פּוֹטֵר. וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיְּהֵא פָּטוּר: הוֹאִיל וְשׁוֹגֵג חַיָּב חַטָּאת וּמֵזִיד חַיָּב כָּרֵת, מַה מֵּזִיד אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה, אַף שׁוֹגֵג אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: מוֹסִיף אֲנִי עַל דְּבָרֶיךָ; מַה מֵּזִיד אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת

תּוֹסֶפְתָּא

מַעֲשֶׂה, אַף שׁוֹגֵג לֹא יְהֵא חַיָּב עַד שֶׁיָּבֹא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסַפְתָּה, אִם בָּא לִכְלָל יְדִיעָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה אַף הוּא אֵינוֹ שׁוֹגֵג אֶלָּא מֵזִיד.

ה. הַשּׁוֹכֵחַ אֶת הַתּוֹרָה וְעָבַר עֲבֵרוֹת הַרְבֵּה – אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. וְחַיָּב עַל הַחֵלֶב אַחַת וְעַל הַדָּם אַחַת. הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ חֵלֶב, וְאָמַר: ׳אֵין זֶה חֵלֶב שֶׁחַיָּבִין עָלָיו׳, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ דָּם, וְאָמַר: ׳אֵין זֶה דָּם שֶׁחַיָּבִין עָלָיו׳ – חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ כְּשֵׁר לְהַצְנִיעוֹ, וְהֻכְשַׁר כַּיּוֹצֵא בּוֹ לְהַצְנִיעוֹ, וְהִצְנִיעוֹ, וּבָא אַחֵר וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת – הֲרֵי זֶה חַטָּאת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְהַצְנִיעוֹ, וְאֵין מַצְנִיעִין כָּמוֹהוּ, וּבָא אַחֵר וְהוֹצִיאוֹ בְּשַׁבָּת – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ו. הַמּוֹצִיא מֶרְסָן: לַאֲכִילָה – כִּגְרוֹגֶרֶת; לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי; לַצַּבָּע – כְּדֵי לִצְבֹּעַ בּוֹ בֶּגֶד קָטָן; לוּלְבֵי זְרָדִין וְהַחֲרוּבִין עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי, מִשֶּׁיַּמְתִּיקוּ – כִּגְרוֹגֶרֶת. אֲבָל הַלּוּף, וְהַחַרְדָּל, וְהַתּוּרְמוּסִין, וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין – בֵּין מִשֶּׁיַּמְתִּיקוּ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא יַמְתִּיקוּ – כַּגְּרוֹגָרוֹת. שֻׁמָּן – כְּדֵי סִיכַת אֵבֶר קָטָן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: קָטָן בֶּן יוֹמוֹ. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כְּדֵי לָסוּךְ אֵבֶר קָטָן. הוֹצִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֹזֶן לִכְפִיפָה מִצְרִית. סִיב – אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי מַשְׁפֵּךְ קָטָן לְסַנֵּן בּוֹ אֶת הַיַּיִן; רֻבָּב – כְּדֵי לָתֵת תַּחַת אִסְפָּגִין קְטַנָּה, וְכַמָּה הוּא שִׁעוּרָהּ? כַּסֶּלַע; מוֹכִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כַּדּוּר קְטַנָּה, וְכַמָּה שִׁעוּרָהּ? כָּאֱגוֹז.

ז. הַמּוֹצִיא יַיִן – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס יָפֶה. יָבֵשׁ – כַּזַּיִת, דִּבְרֵי רַבִּי נָתָן. חָלָב – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם שֶׁל בְּהֵמָה – כְּדֵי גְּמִיעָה, אִם שֶׁל אִשָּׁה – כְּדֵי לָתֵת בְּשִׂיפָה שֶׁל קִילּוֹר, קִילּוֹר כְּדֵי לָשׁוּף בַּמַּיִם. מַיִם – כְּדֵי גְּמִיעָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: – כְּדֵי לָשׁוּף בָּהֶן אֶת הַקִּילּוֹר. דָּם וּשְׁאָר כָּל הַמַּשְׁקִין – בָּרְבִיעִית. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: דָּם – כְּדֵי לְכְחוֹל עַיִן אַחַת, שֶׁכָּךְ כּוֹחֲלִין לִבְרָקִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי מֵאִיר: דָּם – כְּדֵי לְכְחֹל עַיִן אַחַת, שֶׁכָּךְ כּוֹחֲלִין לְיָארוּד[5].

ח. הַמּוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין עַד שֶׁלֹּא הֵרְאָהוּ לַמּוֹכֵס – חַיָּב. מִשֶּׁהֵרְאָהוּ לַמּוֹכֵס – פָּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁהֵרְאָהוּ לַמּוֹכֵס חַיָּב. מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁמְּרוֹ לְהַרְאוֹתוֹ לְבַעַל הַמּוֹכֵס.

ט. הַמּוֹצִיא נִיר מָחוּק, וְיֵשׁ בּוֹ בְּמָקוֹם הַלֵּבֶן כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, אוֹ בְּכֻלּוֹ כְּדֵי לִכְרֹךְ עַל פִּי צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיָטוֹן – הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאִם לָאו – פָּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמּוֹצִיא שְׁטַר פְּרוֹעַ כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זֶה חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁמְּרוֹ לְהַרְאוֹת לְבַעֲלֵי חוֹבוֹ. שְׁטָרֵי מִקַּח וּמִמְכָּר, שְׁטָרֵי דִּיתָקָאוֹת וְאַפּוֹתִיקָאוֹת, וּמַתָּנוֹת כָּל שֶׁהֵן – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

י. דּוֹכְסוֹסְטוֹס וּקְלַף – כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו אֶת הַמְּזוּזָה. קֻלָּף כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבַּתְּפִלִּין שֶׁהִיא ׳שְׁמַע יִשְׂרָאֵל׳. גְּוִיל – כְּדֵי לִכְתֹּב עָלָיו פָּרָשָׁה קְטַנָּה שֶׁבַּתּוֹרָה. שׁוּעָר לְגַבֵּל בּוֹ אֶת הַטִּיט. טִיט – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פִּי כּוּר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. פֶּחָמִין – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מֵהֶן צִינּוֹרָא קְטַנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי מוּלְיָאר[6] קְטַנָּה.

יא. הַמּוֹצִיא כֵּלָיו מְקֻפָּלִין וּמֻנָּחִין עַל כְּתֵפוֹ, וְסַנְדָּלָיו, וְטַבָּעוֹתָיו בְּקֶמְצוֹ – הֲרֵי זֶה חַיָּב, וְאִלּוּ הָיָה מְלֻבָּשׁ בָּהֶן – פָּטוּר. הַמּוֹצִיא אָדָם וְכֵלָיו עָלָיו, וְסַנְדָּלָיו בְּרַגְלָיו, וְטַבָּעוֹתָיו בְּיָדָיו – הֲרֵי זֶה פָּטוּר. וְאִלּוּ הוֹצִיאָן כְּמוֹת

הַשָּׁלֵם

---

[5] נֻסְחַת הַסְּפָרִים: לְחָרוֹד – הֵן נְקֻדּוֹת דַּקּוֹת לְבָנוֹת שֶׁנּוֹלָדוֹת בָּעַיִן.

[6] כְּלִי לְהָחֵם בּוֹ חַמִּים בְּפֶחָמִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ בְּבֵית קִבּוּל קָטָן אֵצֶל דּוּפְנוֹ מִבַּחוּץ.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהֵן – חַיָּב. חֹל, עָפָר וְאֵפֶר – שִׁעוּרָן כַּזֵּבֶל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: עָפָר – כְּדֵי לְכַסּוֹת בּוֹ דָּם צִפּוֹר קְטַנָּה. אֵיזוֹ הִיא דָּם צִפּוֹר קְטַנָּה? זֶה דְּרוֹר. חוֹל הַגֵּס – כְּדֵי לִתֵּן עַל מְלֹא פִּי כְּלִי שֶׁל סַיָּדִין. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – בְּחוֹל הַדַּק, וְדִבְרֵי חֲכָמִים – בְּחוֹל הַגֵּס. סִיד – כְּדֵי לָסוּד אֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁבַּבָּנוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כִּלְכָּל[7]. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אַנְדִּיפִּי[8]. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁהוּא חָבִיט[9], וְדִבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה בִּזְמַן שֶׁהוּא כְּבִיצַת הַסִּיד[10].

יב. קֻנָּה – כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קוּלְמוֹס, מַגִּיעַ לְקִשְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. חֻלְיוֹת לַעֲשׂוֹת הֵימֶנּוּ צְלוֹחִית קְטַנָּה שֶׁל פַּלְיָטִין. זְכוּכִית – אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי לְפַצֵּעַ שְׁתֵּי נִימִין כְּאַחַת. צְרוֹר וְאֶבֶן – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מִשְׁקַל עֶשְׂרָה דִּינָרִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹתוֹ מְסִיפָּס[11].

יג. מִנַּיִן לְמַאְדִּים בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא חַיָּב? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כה, ה): "עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים", אֵיזוֹ הִיא חֲבוּרָה? כָּל שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּהּ דָּם. נִצְרַר הַדָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יָכוֹל לָצֵאת – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

יד. מִנַּיִן לַדָּם שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כג, כד): "וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה", מִנַּיִן לַיַּיִן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יד): "וְדַם עֵנָב תִּשְׁתֶּה חָמֶר". מִנַּיִן לְדִבַשׁ שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לב, יג): "וַיֵּנִיקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע" וְגוֹ'. מִנַּיִן לַשֶּׁמֶן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה כה, ו): "מִשְׁתֵּה שְׁמָנִים מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים". מִנַּיִן לֶחָלָב שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ד, יט): "וַתִּפְתַּח אֶת נאוד הֶחָלָב וַתַּשְׁקֵהוּ". מִנַּיִן לַטַּל שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ו, לח): "וַיִּמְץ טַל מִן הַגִּזָּה" וְגוֹ'. מִנַּיִן לְדַם נְדָּה שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יב, ז): "מִמְּקֹר דָּמֶיהָ", וְאוֹמֵר (זְכַרְיָה יג, א): "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד" וְגוֹ'. מִנַּיִן לִדְמֵעַת הָעַיִן שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פ, ו): "וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ". מִנַּיִן לְמֵי הָאַף שֶׁהוּא מַשְׁקֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ט, יז): "וְעַפְעַפֵּינוּ יִזְּלוּ מָיִם".

טו. מִנַּיִן לַזְּרוֹעַ שֶׁהוּא יָד? שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים טו, יד): "וַתִּהְיֶינָה הָעֲבֹתִים אֲשֶׁר עַל זְרוֹעוֹתָיו כַּפִּשְׁתִּים וַיִּמַּסּוּ אֲסוּרָיו מֵעַל יָדָיו". מִנַּיִן לְמִי שֶׁאָחֲזוֹ בֶּלְמוֹס שֶׁמַּאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבֶלָה קְעִילִית? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א ל, יב): "וַיִּתְּנוּ לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה" וְגוֹ'.

טז. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה – חַיָּב; שֶׁמַּצְנִיעִין אוֹתָן לִנְשִׁבִּין, נִקְשֶׁה שֶׁל חֲזִיר – אַחַת. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נְצָרִים כְּאַחַד – הֲרֵי זֶה חַיָּב. תּוֹרֵי דֶּקֶל – אֶחָד. זְמוֹרָה אַחַת לַנִּטִיעָה, שְׁתַּיִם לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי, לָעֲצִים – כְּשִׁעוּר הָעֲצִים. חֲבִילֵי אֲזוֹב, הַסְּאָה וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהִכְנִיסָן לָאֲכִילָה – כִּגְרוֹגֶרֶת. לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי. לָעֲצִים – כְּשִׁעוּר הָעֲצִים. לְהַזָּאָה – כְּשִׁעוּר הַזָּאָה. גַּרְעִינִין לִנְטִיעָה – שְׁתַּיִם. לַבְּהֵמָה – כְּמִלֹּא פִּי חֲזִיר. כַּמָּה מְלֹא פִּי חֲזִיר? אַחַת; אִם לְהֶסֵּק – כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה, אִם לְחֶשְׁבּוֹן – שְׁתַּיִם. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: לְחֶשְׁבּוֹן – חָמֵשׁ. הַמּוֹצִיא מֵאַבְנֵי בַּיִת מְנֻגָּע, מֵעֵצָיו וּמֵעֲפָרוֹ כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זֶה חַיָּב. כְּחוֹל – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם לִרְפוּאָה – כְּדֵי לְכָחֵל עַיִן אַחַת. אִם לְתַכְשִׁיט – כְּדֵי לְכָחֵל שְׁתֵּי עֵינַיִם.

הַשָּׁלֵם

---

[7] לְהָשִׁיר הַשֵּׁעָר שֶׁבְּרַקָּתָהּ.

[8] לְהַאֲדִים הַמֵּצַח.

[9] לָשׁוֹן עֲרוּב, סִיד שֶׁנִּמּוֹחַ בְּמַיִם הַרְבֵּה הֶעָשׂוּי לָסוּד כִּלְכּוּל.

[10] שֶׁנִּגְבַּל בַּמַּיִם וְעָשׂוּי בֵּיצִים בֵּיצִים.

[11] שִׁעוּר הַצְּרוֹר אוֹ הָאֶבֶן שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לִמְסִיפַס, הוּא מְחִיצָה קְטַנָּה הַמַּבְדִּילָה בֵּין חָצֵר לַחֲצֵר.

תּוֹסֶפְתָּא

יז. הַמּוֹצִיא מִין בְּהֵמָה, מִין חַיָּה וְעוֹף, בֵּין חַיִּים וּבֵין מֵתִים - חַיָּב. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מֵתִים - חַיָּב. חַיִּים - פָּטוּר.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִזְּנַב הַסּוּס וּמִזְּנַב הַפָּרָה, הֲרֵי זֶה חַיָּב - מִפְּנֵי שֶׁמַּתְקִינָן לַנְּשָׁבִים[12]. הַמּוֹצִיא שְׁנֵי נִימִין מִן הַקֶּשֶׁה שֶׁבַּחֲזִיר[13] - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד. יֵשׁ חוֹלְקִין חֲטָרָתוֹ[14] לִשְׁאָר גּוּפוֹ.

ב. הַמּוֹצִיא מִצֶּמֶר גֶּפֶן וּמִצֶּמֶר כָּלָךְ, מִצֶּמֶר גְּמַלִּים וּמִצֶּמֶר אַרְנָבִים, וּמִצֶּמֶר חַיָּה שֶׁבָּיִם, וּשְׂאָר כָּל הַנִּטְוִין כֻּלָּם, כְּמִלֹּא הַסִּיט כָּפוּל - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַבֶּגֶד, הַשַּׂק וְהָעוֹר - כְּשִׁעוּר לְטַמְאָתָן כָּךְ שִׁעוּר לְהוֹצִיאָן.

ג. הַמּוֹצִיא בֵּין כֵּלִים גְּדוֹלִים בֵּין כֵּלִים קְטַנִּים - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַמּוֹצִיא גַּחֶלֶת כָּל שֶׁהִיא - הֲרֵי זֶה חַיָּב. שַׁלְהֶבֶת כָּל שֶׁהִיא - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. בַּרְזֶל - רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ דָּרְבָן. נְחשֶׁת - כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ צִינוֹרָא קְטַנָּה. נְעוֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן - כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנָּה פְּתִילָה קְטַנָּה לַנֵּר. מְשִׁיחָה - רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כְּדֵי לִקְשׁוֹר בָּהּ בֵּין כְּתֵפָיו. מוֹכִין - כְּדֵי לִתֵּן בְּתוֹךְ כַּדּוּר קְטַנָּה. כַּמָּה כַּדּוּר קְטַנָּה? כָּאֱגוֹז. אַרְגָּמָן - כְּדֵי לִטּוֹל מִמֶּנּוּ דִּגְמָא לְאִירָא. אִסְטִיס וְקוֹץ וּפוּאָה[15] - כְּדֵי לִצְבּוֹעַ בָּהֶן בֶּגֶד קָטָן, כַּמָּה בֶּגֶד קָטָן? פִּי סְבָכָה.

ד. הַמִּתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא בְּפָנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַעְלָה, וְהוֹצִיא בְּפָנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַטָּה. בְּתוֹךְ פָּנְדָּתוֹ, וְהוֹצִיא בֵּין פָּנְדָּתוֹ לַחֲלוּקוֹ, וּבִשְׂפַת חֲלוּקוֹ - פָּטוּר. הַמִּתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא בְּפָנְדָּתוֹ וּפִיהָ לְמַטָּה - רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲנִי אָמַרְתִּי דָּבָר אֶחָד וְהֵן אוֹמְרִים דָּבָר אֶחָד, אֲנִי אוֹמֵר לָהֶם: אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּמִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא לְפָנָיו, וּבָא לוֹ לְאַחֲרָיו - שֶׁהוּא פָּטוּר, וְאִם נִתְכַּוֵּן וְהוֹצִיא לְאַחֲרָיו שֶׁהוּא חַיָּב? וְהֵם אָמְרוּ לִי: אִי אַתָּה מוֹדֶה בְּמוֹצִיא לְאַחַר יָדוֹ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ - שֶׁהוּא פָּטוּר, שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִים?! אֲנִי לֹא מָצָאתִי תְּשׁוּבָה לִדְבְרֵיהֶם, וְהֵם לֹא מָצְאוּ תְּשׁוּבָה לִדְבָרַי.

ה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּמַּלְגֵּז וְלוֹגְזִין, בַּכְּרָכָר וְשׁוֹבְטִין, בַּקַּלְמוֹס וְכוֹתְבִין, בַּקֶּנֶה וְהוֹצִיאוּהוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין. בְּעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה וְהוֹצִיאוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, בַּקּוֹרָה וְהוֹצִיאוּהוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - חַיָּבִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - פְּטוּרִין, שֶׁאֵין שְׁנַיִם חַיָּבִין עַל הַמְּלָאכָה אַחַת.

ו. שְׁנַיִם שֶׁעָשָׂה אֶחָד מֵהֶם מְלָאכָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה הוּא - יָבִיאוּ שְׁנֵיהֶם חַטָּאת בְּשֻׁתָּפוּת וְיִתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכַל; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר. מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁזֶּה מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי וְזֶה מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי, בִּשְׁנַיִם שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶם מְחֻסַּר כַּפָּרָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶן - שֶׁיָּבִיאוּ חַטָּאת בְּשֻׁתָּפוּת וְיִתְּנוּ עָלֶיהָ וְתֹאכַל.

ז. הוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, וְחָזַר וְהוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת בְּהֶעְלֵם אֶחָד - חַיָּב. בִּשְׁנֵי הַעֲלָמוֹת - פָּטוּר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּהֶעְלֵם אֶחָד בְּרִשּׁוּת אַחַת - חַיָּב. בְּהֶעְלֵם אֶחָד בִּשְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת אוֹ בִּשְׁתֵּי הַעֲלָמוֹת בִּרְשׁוּת אַחַת - פָּטוּר. נֶאֱכַל הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁלֹּא הוֹצִיא הַשֵּׁנִי - בֵּין בְּהֶעְלֵם אֶחָד בֵּין בִּשְׁנֵי הַעֲלָמוֹת - פָּטוּר. הוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, וְנִתְּנוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְחָזַר וְהוֹצִיא כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת, אִם הִנִּיחָהּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת לָרִאשׁוֹנָה - אִם הֶעֱבִירָן דֶּרֶךְ עָלֶיהָ - חַיָּב. וְאִם לָאו - פָּטוּר.

הַשָּׁלֵם

---

[12] לְצֵדַת עוֹפוֹת.

[13] מִן הַשְּׂעָרוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁבִּשְׂדֶרְתּוֹ.

[14] גַּבּוֹ שֶׁל הַחֲזִיר.

[15] סַמָּנִין שֶׁעוֹשִׂים מֵהֶם צֶבַע לִצְבּוֹעַ.

תּוֹסֶפְתָּא

ח. הַנּוֹטֵל מְלֹא הַזּוּג מִשְׁעָרוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְכַמָּה מְלֹא הַזּוּג? - שְׁתַּיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶפְלוּ אֶחָת. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּבוֹרֵר שְׁחוֹרוֹת מִבֵּין לְבָנוֹת וּלְבָנוֹת מִבֵּין שְׁחוֹרוֹת - חַיָּב; וְדָבָר זֶה אַף בְּחוֹל אָסוּר מִשּׁוּם (דְּבָרִים כב, ה): "לֹא יִלְבַּשׁ" וְגוֹ'.

ט. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: צִפֳּרֶן שֶׁפָּרְשָׂה רֻבָּהּ, וְיֵצִין שֶׁפָּרְשׂוּ רֻבָּן, בַּיָּד - מֻתָּר. נִטְלָן בִּכְלִי - הֲרֵי זֶה חַיָּב חַטָּאת.

י. הַחוֹלֵב, וְהַמְחַבֵּץ, וְהַמְגַבֵּן כִּגְרוֹגֶרֶת, הַמְכַבֵּד, וְהַמְרַבֵּץ, וְהַמַּרְחִיץ, וְהַסָּךְ, וְהָרוֹדֶה חֲלוֹת דְּבַשׁ - שָׁגַג בְּשַׁבָּת חַיָּב חַטָּאת, הֵזִיד בְּיוֹם-טוֹב לוֹקֶה אַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בְּשַׁבָּת בֵּין בְּיוֹם-טוֹב אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַגּוֹדֶלֶת וְהַכּוֹחֶלֶת וְהַפּוֹקֶסֶת - לְעַצְמָהּ פְּטוּרָה, לַאֲחֵרוֹת - חַיֶּבֶת. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לֹא תַעֲבִיר סָרַק עַל פָּנֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁצּוֹבַעַת.

יא. הַתּוֹלֵשׁ, בֵּין בִּימִינוֹ וּבֵין בִּשְׂמֹאלוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב, לְאַחַר יָדוֹ, בְּרַגְלוֹ, בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ, וְנִתְּזוּ צְרוֹרוֹת מִתַּחַת רַגְלָיו, וְנָפַל עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים וְתָלַשׁ - פָּטוּר. מְהַלֵּךְ אָדָם עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים וְעַל גַּבֵּי צְרוֹרוֹת בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

יב. הַתּוֹלֵשׁ עֶלְשִׁין לֶאֱכֹל - כִּגְרוֹגֶרֶת. לְבְהֵמָה - כְּמִלֹּא פִּי גְדִי, אִם לְהַסִּיק - כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה קַלָּה. לְתַקֵּן הָאָרֶץ - כָּל שֶׁהֵן. אִם נִתְכַּוֵּן בְּכֻלָּן - חַיָּב שְׁתַּיִם. וְאִם הָיָה מִתְעַסֵּק וְתָלַשׁ - פָּטוּר. הַמְזָרֵד זְרָדִין לַאֲכִילָה - כִּגְרוֹגֶרֶת. לִבְהֵמָה - כְּמִלֹּא פִּי הַגְּדִי. לְתַקֵּן הָאִילָן - כָּל שֶׁהֵן. אִם מִתְכַּוֵּנִין בְּכֻלָּן - חַיָּב שְׁתַּיִם. אִם הָיָה מִתְעַסֵּק וְזֵרֵד - פָּטוּר.

הַשָּׁלֵם

יג. הַחוֹפֵר, הַחוֹרֵשׁ, וְהַחוֹרֵץ - מְלָאכָה אַחַת הֵן. הַדָּשׁ וְהַמְנַפֵּט[16], וְהַמְנַפֵּץ - מְלָאכָה אַחַת הֵן. הַתּוֹלֵשׁ, וְהַקּוֹצֵר[17], וְהַבּוֹצֵר[18], וְהַמּוֹסֵק[19], וְהַגּוֹדֵר[20], וְהָאוֹרֶה[21] - מְלָאכָה אַחַת. הַמְכַבֵּשׁ וְהַסּוֹחֵט - מְלָאכָה אַחַת. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: הַצָּבָעִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם אֵין עוֹשִׂין סְחִיטָה מְלָאכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. הַבּוֹרֵר, הַטּוֹחֵן, הַזּוֹרֶה, וְהַמְרַקֵּד, וְהַלָּשׁ וְהָאוֹפֶה לַאֲכִילָה - כַּגְרוֹגֶרוֹת. לִבְהֵמָה - כְּמִלֹּא פִּי גְדִי. לְצָבְעַ - כְּדֵי לְצָבְעַ בּוֹ בֶּגֶד קָטָן. וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים: כְּשִׁעוּר לְטַמְאָתָן כָּךְ שִׁעוּר לְהוֹצִיאָן. הַתּוֹלֵשׁ כָּנָף מִן הָעוֹף, וְהַקּוֹטְמוֹ וְהַמּוֹרְטוֹ - חַיָּב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת.

יד. אֵין יוֹנְקִין מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: יוֹנְקִין הָיִינוּ מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם-טוֹב. לֹא תָקֵל אִשָּׁה מְדַדֶּיהָ וְתַחֲלִיב לְתוֹךְ הַכּוֹס אוֹ לְתוֹךְ הַקְּעָרָה וְתָנִיק אֶת בְּנָהּ. אֵין יוֹנְקִין לֹא מִן הַנְּכְרִית וְלֹא מִבְּהֵמָה טְמֵאָה, וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁל סַכָּנָה - מֻתָּר, שֶׁאֵין כָּל דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

א. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּרְשׁוּת הַיָּחִיד בָּאֶמְצַע, בְּאַרְבַּע אַמּוֹת - פָּטוּר. פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - חַיָּב.

---

[16] מַכָּה בַּקֶּשֶׁת עַל צֶמֶר גֶּפֶן - לְהַפְרִיד וּלְהָסִיר עַל יְדֵי זֶה הַפִּסְלֶת מֵהַגְּרָעִינִים.

[17] תְּבוּאָה.

[18] עֲנָבִים.

[19] זֵיתִים.

[20] קוֹצֵץ תְּמָרִים.

[21] קוֹצֵץ תְּאֵנִים.

תּוֹסֶפְתָּא

ב. שְׁתֵּי סִרְטָאוֹת[22] זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, וְזָרַק מִן הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. זָרַק מִן רְשׁוּת הָרַבִּים לַדִּיר, וְלַסַּהַר, וְלַמְּקֻצֶּה, וְלֶחָצֵר, אֲפִילוּ הֵן בַּבְקָעָה – הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַזּוֹרֵק מִן הַחֲנוּת דֶּרֶךְ סְטָיו לַפְּלַטְיָא – חַיָּב. מִן הַחֲנוּת לַסְּטָיו, וּמִסְּטָיו לַפְּלַטְיָא – פָּטוּר.

ג. שְׁתֵּי בְקָעוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, זָרַק מִן הַתַּחְתּוֹנָה לָעֶלְיוֹנָה, וּמִן הָעֶלְיוֹנָה לַתַּחְתּוֹנָה, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. אִיסְטַרְיטָא עַל גַּבֵּי בִקְעָה, וְזָרַק מִן הָאִיסְטַרְיטָא לַבִּקְעָה – פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שֶׁזָּרַק עֹמֶק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרֹחַב אַרְבָּעָה – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ד. מָבוֹי שֶׁשָּׁוֶה לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וַעֲשׂוּיָה מִדְּרוֹן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הָרַבִּים הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד. שָׁוֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְנַעֲשָׂה מִדְּרוֹן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אִם יֵשׁ גֹּבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הַיָּחִיד הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שָׁוֶה לְכָאן וּלְכָאן וְגָבוֹהַּ מִן הָאֶמְצַע, אִם יֵשׁ גֹּבַהּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – אֵין צָרִיךְ לֶחִי וְקוֹרָה. רְשׁוּת הַיָּחִיד הַשּׁוֹפֵעַ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד – הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, לִרְשׁוּת הָרַבִּים –הֲרֵי הוּא כִּרְשׁוּת הָרַבִּים.

ה. תֵּל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, הַנּוֹטֵל הֵימֶנּוּ וְהַנּוֹתֵן עַל גַּבּוֹ – חַיָּב. פָּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. גַּג בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנּוּ וְנָתַן עַל גַּבָּיו –חַיָּב. פָּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. עַמּוּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנּוּ

הַשָּׁלֵם

וְנָתַן עַל גַּבָּיו – חַיָּב. פָּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב.

ו. מְנוֹרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה, וּפֶרַח שִׁבְרָאשָׁהּ רָחָב אַרְבָּעָה, וְנָטַל הֵימֶנָּה וְנָתַן עַל גַּבָּהּ – חַיָּב. הָיָה פָּחוֹת מִכֵּן, בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. עֻגָלָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, אֶחָד הַפּוֹרֵק וְאֶחָד הַטּוֹעֵן – הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ז. הַזּוֹרֵק בַּכֹּתֶל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְהָלְכָה וְיָשְׁבָה בְּחוֹר שֶׁהוּא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים – הֲרֵי זֶה חַיָּב; שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁמְּשַׁחֲקִין בַּכַּדּוּר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיָצְאָה הַכַּדּוּר מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן לַכֹּתֶל וְחָזְרָה לַאֲחוֹרֶיהָ, חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. קָפָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וּרְחָבָה אַרְבָּעָה. וְכֵן גּוּמָא אֵין מְטַלְטְלִין מִתּוֹכָן לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלֹא מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכָן, אֲבָל יוֹרֵד לְתוֹכָן וְאוֹכֵל. פָּחוֹת מִכֵּן, תּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת – פָּטוּר. חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – חַיָּב. לְשׁוֹן יָם הַנִּכְנָס לֶחָצֵר – אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּכְנָס בַּפִּרְצָה שֶׁהִיא יְתֵרָה עַל עֲשָׂרָה אַמּוֹת, אֲבָל הַנִּכְנָס בַּפֶּתַח – אֵין צָרִיךְ כְּלוּם. סֶלַע שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵין מְטַלְטְלִין, לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מַיִם לְתוֹכוֹ. פָּחוֹת מִכֵּן – הֲרֵי זֶה מָתָר, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בֵּית סָאתַיִם.

ח. הַזּוֹרֵק מִן הַיָּם לַיַּבָּשָׁה, וּמִן הַיַּבָּשָׁה לַיָּם, מִן הַסְּפִינָה לַיָּם, מִן הַיָּם לַסְּפִינָה וּמִן הַסְּפִינָה לַחֲבֶרְתָּהּ – פָּטוּר. זָרַק מִן הָאִיסְטַרְטָא לַיָּם – פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם שֶׁזָּרַק עֹמֶק עֲשָׂרָה טְפָחִים – הֲרֵי זֶה חַיָּב. וּבַבּוֹר אֲפִלּוּ עֹמֶק מֵאָה אַמָּה – הֲרֵי זֶה חַיָּב. סְפִינָה שֶׁבַּיָּם, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים – אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכָהּ לַיָּם, וְלֹא מַיִם לְתוֹכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה

---

[22] רְשׁוּת הָרַבִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמֵר: עֲמוּקָה עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה - מְטַלְטְלִין מִתּוֹכָהּ לַיָּם, אֲבָל לֹא מִיָּם לְתוֹכָהּ.

ט. סְפִינוֹת קְשׁוּרוֹת זוֹ בְּזוֹ - מְעָרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ. הֻתְּרוּ - נֶאֶסְרוּ. חָזְרוּ וּקְשָׁרוּם - בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מֻטְעִין - חָזְרוּ לְהֶתֵּרָן. מַחֲצָלוֹת פְּרוּסוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים - מְעָרְבִין וּמְטַלְטְלִין מִזּוֹ לְזוֹ, נִקְפְּלוּ - נֶאֶסְרוּ. חָזְרוּ וּפָרְסוּהָ, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין מֻטְעִין - חָזְרוּ לְהֶתֵּרָן. שֶׁכָּל מְחִיצָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת, בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְזִידִין, בֵּין אֲנוּסִין, בֵּין מֻטְעִין - הֲרֵי זוֹ מְחִצָּה.

י. בָּתִּים שֶׁבִּסְפִינָה - חַיָּבִין בְּעֵרוּב. וְהַשְּׁאָר שֶׁבִּסְפִינָה שֶׁאֵין לָהֶם בָּתִּים - הֲרֵי הֵן כִּשְׁרוּיִין בֶּחָצֵר. לְוָוחִין שֶׁבִּסְפִינָה - אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָם. אִם הָיוּ מְכֻסִּין בָּהֶן פֵּרוֹת אוֹ כֵּלִים - הֲרֵי הֵן כִּכְסוּי כֵּלִים וּמְטַלְטְלִין אוֹתָן.

יא. לֹא יִתְלֶה אָדָם בְּשָׂרְשֵׁי אִילָן לְמַעְלָה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בָּאָרֶץ. אֲבָל נִתְלֶה בַּחֶבֶל הַקָּשׁוּר בַּסֶּלַע אוֹ בַּסְּפִינָה - יוֹרֵד וְטוֹבֵל.

יב. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִזְכַּר לְאַחַר שֶׁיְּצָתָה מִיָּדוֹ - קָלָטָהּ אַחֵר אוֹ קָלָטָהּ כֶּלֶב, אוֹ שֶׁנִּשְׁרְפָה - רַבִּי מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. מוֹדֶה רַבִּי לַחֲכָמִים, שֶׁאִם זָרַק מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁהוּא פָּטוּר, עַד שָׁעָה שֶׁתְּנוּחַ.

יג. זֶה הַכְּלָל, כָּל חַיָּבֵי חַטָּאוֹת - אֵין חַיָּבִין עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן שְׁגָגָה. תְּחִלָּתָן זְדוֹן וְסוֹפָן שְׁגָגָה, תְּחִלָּתָן שְׁגָגָה וְסוֹפָן זְדוֹן - פְּטוּרִים, עַד שֶׁתְּהֵא תְּחִלָּתָן וְסוֹפָן שְׁגָגָה. אִם יֵשׁ בִּשְׁגָגָה שֶׁל אֶחָד מֵהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה - חַיָּב. כֵּיצַד? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְהֵזִיד בַּמְּלָאכָה - זֶה הוּא מֵזִיד הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. אִם הָיָה מִתְעַסֵּק - פָּטוּר. שָׁגַג בַּשַּׁבָּת וְהֵזִיד בַּמְּלָאכָה, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְנִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת בָּהּ מְלָאכָה. אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעַל אוֹתָהּ מְלָאכָה חַיָּב חַטָּאת - זֶה הוּא שׁוֹגֵג הָאָמוּר בַּתּוֹרָה.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. הַבּוֹנֶה כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד נָתַן אֶת הָאֶבֶן וְאֶחָד נָתַן אֶת הַטִּיט - הַנּוֹתֵן אֶת הַטִּיט, הֲרֵי זֶה חַיָּב; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶם חַיָּבִים. נָטַל אֶת הָאֶבֶן וּנְתָנָהּ עַל גַּבֵּי דִּימוֹס, וְהִתְקִינָהּ לִבְנְיָן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלֶיהָ אֶת הַטִּיט - הֲרֵי זֶה חַיָּב, וַהֲרֵי הִיא כְּקַרְקַע לְכָל דָּבָר.

ב. הַמַּכֶּה בַּפַּטִּישׁ, אֶחָד טְפִיחָה גְּדוֹלָה וְאֶחָד טְפִיחָה קְטַנָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הַמַּכֶּה בַּקּוּרְנָס עַל הַסַּדָּן בִּשְׁעַת מְלָאכָה - חַיָּב, שֶׁכֵּן מְרַדְּדִין טַסִּין לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן.

ג. הַקּוֹדֵחַ, וְהַגּוֹרֵר, וְהַקּוֹצֵץ כָּל שֶׁהוּא, וְהַצָּר צוּרָה, וְהַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר, וְהַמְעַבֵּד אֶת הָעוֹר - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּקַדֵּחַ אֶת כֻּלּוֹ, עַד שֶׁיְּגָרֵר אֶת כֻּלּוֹ, עַד שֶׁיְּקַצֵּץ אֶת כֻּלּוֹ. הַצָּר צוּרָה - עַד שֶׁיְּצַוֵּר אֶת כֻּלּוֹ. הַצּוֹבֵעַ אֶת הָעוֹר - עַד שֶׁיִּצְבַּע אֶת כֻּלּוֹ. הַמְעַבֵּד אֶת הָעוֹר - עַד שֶׁיְּעַבֵּד אֶת כֻּלּוֹ. הַמְּכַבֶּה וְהַמַּבְעִיר - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הַנּוֹתֵן שֶׁמֶן בַּנֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁמֶן - הֲרֵי זֶה חַיָּב. טִלְטְלוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - פָּטוּר. הִטָּהוּ עַל צִדּוֹ - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי נֵרוֹת דּוֹלְקִין - נִתְכַּוֵּן לְכַבּוֹת אֶת זֶה וְכִבָּה אֶת זֶה - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. שְׁנֵי נֵרוֹת כְּבוּיִין - נִתְכַּוֵּן לְהַבְעִיר אֶת זֶה וְהִבְעִיר אֶת זֶה - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. אֶחָד כָּבוּי וְאֶחָד דָּלוּק - נִתְכַּוֵּן לְכַבּוֹת אֶת הַדָּלוּק וּלְהַבְעִיר אֶת הַכָּבוּי, וְהִבְעִיר אֶת הַכָּבוּי וְכִבָּה אֶת הַדָּלוּק בִּנְשִׁימָה אַחַת - חַיָּב, בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת - פָּטוּר.

ד. אֶחָד נָתַן אֶת הָאוּר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וּבָא אֶחָד וְהֵגִיס - כֻּלָּן חַיָּבִין.

תּוֹסֶפְתָּא

אֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וְאֶחָד הֵבִיא אֶת הָאוּר, וּבָא אֶחָד וְהֵגִיס - שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין.

ה. הַסּוֹרֵט סְרִיטָה אַחַת עַל גַּבֵּי שְׁנֵי נְסָרִים כְּאַחַת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא חִיְּבוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם רוֹשֶׁם, שֶׁכֵּן רוֹשְׁמִין עַל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לֵידַע אֵיזֶהוּ בֶּן זוּגוֹ. כָּתַב אוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכָּאן, וְאוֹת אַחַת בְּרֹאשׁ הַיְרִיעָה מִכָּאן, אִם כְּשֶׁמַּדְבִּיקָן זוֹ לְזוֹ וְהֵן נִרְאוֹת כְּאַחַת - חַיָּב, וְאִם לָאו - פָּטוּר. כָּתַב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכָתַב אוֹת אַחַת, וּבָא אַחֵר וְכָתַב אוֹת אַחַת - אֲפִלּוּ כָּל הַשֵּׁם כֻּלּוֹ, אֲפִלּוּ כָּל הַפָּסוּק כֻּלּוֹ - פָּטוּר. הָרוֹשֵׁם אוֹת אַחַת וְהִשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם, אוֹת אַחַת וְהִשְׁלִים אֶת הַסֵּפֶר - חַיָּב.

ו. הַמְקָרֵעַ עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתַב - פָּטוּר. הָרוֹשֵׁם עַל הָעוֹר כְּתַבְנִית כְּתַב - חַיָּב. כָּתַב בְּקִלְיְפֵי אֱגוֹזִין, בְּקִלְיְפֵי רִמּוֹנִים - חַיָּב. בְּדָם קָרוּשׁ, בֶּחָלָב קָרוּשׁ, עַל עָלֶה זַיִת, וְעַל עָלֶה חָרוּב, וְעַל עָלֶה דְּלַעַת, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא - חַיָּב. עַל עָלֶה חַזְרִין, וְעַל עָלֶה כְּרִשִׁין, וְעַל עָלֶה בְּצָלִים, וְעַל עָלֶה יְרָקוֹת, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא - פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּתַב דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא, אוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא - פָּטוּר. אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיִּכְתֹּב דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא עַל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא.

ז. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - פָּטוּר. הַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת גְּדוֹלָה, אִם יֵשׁ בְּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - חַיָּב. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי: זֶה חִסֵּר בְּמוֹחֵק מִבְּכוֹתֵב, חִסֵּר בְּכוֹתֵב מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמוֹחֵק. הַכּוֹתֵב לְקַלְקֵל - חַיָּב. וְהַמּוֹחֵק לְקַלְקֵל - פָּטוּר. נָפְלָה דְּיוֹ עַל גַּבֵּי סֵפֶר וּמָחֲקָהּ, שַׁעֲוָה עַל גַּבֵּי פִּנְקָס וּמְחָקוֹ, אִם יֵשׁ בְּמְקוֹמָהּ כְּדֵי לִכְתֹּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - חַיָּב. וְהַמּוֹחֵק לְקַלְקֵל - פָּטוּר. אֵין לְךָ שֶׁחַיָּב, אֶלָּא הַמּוֹחֵק עַל מְנָת לִכְתֹּב, וְהַמּוֹחֵק כְּדֵי לְתַקֵּן כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ח. הַכּוֹתֵב אוֹת אַחַת וְעָשָׂה שְׁתַּיִם. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וַעֲשָׂאָן אוֹת אַחַת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. נִתְכַּוֵּן לִכְתֹּב אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה בְּיָדוֹ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וַעֲשָׂאָן אוֹת אַחַת - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי נְקוּדִין, וּבָא אַחֵר וְגָמְרָן וַעֲשָׂאָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - הָאַחֲרוֹן חַיָּב. כָּתַב עַל הַזְּוִית מִבִּפְנִים - הֲרֵי זֶה חַיָּב. מִבַּחוּץ - פָּטוּר. הַמְצַיֵּר בְּקִלְיְפֵי פוֹלִין, בְּקִלְיְפֵי תּוּרְמְסִין - פָּטוּר.

ט. הַמְסָרֵט עַל בְּשָׂרוֹ - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַהֲלֹא בֶּן סִטְדָא לֹא לָמַד אֶלָּא בְּכָךְ? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שׁוֹטֶה אֶחָד נְחַיֵּב אֶת כָּל הַפְּקָחִין?

י. אֶחָד אוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס וְאֶחָד אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - הָאוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס - פָּטוּר. וְהָאוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חַיָּב. נִתְכַּוֵּן לְסַיְּעוֹ - הָאוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס - חַיָּב, וְהָאוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - פָּטוּר. שׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס, וּמֵזִיד אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - פָּטוּר. מֵזִיד אוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס, וְשׁוֹגֵג אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חַיָּב. קָטָן אוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס וְגָדוֹל אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - חַיָּב. גָּדוֹל אוֹחֵז בְּקֻלְמוֹס וְקָטָן אוֹחֵז בְּיָדוֹ וְכוֹתֵב - פָּטוּר.

יא. מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים, שֶׁאִם כָּתַב אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת זוֹ, וְאוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת, אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם-טוֹב, אוֹת אַחַת בְּשַׁבָּת וְאוֹת אַחַת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - שֶׁהוּא פָּטוּר, שֶׁאֵין שְׁנֵי יָמִים מִצְטָרְפִין לִמְלָאכָה אַחַת.

יב. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם - שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ - שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים חַיָּבִין. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

נָתַן אֶת הַמַּיִם - הָאַחֲרוֹן חַיָּב. אֶחָד נָתַן אֶת הַקַּנְקַנְתּוֹם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם - הָאַחֲרוֹן חַיָּב. אֶחָד נָתַן אֶת הַדְּיוֹ, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם. אֶחָד נָתַן אֶת הַקּוֹמָס, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם. אֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם וְאֶחָד נָתַן אֶת הָאֵפֶר. אֶחָד נָתַן אֶת הָאֵפֶר וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם - הָאַחֲרוֹן חַיָּב; דִּבְרֵי רַבִּי. וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַד שֶׁיִּגַּבֵּל.

מַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק שְׁלִשָּׁה עָשָׂר

א. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גַּבֵּי הַגַּס. וְעַל גַּבֵּי הָאִמְרָא - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֶחָד. הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין עַל גַּבֵּי שָׁפָה עַל הָרֹחַב שְׁלשָׁה בָּתִּים - הֲרֵי זֶה חַיָּב. הָאוֹרֵג שְׁלשָׁה חוּטִין בַּתְּחִלָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב, הָא לְמַה זֶּה דּוֹמֶה? לְצִלְצָל קָטָן שֶׁאָרַג בּוֹ שְׁנֵי חוּטִין עַל רֹחַב שְׁלשָׁה בָּתִּים. וְהָאוֹרֵג שְׁלשָׁה בָּתִּים מִתְּחִלָּה - הֲרֵי זֶה חַיָּב.

ב. שְׁנַיִם שֶׁצָּדוּ אֶת הַצָּבִי - שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין, שֶׁאֵין שְׁנַיִם חַיָּבִין עַל מְלָאכָה אַחַת. צָדוּ הָרִאשׁוֹן וְהִנִּיחוּ - שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. צָדוּ הָרִאשׁוֹן וְנָתְנוּ לַשֵּׁנִי - הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר.

ג. הַצָּד צְבִי בֶּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פְּתָחִים - פָּטוּר. נָעַל הָרִאשׁוֹן אֶת הַפֶּתַח וּבָא הַשֵּׁנִי וְנָעַל אֶת הַפֶּתַח הַשֵּׁנִי - הַשֵּׁנִי חַיָּב וְהָרִאשׁוֹן פָּטוּר. חָזַר הָרִאשׁוֹן וּפָתַח וְנָעַל - הָרִאשׁוֹן חַיָּב עַל צָדָּהּ הַשֵּׁנִי.

ד. הַצָּד צְבִי חִגֵּר, חוֹלֶה, זָקֵן - פָּטוּר. הַצָּד יוֹנֵי שׁוֹבָךְ, יוֹנֵי עֲלִיָּה, וְצִפֳּרִין שֶׁקִּנְנוּ בַּטְּפִיחִין וּבַבִּירָה, וְכָל דָּבָר שֶׁמְּחָסָר צֵידָה - חַיָּב. אַוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִין, וְיוֹנֵי הַרְדְּסִיּוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין מְחָסָר צֵידָה - פָּטוּר. הַצָּד זְבוּבִין וַיְתוּשִׁין - חַיָּב. וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר. הַצָּד חֲגָבִים - בְּשָׁעַת הַטַּל - פָּטוּר. בְּשָׁעַת הַשָּׂרָב - חַיָּב. אֶלְעָזָר בֶּן מְהַבַּאי אוֹמֵר: אַף בְּשָׁעַת הַשָּׂרָב, אִם הָיוּ מְקַלְחִין - פָּטוּר.

הַשָּׁלֵם

ה. הַצָּד בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף מֵאֵפֶר שֶׁבִּרְשׁוּת אָדָם, אִם הָיוּ מְחָסָרִין צֵידָה - חַיָּב. לְאֵפֶר שֶׁבִּרְשׁוּת אָדָם, אַף עַל פִּי שֶׁמְּחָסָרִין צֵידָה - פָּטוּר. הַפּוֹרֵשׂ מְצוּדָה עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹכָהּ - פָּטוּר, הַפּוֹרֵשׂ מְצוּדָה עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, חַיָּה וָעוֹף, אִם נִכְנְסוּ לְתוֹכָהּ - חַיָּב. הַמְפָרֵק בְּהֵמָה וָעוֹף מִן הַמְּצוּדָה - פָּטוּר.

ו. שְׁנַיִם שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַפֶּתַח - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִין, שֶׁאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶן קֹדֶם. יָשְׁבוּ זֶה רִאשׁוֹן וְזֶה שֵׁנִי - הָרִאשׁוֹן חַיָּב וְהַשֵּׁנִי פָּטוּר. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְצָדוֹ מִבִּפְנִים - הַיּוֹשֵׁב עַל הַפֶּתַח חַיָּב. וְהַצָּדוֹ מִבִּפְנִים - פָּטוּר. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבִּפְנִים - פָּטוּר, יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבִּפְנִים, וּבָא אַחֵר וְיָשַׁב לוֹ מִבַּחוּץ - הַיּוֹשֵׁב עַל הַפֶּתַח חַיָּב, וּשְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים פְּטוּרִין. יָשַׁב אֶחָד עַל הַפֶּתַח, וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֵּן לֵישֵׁב עַל הַפֶּתַח עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה, אֵין לְךָ שֶׁיִּהְיֶה חַיָּב אֶלָּא הַמִּתְכַּוֵּן לָצוּד, אֲבָל קָדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה - פָּטוּר. לְמַה זֶּה דּוֹמֶה? לְנוֹעֵל אֶת בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ וְנִמְצָא צְבִי בְּתוֹכוֹ, וּלְמִתְכַּסֶּה בְּטַלִּית, וְנִמְצָא צְפוֹרִית בְּתוֹכָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֵּן לֵישֵׁב עַד שֶׁתֶּחֱשַׁךְ - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה, אֵין לְךָ שֶׁחַיָּב אֶלָּא הַמִּתְכַּוֵּן לָצוּד. אִם קָדְמָה צֵידָה לַמַּחְשָׁבָה - פָּטוּר.

ז. אֵין לוֹעֲסִין מַסְתִּיכִין[23] בְּשַׁבָּת. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה, אִם מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לֹא יִשְׁחֹק אָדָם סַם יָבֵשׁ בְּשִׁנָּיו, אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה. אִם מִפְּנֵי רֵיחַ הַפֶּה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

ח. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו - לֹא יִגְמַע בָּהֶן יַיִן וְחֹמֶץ וּפוֹלֵט, אֲבָל מְגַמֵּעַ וּבוֹלֵעַ. וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ

---

[23] שְׁרַף הָעֵץ שֶׁעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ זֶפֶת וּמְשַׁמֵּשׁ לִרְפוּאָה וְגַם לְהָסִיר רֵיחַ הַפֶּה.

תּוֹסֶפְתָּא

וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ - לֹא יְעַרְעֶנּוּ בְּשֶׁמֶן, אֲבָל נוֹתֵן שֶׁמֶן הַרְבֵּה לְתוֹךְ אַנִיגְרוֹן וּבוֹלֵעַ, וּמַטְבִּיל כְּדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ, וְכֵן מִי שֶׁעָלוּ בוֹ חֲטָטִים - סָךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן וְאֵינוֹ סָךְ יַיִן וְחֹמֶץ, שֶׁהַשֶּׁמֶן דַּרְכּוֹ לְסִיכָה, יַיִן וְחֹמֶץ אֵין דַּרְכָּן לָסוּךְ. סָךְ אָדָם שֶׁמֶן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִטּוֹל בְּמוֹךְ וּבְמַטְלִית, וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ.

ט. עוֹשִׁין אַלוּנְתִּית לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת, אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁטִּרְפָּהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא טִרְפָּהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת - אֲסוּרָה, שֶׁאֵין טוֹרְפִין מִתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. אֵין טוֹרְפִין יַיִן וָשֶׁמֶן לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: טוֹרְפִין יַיִן וָשֶׁמֶן לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת חָלָה רַבִּי מֵאִיר[24], וּבִקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ וְלֹא הִנִּיחָנוּ, אָמְרוּ לוֹ: תִּבָּטֵל דְּבָרֶיךָ בְּחַיֶּיךָ? אָמַר לָנוּ: אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּן אֲנִי לֹא מְלָאנִי לִבִּי מִימַי, לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי.

י. וְשׁוֹתִין מֵי זְבָלִין, מֵי דְקָלִין, וְכוֹס עֲקָרִין, וּמַדִּיחַ בָּהֶן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. לֹא יָדִיחַ בָּהֶן אֶת הַסַּנְדָּל. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַתִּיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָאִשָּׁה רוֹחֶצֶת בְּנָהּ בַּיַּיִן, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוֶּנֶת לִרְפוּאָה.

יא. רוֹחֵץ אָדָם בְּמֵי טְבֶרְיָא וּמֵי יַם הַגָּדוֹל, אֲבָל לֹא בְּמֵי הַגֶּרֶר, וְלֹא בְּמֵי הַמִּשְׁרָה, וְלֹא בְּיַמָּהּ שֶׁל סְדוֹם. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְפוּאָה, אֲבָל אִם לְהַעֲלוֹת מִטְמְאָה לְטָהֳרָה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לֹא יִתֵּן אָדָם מַיִם עַל גַּבֵּי סְפוֹג, וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ. אֲבָל נוֹתֵן הוּא עַל גַּבֵּי רַגְלָיו וְהֵן יוֹרְדִין לְסְפוֹג. נוֹתֵן אָדָם מוֹךְ יָבֵשׁ, וְסִפּוֹג יָבֵשׁ עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ. אֲבָל לֹא גֶּמִי יָבֵשׁ, וְלֹא כְּתִיתִין יְבֵשִׁין עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ.

[24] הַגָּרְ"א זַ"ל הִגִּיהַּ רַבִּי אֶלְעָזָר. אֲבָל בִּגְמָרָא אִיתָא רַבִּי מֵאִיר.

הַשָּׁלֵם

יב. נוֹתְנִין מַיִם לְתוֹךְ קֻמַּח וְקָלִי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְגַבֵּל. נוֹתְנִין שֶׁמֶן וֶאֱגוֹזִין לְתוֹךְ הַדְּבַשׁ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְעָרֵב. מְפָרְפְּרִין גְּלוּסְקִין לַחוֹלֶה בְּשַׁבָּת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְגַבֵּל. אֲבָל מְחַבֵּץ הוּא מַעֲשֵׂה קְדֵרָה - וְאוֹכֵל.

יג. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁאֵין עוֹשִׁין אֲהָלִים בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמּוֹסִיפִין, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מוֹסִיפִין בְּיוֹם-טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם-טוֹב.

יד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קֶרֶן עֲגוּלָה - חַיָּב, קֶרֶן פְּשׁוּטָה - פָּטוּר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַמַּרְכִּיב קָנֶה שֶׁל מְנוֹרָה - חַיָּב לְשַׁלֵּם, וְשֶׁל צַיָּדִין - פָּטוּר[25]. נִשְׁמְטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁנִּשְׁמַט רֹב הָרֶגֶל - הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר.

טו. סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה אַחַת מֵאָזְנָיו, אוֹ אֶחָד מִתַּרְסִיּוֹתָיו - יוֹצְאִין בּוֹ. שְׁתַּיִם - אָסוּר, מִפְּנֵי מַשּׁוּי שַׁבָּת. נִפְסַק עֻקְבָתוֹ, אוֹ שֶׁנִּטַּל חוֹטְמוֹ, אוֹ שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנַיִם - אָסוּר, מִפְּנֵי מַשּׁוּי שַׁבָּת. נִשְׁמַט חוֹטְמוֹ - הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר.

טז. הַדָּגִים, וְהַגְּבִינִין, וְהַמְסָדְרִין עַל גַּבֵּי קָנִים. וְעַל גַּבֵּי עָלִין - מְפָרֵק וְאוֹכֵל, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲזִיר. חוֹתֶל שֶׁל תְּמָרִים, וּפַטָּלְיָא[26] שֶׁל גְּרוֹגָרוֹת - מְקָרֵעַ וְאוֹכֵל, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְשֹׁר. זֶה הַכְּלָל: כָּל קֶשֶׁר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא, וְיָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו, אוֹ שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קַיָּמָא, וְאֵין יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו - אֵין חַיָּבִין עָלָיו, עַד שֶׁיְּהֵא קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא, וְאֵין יָכוֹל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו.

[25] בְּנוּסְחַת הַסְּפָרִים מוּבָא כָּאן: 'רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: קֶרֶן עֲגוּלָה חַיָּב וּפְשׁוּטָה פָּטוּר'.

[26] סַל הֶעָשׂוּי מִמִּינֵי עֲרָבָה שֶׁאוֹצְרִים בּוֹ גְּרוֹגָרוֹת.

יז. חֶבֶל הַקָּשׁוּר בַּפָּרָה - קוֹשְׁרוֹ בָּאֲבוּס, וְהַקָּשׁוּר בָּאֲבוּס קוֹשְׁרוֹ בַּפָּרָה; אֲבָל לֹא יִקְשֹׁר בָּאֲבוּס וּבַפָּרָה. חֶבֶל שֶׁבְּתוֹךְ הַבַּיִת מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ, וּשֶׁבַּהֶפְתֵּק[27] אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. אִם הִתְקִינוֹ בַּעַל הַבַּיִת לִהְיוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - מְטַלְטְלִין אוֹתוֹ.

יח. חֶבֶל דְּלִי שֶׁנִּפְסַק - אֵין קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ, אֶלָּא עוֹנְבִים אוֹתוֹ. מְפַצְּעִין בָּאֱגוֹזִים וּמְפָרְדִין בָּרִמּוֹנִים. וּמְחַתְּכִין בַּנְּבֵלָה מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתַּקֵּן מְקֻדָּשׁ לְחוֹל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְפַצְּעִין בָּאֱגוֹזִים וּמְפָרְדִין בָּרִמּוֹנִים, וּמַדִּיחִין בַּכְּבוּשִׁין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים עִם חֲשֵׁכָה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁהוּא כְּמִתַּקֵּן מְקֻדָּשׁ לְחוֹל.

יט. מַדִּיחִין כֵּלִים מִשַּׁבָּת לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, אֲבָל לֹא מִשַּׁבָּת זוֹ לְשַׁבָּת אַחֶרֶת. כֵּיצַד? אָכַל בָּהֶן בְּלֵילֵי שַׁבָּת - מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן לְשַׁחֲרִית, בְּשַׁחֲרִית - מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן בְּסְעֻדַּת צָהֳרַיִם. בְּסְעֻדַּת צָהֳרַיִם - מְדִיחָן שֶׁיֹּאכַל בָּהֶן לַמִּנְחָה. בַּמִּנְחָה לֹא יָדִיחַ מֵעַתָּה. הַכּוֹסוֹת - מְדִיחָן כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין קֶבַע לִשְׁתִיָּה. מְדִיחִין עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה יִשְׁתֶּה בְּאֶחָד מֵהֶן. מַצִּיעִין עֶשֶׂר מִטּוֹת, שֶׁאִם יִרְצֶה - יָסֵב עַל אַחַת מֵהֶן. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא הָיוּ מְקַפְּלִין כְּלֵי לָבָן שֶׁלָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַחֲלִיפִין.

---

[27] אוֹצָר.

דניאל פרק יב

א וּבָעֵת הַהִיא֗ יַעֲמֹד֙ מִיכָאֵ֣ל הַשַּׂ֔ר הַגָּד֖וֹל הָעֹמֵ֣ד
עַל־בְּנֵ֣י עַמֶּ֑ךָ וְהָיְתָ֤ה עֵת֙ צָרָ֔ה אֲשֶׁ֣ר לֹא־נִהְיְתָ֔ה
מֵהְיֹ֥ות גֹּ֖וי עַ֣ד הָעֵ֣ת הַהִ֑יא וּבָעֵ֣ת הַהִ֗יא יִמָּלֵ֛ט
עַמְּךָ֖ כָּל־הַנִּמְצָ֥א כָּת֖וּב בַּסֵּֽפֶר׃ ב וְרַבִּ֞ים מִיְּשֵׁנֵ֣י
אַדְמַת־עָפָ֗ר יָקִ֜יצוּ אֵ֣לֶּה לְחַיֵּ֣י עֹולָ֗ם וְאֵ֣לֶּה
לַחֲרָפֹ֥ות לְדִרְאֹ֖ון עֹולָֽם׃ {ס} ג וְהַמַּשְׂכִּלִ֗ים יַזְהִ֙רוּ֙
כְּזֹ֣הַר הָרָקִ֔יעַ וּמַצְדִּיקֵ֥י הָרַבִּ֖ים כַּכֹּוכָבִ֑ים לְעֹולָ֖ם
וָעֶֽד׃ {פ}
ד וְאַתָּ֣ה דָנִיֵּ֗אל סְתֹ֤ם הַדְּבָרִים֙ וַחְתֹ֣ם הַסֵּ֔פֶר עַד־
עֵ֖ת קֵ֑ץ יְשֹׁטְט֣וּ רַבִּ֔ים וְתִרְבֶּ֖ה הַדָּֽעַת׃ ה וְרָאִ֣יתִי
אֲנִ֣י דָנִיֵּ֗אל וְהִנֵּ֤ה שְׁנַ֙יִם֙ אֲחֵרִ֔ים עֹמְדִ֖ים אֶחָ֣ד הֵ֔נָּה
לִשְׂפַ֥ת הַיְאֹ֖ר וְאֶחָ֣ד הֵ֔נָּה לִשְׂפַ֥ת הַיְאֹֽר׃ ו וַיֹּ֣אמֶר
לָאִישׁ֮ לְבֻ֣ושׁ הַבַּדִּים֒ אֲשֶׁ֣ר מִמַּ֔עַל לְמֵימֵ֖י הַיְאֹ֑ר
עַד־מָתַ֕י קֵ֖ץ הַפְּלָאֹ֥ות׃ ז וָאֶשְׁמַ֣ע אֶת־הָאִ֗ישׁ ׀
לְבֻ֣ושׁ הַבַּדִּ֣ים אֲשֶׁ֣ר מִמַּ֔עַל לְמֵימֵ֖י הַיְאֹ֑ר וַיָּ֤רֶם
יְמִינֹו֙ וּשְׂמֹאלֹ֔ו אֶל־הַשָּׁמַ֖יִם וַיִּשָּׁבַ֥ע בְּחֵ֣י הָעֹולָ֑ם כִּ֤י
לְמֹועֵד֙ מֹועֲדִ֔ים וָחֵ֖צִי וּכְכַלֹּ֣ות נַפֵּ֣ץ יַד־עַם־קֹ֔דֶשׁ
תִּכְלֶ֖ינָה כָּל־אֵֽלֶּה׃ ח וַאֲנִ֣י שָׁמַ֔עְתִּי וְלֹ֥א אָבִ֖ין
וָאֹמְרָ֑ה אֲדֹנִ֣י מָ֔ה אַחֲרִ֖ית אֵֽלֶּה׃ {פ}
ט וַיֹּ֣אמֶר לֵ֔ךְ דָּנִיֵּ֖אל כִּי־סְתֻמִ֣ים וַחֲתֻמִ֔ים הַדְּבָרִ֖ים
עַד־עֵ֥ת קֵֽץ׃ י יִתְבָּרְר֥וּ וְיִתְלַבְּנ֖וּ וְיִצָּרְפ֣וּ רַבִּ֑ים
וְהִרְשִׁ֣יעוּ רְשָׁעִ֔ים וְלֹ֥א יָבִ֖ינוּ כָּל־רְשָׁעִ֑ים
וְהַמַּשְׂכִּלִ֖ים יָבִֽינוּ׃ יא וּמֵעֵ֗ת הוּסַ֙ר֙ הַתָּמִ֔יד וְלָתֶ֖ת
שִׁקֻּ֣וץ שֹׁמֵ֑ם יָמִ֕ים אֶ֖לֶף מָאתַ֥יִם
וְתִשְׁעִֽים׃ יב אַשְׁרֵ֗י הַמְחַכֶּ֙ה֙ וְיַגִּ֣יעַ לְיָמִ֔ים אֶ֖לֶף
שְׁלֹ֣שׁ מֵאֹ֑ות שְׁלֹשִׁ֖ים וַחֲמִשָּֽׁה׃ יג וְאַתָּ֣ה לֵ֔ךְ לַקֵּ֖ץ
וְתָנ֣וּחַ וְתַעֲמֹ֔ד לְגֹרָלְךָ֖ לְקֵ֥ץ הַיָּמִֽין׃ {ש}

עזרא פרק א

א וּבִשְׁנַ֣ת אַחַ֗ת לְכ֙וֹרֶשׁ֙ מֶ֣לֶךְ פָּרַ֔ס לִכְלֹ֖ות דְּבַר־
יְהוָ֑ה מִפִּי֙ יִרְמְיָ֔ה הֵעִ֖יר יְהוָ֣ה אֶת־רֽוּחַ֩ כֹּ֨רֶשׁ֙ מֶ֣לֶךְ־
פָּרַ֔ס וַיַּעֲבֵר־קֹ֥ול׀ בְּכָל־מַלְכוּתֹ֖ו וְגַם־בְּמִכְתָּ֣ב
לֵאמֹ֑ר׃ ב כֹּ֥ה אָמַ֛ר כֹּ֥רֶשׁ מֶֽלֶךְ פָּרַ֖ס כָּל מַמְלְכֹ֣ות
הָאָ֑רֶץ נָתַ֤ן לִי֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י הַשָּׁמַ֔יִם וְהוּא־פָקַ֥ד עָלַ֖י
לִבְנֹ֣ות־לֹ֔ו בַּ֥יִת בִּירוּשָׁלַ֖ם אֲשֶׁ֣ר בִּיהוּדָֽה׃ ג מִי־
בָכֶ֗ם מִכָּל־עַמֹּו֙ יְהִ֣י אֱלֹהָ֔יו עִמֹּ֔ו וְיַעַל֙ לִירוּשָׁלַ֔ם
אֲשֶׁ֖ר בִּיהוּדָ֑ה וְיִבֶן֙ אֶת־בֵּ֣ית יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל
הוּא֙ הָאֱלֹהִ֔ים אֲשֶׁ֖ר בִּירוּשָׁלָֽם׃ ד וְכָל־הַנִּשְׁאָ֞ר
מִכָּל־הַמְּקֹמֹ֗ות אֲשֶׁ֤ר הוּא֙ גָּר־שָׁ֔ם יְנַשְּׂאוּהוּ֙ אַנְשֵׁ֣י
מְקֹמֹ֔ו בְּכֶ֥סֶף וּבְזָהָ֖ב וּבִרְכֻ֣וש וּבִבְהֵמָ֑ה עִם־
הַנְּדָבָ֕ה לְבֵ֖ית הָאֱלֹהִ֥ים אֲשֶׁ֖ר בִּירוּשָׁלָֽם׃ ה וַיָּקֻ֙מוּ֙
רָאשֵׁ֣י הָאָבֹ֔ות לִיהוּדָ֖ה וּבִנְיָמִ֑ן וְהַכֹּהֲנִ֣ים וְהַלְוִיִּ֗ם
לְכֹ֛ל הֵעִ֥יר הָאֱלֹהִ֖ים אֶת־רוּחֹ֑ו לַעֲלֹ֗ות לִבְנֹ֛ות אֶת־
בֵּ֥ית יְהוָ֖ה אֲשֶׁ֥ר בִּירוּשָׁלָֽם׃ ו וְכָל־סְבִיבֹתֵיהֶ֗ם
חִזְּק֣וּ בִֽידֵיהֶם֮ בִּכְלֵי־כֶ֣סֶף בַּזָּהָב֒ בָּרְכ֣וּשׁ וּבַבְּהֵמָ֗ה
וּבַמִּגְדָּנֹ֔ות לְבַ֖ד עַל־כָּל־הִתְנַדֵּֽב׃ {ס} ז וְהַמֶּ֣לֶךְ
כֹּ֗ורֶשׁ הֹוצִ֞יא אֶת־כְּלֵ֤י בֵית־יְהוָה֙ אֲשֶׁ֣ר הֹוצִ֣יא
נְבוּכַדְנֶאצַּ֔ר מִירוּשָׁלַ֖ם וַיִּתְּנֵ֥ם בְּבֵית
אֱלֹהָֽיו׃ ח וַיֹּוצִיאֵ֖ם כֹּ֣ורֶשׁ מֶ֑לֶךְ פָּרַ֗ס עַל־יַד
מִתְרְדָ֙ת֙ הַגִּזְבָּ֔ר וַיִּסְפְּרֵ֖ם לְשֵׁשְׁבַּצַּ֥ר הַנָּשִֽׂיא
לִיהוּדָֽה׃ ט וְאֵ֖לֶּה מִסְפָּרָ֑ם אֲגַרְטְלֵ֣י זָהָ֔ב שְׁלֹשִׁ֖ים
אֲגַרְטְלֵי־כֶ֣סֶף אֶ֔לֶף מַחֲלָפִ֖ים תִּשְׁעָ֥ה וְעֶשְׂרִֽים׃
{ס} י כִּפּוֹרֵ֣י זָהָ֔ב שְׁלֹשִׁ֖ים {ס} כִּפּוֹרֵ֣י כֶ֔סֶף מִשְׁנִ֖ים
אַרְבַּ֣ע מֵא֑וֹת וַעֲשָׂרָ֖ה כֵּלִ֥ים אֲחֵרִֽים אָֽלֶף׃
{ס} יא כָּל־כֵּלִ֣ים לַזָּהָ֔ב וְלַכֶּ֖סֶף חֲמֵ֣שֶׁת אֲלָפִ֑ים
וְאַרְבַּ֥ע מֵא֛וֹת הַכֹּ֖ל הֶעֱלָ֣ה שֵׁשְׁבַּצַּ֑ר עִם֙ הָעֲלֹ֣ות
הַגֹּולָ֔ה מִבָּבֶ֖ל לִירוּשָׁלָֽם׃ {פ}

עזרא פרק ב

א וְאֵלֶּה | בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֹלִים מִשִּׁבְיִ הַגּוֹלָה
אֲשֶׁר הֶגְלָה נבוכדנצור נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל
לְבָבֶל וַיָּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלַם וְיהוּדָה אִישׁ
לְעִירוֹ: **ב** אֲשֶׁר־בָּאוּ עִם־זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה
שְׂרָיָה רְעֶלָיָה מָרְדֳּכַי בִּלְשָׁן מִסְפָּר בִּגְוַי רְחוּם
בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל: {ס} **ג** בְּנֵי פַרְעֹשׁ
אַלְפַּיִם מָאָה שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם: {ס} **ד** בְּנֵי שְׁפַטְיָה
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם: {ס} **ה** בְּנֵי אָרַח
שְׁבַע מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים: {ס} **ו** בְּנֵי־פַחַת
מוֹאָב לִבְנֵי יֵשׁוּעַ יוֹאָב אַלְפַּיִם שְׁמֹנֶה מֵאוֹת
וּשְׁנֵים עָשָׂר: {ס} **ז** בְּנֵי עֵילָם אֶלֶף מָאתַיִם
חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה: {ס} **ח** בְּנֵי זַתּוּא תְּשַׁע מֵאוֹת
וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: {ס} **ט** בְּנֵי זַכָּי שְׁבַע מֵאוֹת
וְשִׁשִּׁים: {ס} **י** בְּנֵי בָנִי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים
וּשְׁנָיִם: {ס} **יא** בְּנֵי בֵבָי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים
וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **יב** בְּנֵי עַזְגָּד אֶלֶף מָאתַיִם עֶשְׂרִים
וּשְׁנָיִם: {ס} **יג** בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים
וְשִׁשָּׁה: {ס} **יד** בְּנֵי בִגְוָי אַלְפַּיִם חֲמִשִּׁים וְשִׁשָּׁה:
{ס} **טו** בְּנֵי עָדִין אַרְבַּע מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה:
{ס} **טז** בְּנֵי־אָטֵר לִיחִזְקִיָּה תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנָה:
{ס} **יז** בְּנֵי בֵצָי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה:
{ס} **יח** בְּנֵי יוֹרָה מֵאָה וּשְׁנַיִם עָשָׂר: {ס} **יט** בְּנֵי
חָשֻׁם מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **כ** בְּנֵי גִבָּר
תִּשְׁעִים וַחֲמִשָּׁה: {ס} **כא** בְּנֵי בֵית־לָחֶם מֵאָה
עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **כב** אַנְשֵׁי נְטֹפָה חֲמִשִּׁים
וְשִׁשָּׁה: **כג** אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה:
{ס} **כד** בְּנֵי עַזְמָוֶת אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם: {ס} **כה** בְּנֵי
קִרְיַת עָרִים כְּפִירָה וּבְאֵרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת
וְאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **כו** בְּנֵי הָרָמָה וָגָבַע שֵׁשׁ
מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְאֶחָד: {ס} **כז** אַנְשֵׁי מִכְמָס מֵאָה
עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם: {ס} **כח** אַנְשֵׁי בֵית־אֵל וְהָעָי
מָאתַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **כט** בְּנֵי נְבוֹ
חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם: {ס} **ל** בְּנֵי מַגְבִּישׁ מֵאָה חֲמִשִּׁים
וְשִׁשָּׁה: {ס} **לא** בְּנֵי עֵילָם אַחֵר אֶלֶף מָאתַיִם
חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה: {ס} **לב** בְּנֵי חָרִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
וְעֶשְׂרִים: {ס} **לג** בְּנֵי־לֹד חָדִיד וְאוֹנוֹ שְׁבַע מֵאוֹת
עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה: {ס} **לד** בְּנֵי יְרֵחוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: {ס} **לה** בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: {ס} **לו** הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי יְדַעְיָה לְבֵית יֵשׁוּעַ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים
וּשְׁלֹשָׁה: {ס} **לז** בְּנֵי אִמֵּר אֶלֶף חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם:
{ס} **לח** בְּנֵי פַשְׁחוּר אֶלֶף מָאתַיִם אַרְבָּעִים
וְשִׁבְעָה: {ס} **לט** בְּנֵי חָרִם אֶלֶף וְשִׁבְעָה עָשָׂר:
{ס} **מ** הַלְוִיִּם בְּנֵי־יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל לִבְנֵי הוֹדַוְיָה
שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה: {ס} **מא** הַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף
מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה: {פ}
מב בְּנֵי הַשֹּׁעֲרִים בְּנֵי־שַׁלּוּם בְּנֵי־אָטֵר בְּנֵי־טַלְמֹן
בְּנֵי־עַקּוּב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי שֹׁבַי הַכֹּל מֵאָה
שְׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה: {פ}
מג הַנְּתִינִים {ס} בְּנֵי־צִיחָא {ס} בְּנֵי־חֲשׂוּפָא {ס}
בְּנֵי {ר}
טַבָּעוֹת: {ס} **מד** בְּנֵי־קֵרֹס {ס} בְּנֵי־סִיעֲהָא {ס}
בְּנֵי {ר}
פָדוֹן: {ס} **מה** בְּנֵי־לְבָנָה {ס} בְּנֵי־חֲגָבָה {ס} בְּנֵי
{ר}
עַקּוּב: {ס} **מו** בְּנֵי־חָגָב {ס} בְּנֵי־
שַׁלְמַי {ס} בְּנֵי {ר}

חָנָן: {ס} **מז** בְּנֵי־גִדֵּל {ס} בְּנֵי־גַחַר {ס} בְּנֵי {ר}
רְאָיָה: {ס} **מח** בְּנֵי־רְצִין {ס} בְּנֵי־נְקוֹדָא {ס} בְּנֵי
{ר}
גַזָּם: {ס} **מט** בְּנֵי־עֻזָּא {ס} בְּנֵי־פָסֵחַ {ס} בְּנֵי {ר}
בֵסָי: {ס} **נ** בְּנֵי־אַסְנָה {ס} בְּנֵי־מְעוּנִים {ס} בְּנֵי
{ר}
נפיסים נְפוּסִים: {ס} **נא** בְּנֵי־בַקְבּוּק {ס} בְּנֵי־
חֲקוּפָא {ס} בְּנֵי {ר}
חַרְחוּר: {ס} **נב** בְּנֵי־בַצְלוּת {ס} בְּנֵי־מְחִידָא {ס}
בְּנֵי {ר}
חַרְשָׁא: {ס} **נג** בְּנֵי־בַרְקוֹס {ס} בְּנֵי־סִיסְרָא {ס}
בְּנֵי־ {ר}
תָמַח: {ס} **נד** בְּנֵי נְצִיחַ {ס} בְּנֵי חֲטִיפָא:
{ס} **נה** בְּנֵי {ר}
עַבְדֵי שְׁלֹמֹה {ס} בְּנֵי־סֹטַי {ס} בְּנֵי־הַסֹּפֶרֶת {ס}
בְּנֵי {ר}
פְּרוּדָא: {ס} **נו** בְּנֵי־יַעְלָה {ס} בְּנֵי־דַרְקוֹן {ס} בְּנֵי
{ר}
גִּדֵּל: {ס} **נז** בְּנֵי שְׁפַטְיָה {ס} בְּנֵי־חַטִּיל {ס} בְּנֵי
{ר}
פֹּכֶרֶת הַצְּבָיִים {ס} בְּנֵי אָמִי: **נח** כָּל־הַנְּתִינִים
וּבְנֵי עַבְדֵי שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תִּשְׁעִים וּשְׁנָיִם:
{ס} **נט** וְאֵלֶּה הָעֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב
אַדָּן אִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית־אֲבוֹתָם וְזַרְעָם
אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם: **ס** בְּנֵי־דְלָיָה בְּנֵי־טוֹבִיָּה בְּנֵי
נְקוֹדָא שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם:
{ס} **סא** וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חֲבַיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי
בַרְזִלַּי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה
וַיִּקָּרֵא עַל־שְׁמָם: **סב** אֵלֶּה בִּקְשׁוּ כְתָבָם
הַמִּתְיַחְשִׂים וְלֹא נִמְצָאוּ וַיִּגָּאֲלוּ מִן־
הַכְּהֻנָּה: **סג** וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא־
יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים
וּלְתֻמִּים: **סד** כָּל־הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא
אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת שִׁשִּׁים: **סה** מִלְבַד עַבְדֵיהֶם
וְאַמְהֹתֵיהֶם אֵלֶּה שִׁבְעַת אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם מְשֹׁרְרִים וּמְשֹׁרְרוֹת
מָאתָיִם: **סו** סוּסֵיהֶם שִׁבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה
פִּרְדֵיהֶם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמֹשָׁה: **סז** גְּמַלֵּיהֶם
אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שֵׁשֶׁת
אֲלָפִים שִׁבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים: {פ}
סח וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת בְּבוֹאָם לְבֵית יְהוָה אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַם הֵתְנַדְּבוּ לְבֵית הָאֱלֹהִים לְהַעֲמִידוֹ עַל־
מְכוֹנוֹ: **סט** כְּכֹחָם נָתְנוּ לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זָהָב
דַּרְכְּמוֹנִים שֵׁשׁ־רִבֹּאות וְאֶלֶף {ס} וְכֶסֶף מָנִים
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וְכָתְנֹת כְּהֲנִים מֵאָה:
{ס} **ע** וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּמִן־הָעָם
וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְּתִינִים בְּעָרֵיהֶם וְכָל־
יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם: {ס}

עזרא פרק ג

א וַיִּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּעָרִים {ס}
וַיֵּאָסְפוּ הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־יְרוּשָׁלָם:
{ס} **ב** וַיָּקָם יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים
וּזְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל וְאֶחָיו וַיִּבְנוּ אֶת־מִזְבַּח
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלוֹת כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים: **ג** וַיָּכִינוּ הַמִּזְבֵּחַ עַל־
מְכוֹנָתָיו כִּי בְאֵימָה עֲלֵיהֶם מֵעַמֵּי הָאֲרָצוֹת
וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לַיהוָה עֹלוֹת לַבֹּקֶר
וְלָעָרֶב: **ד** וַיַּעֲשׂוּ אֶת־חַג הַסֻּכּוֹת כַּכָּתוּב וְעֹלַת

יֹום בְּיוֹם בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפַּט דִּבַּר־יֹום בְּיוֹמוֹ׃ **ה** וְאַחֲרֵי־כֵּן עֹלַת תָּמִיד וְלֶחָדָשִׁים וּלְכָל־ מוֹעֲדֵי יְהוָה הַמְקֻדָּשִׁים וּלְכָל מִתְנַדֵּב נְדָבָה לַיהוָה׃ **ו** מִיּום אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הֵחֵלּוּ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לַיהוָה וְהֵיכַל יְהוָה לֹא יֻסָּד׃ **ז** וַיִּתְּנוּ־כֶסֶף לַחֹצְבִים וְלֶחָרָשִׁים וּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וָשֶׁמֶן לַצִּדֹנִים וְלַצֹּרִים לְהָבִיא עֲצֵי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן אֶל־יָם יָפּוֹא כִּרְשִׁיּוֹן כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס עֲלֵיהֶם׃ {פ}

ח וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְבוֹאָם אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הֵחֵלּוּ זְרֻבָּבֶל בֶּן־ שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹצָדָק וּשְׁאָר אֲחֵיהֶם | הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמִידוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְנַצֵּחַ עַל־מְלֶאכֶת בֵּית־יְהוָה׃ {פ}

ט וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ בָּנָיו וְאֶחָיו קַדְמִיאֵל וּבָנָיו בְּנֵי־ יְהוּדָה כְּאֶחָד לְנַצֵּחַ עַל־עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה בְּבֵית הָאֱלֹהִים {ס} בְּנֵי חֵנָדָד בְּנֵיהֶם וַאֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם׃ **י** וְיִסְדוּ הַבֹּנִים אֶת־הֵיכַל יְהוָה וַיַּעַמִידוּ הַכֹּהֲנִים מְלֻבָּשִׁים בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַלְוִיִּם בְּנֵי־אָסָף בַּמְצִלְתַּיִם לְהַלֵּל אֶת־יְהוָה עַל־יְדֵי דָּוִיד מֶלֶךְ־ יִשְׂרָאֵל׃ **יא** וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבְהוֹדֹת לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם הֵרִיעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהַלֵּל לַיהוָה עַל הוּסַד בֵּית־יְהוָה׃ {ס} **יב** וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיִסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בִּתְרוּעָה בְשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל׃ **יג** וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד־לְמֶרְחוֹק׃ {פ}

עזרא פרק ד

א וַיִּשְׁמְעוּ צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן כִּי־בְנֵי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ **ב** וַיִּגְּשׁוּ אֶל־ זְרֻבָּבֶל וְאֶל־רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נִבְנֶה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלוֹ | אֲנַחְנוּ זֹבְחִים מִימֵי אֵסַר חַדֹּן מֶלֶךְ אַשּׁוּר הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ פֹּה׃ **ג** וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרֻבָּבֶל וְיֵשׁוּעַ וּשְׁאָר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא־לָכֶם וָלָנוּ לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נִבְנֶה לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃ **ד** וַיְהִי עַם־הָאָרֶץ מְרַפִּים יְדֵי עַם־ יְהוּדָה ומבלהים וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לִבְנוֹת׃ **ה** וְסֹכְרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהָפֵר עֲצָתָם כָּל־יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד־מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס׃ **ו** וּבְמַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בִּתְחִלַּת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שִׂטְנָה עַל־יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם׃ {ס} **ז** וּבִימֵי אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא כָּתַב בִּשְׁלָם מִתְרְדָת טָבְאֵל וּשְׁאָר כְּנוֹתָו עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מֶלֶךְ פָּרָס וּכְתָב הַנִּשְׁתְּוָן כְּתוּב אֲרָמִית וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית׃ {פ}

ח רְחוּם בְּעַל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא כָּתְבוּ אִגֶּרֶת חֲדָה עַל־יְרוּשְׁלִָם לְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכָּא כְּנֶמָא׃ **ט** אֱדַיִן רְחוּם בְּעַל־טְעֵם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר כְּנָוָתְהוֹן דִּינָיֵא וַאֲפַרְסַתְכָּיֵא טַרְפְּלָיֵא אֲפָרְסָיֵא ארכוי אַרְכְּוָיֵא בָּבְלָיֵא שׁוּשַׁנְכָיֵא דֵּהוּא דֶּהָיֵא עֵלְמָיֵא׃ **י** וּשְׁאָר אֱמַיָּא דִּי הַגְלִי אָסְנַפַּר רַבָּא וְיַקִּירָא וְהוֹתֵב הִמּוֹ בְּקִרְיָה דִּי

שֶׁמְרִין וּשְׁאָר עֲבַר־נַהֲרָה וּכְעֶנֶת: **יא** דְּנָה פַּרְשֶׁגֶן
אִגַּרְתָּא דִּי שְׁלַחוּ עֲלֽוֹהִי עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכָּא
עבדיך עַבְדָּךְ אֱנָשׁ עֲבַר־נַהֲרָה וּכְעֶנֶת: {פ}
יב יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי יְהוּדָיֵא דִּי סְלִקוּ מִן־
לְוָתָךְ עֲלֶינָא אֲתוֹ לִירוּשְׁלֶם קִרְיְתָא מָרְדְתָּא
וּבְאִישְׁתָּא בָּנַיִן ושורי אשכללו וְשׁוּרַיָּא
שַׁכְלִלוּ וְאֻשַּׁיָּא יַחֵיטוּ: **יג** כְּעַן יְדִיעַ לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא
דִּי הֵן קִרְיְתָא דָּךְ תִּתְבְּנֵא וְשׁוּרַיָּא יִשְׁתַּכְלְלוּן
מִנְדָּה־בְלוֹ וַהֲלָךְ לָא יִנְתְּנוּן וְאַפְּתָם מַלְכִים
תְּהַנְזֵק: **יד** כְּעַן כָּל־קֳבֵל דִּי־מֶלַח הֵיכְלָא מְלַחְנָא
וְעַרְוַת מַלְכָּא לָא אֲרִיךְ־לָנָא לְמֶחֱזֵא עַל־דְּנָה
שְׁלַחְנָא וְהוֹדַעְנָא לְמַלְכָּא: **טו** דִּי יְבַקַּר בְּסִפַר־
דָּכְרָנַיָּא דִּי אֲבָהָתָךְ וְתַהַשְׁכַּח בְּסִפַר דָּכְרָנַיָּא
וְתִנְדַּע דִּי קִרְיְתָא דָּךְ קִרְיָא מָרְדָא וּמְהַנְזְקַת
מַלְכִין וּמְדִנָן וְאֶשְׁתַּדּוּר עָבְדִין בְּגַוַּהּ מִן־יוֹמָת
עָלְמָא עַל־דְּנָה קִרְיְתָא דָּךְ הָחְרְבַת: **טז** מְהוֹדְעִין
אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא דִּי הֵן קִרְיְתָא דָּךְ תִּתְבְּנֵא וְשׁוּרַיָּה
יִשְׁתַּכְלְלוּן לָקֳבֵל דְּנָה חֲלָק בֶּעָבַר נַהֲרָא לָא אִיתַי
לָךְ: {פ}
יז פִּתְגָמָא שְׁלַח מַלְכָּא עַל־רְחוּם בְּעֵל־טְעֵם
וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּשְׁאָר כְּנָוָתְהוֹן דִּי יָתְבִין בְּשָׁמְרַיִן
וּשְׁאָר עֲבַר־נַהֲרָה שְׁלָם וּכְעֶת: {ס} **יח** נִשְׁתְּוָנָּא
דִּי שְׁלַחְתּוּן עֲלֶינָא מְפָרַשׁ קֳרֵי קָדָמָי: **יט** וּמִנִּי
שִׂים טְעֵם וּבַקָּרוּ וְהַשְׁכַּחוּ דִּי קִרְיְתָא דָּךְ מִן־יוֹמָת
עָלְמָא עַל־מַלְכִין מִתְנַשְּׂאָה וּמְרַד וְאֶשְׁתַּדּוּר
מִתְעֲבֵד־בַּהּ: **כ** וּמַלְכִין תַּקִּיפִין הֲווֹ עַל־יְרוּשְׁלֶם
וְשַׁלִּיטִין בְּכָל עֲבַר נַהֲרָה וּמִדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ מִתְיְהֵב
לְהֽוֹן: **כא** כְּעַן שִׂימוּ טְעֵם לְבַטָּלָא גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ
וְקִרְיְתָא דָּךְ לָא תִתְבְּנֵא עַד־מִנִּי טַעְמָא
יִתְשָׂם: **כב** וּזְהִירִין הֱווֹ שָׁלוּ לְמֶעְבַּד עַל־דְּנָה
לְמָהּ יִשְׁגֵּא חֲבָלָא לְהַנְזָקַת מַלְכִין: {ס} **כג** אֱדַיִן
מִן־דִּי פַּרְשֶׁגֶן נִשְׁתְּוָנָא דִּי אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מַלְכָּא
קֳרֵי קָדָם־רְחוּם וְשִׁמְשַׁי סָפְרָא וּכְנָוָתְהוֹן אֲזַלוּ
בִּבְהִילוּ לִירוּשְׁלֶם עַל־יְהוּדָיֵא וּבַטְּלוּ הִמּוֹ בְּאֶדְרָע
וְחֵיל: {ס} **כד** בֵּאדַיִן בְּטֵלַת עֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא
דִּי בִירוּשְׁלֶם וַהֲוָת בָּטְלָא עַד שְׁנַת תַּרְתֵּין
לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרָס: {פ}

עזרא פרק ה

א וְהִתְנַבִּי חַגַּי נְבִיָּאה וּזְכַרְיָה בַר־עִדּוֹאֹ נְבִיאַיָּא
עַל־יְהוּדָיֵא דִּי בִיהוּד וּבִירוּשְׁלֶם בְּשֻׁם אֱלָהּ
יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהוֹן: {ס} **ב** בֵּאדַיִן קָמוּ זְרֻבָּבֶל בַּר־
שְׁאַלְתִּיאֵל וְיֵשׁוּעַ בַּר־יוֹצָדָק וְשָׁרִיו לִמְבְנֵא בֵּית
אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וְעִמְּהוֹן נְבִיאַיָּא דִּי־אֱלָהָא
מְסָעֲדִין לְהֽוֹן: {פ}
ג בֵּה־זִמְנָאֹ אֲתָה עֲלֵיהוֹן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה
וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן וְכֵן אָמְרִין לְהֹם מַן־שָׂם
לְכֹם טְעֵם בַּיְתָא דְנָהּ לִבְנֵא וְאֻשַּׁרְנָא דְנָה
לְשַׁכְלְלָה: {ס} **ד** אֱדַיִן כְּנֶמָא אֲמַרְנָא לְהֹם מַן־
אִנּוּן שְׁמָהָת גֻּבְרַיָּא דִּי־דְנָה בְנִינָא בָּנִין: **ה** וְעֵין
אֱלָהֲהֹם הֲוָת עַל־שָׁבֵי יְהוּדָיֵא וְלָא־בַטְּלוּ הִמּוֹ
עַד־טַעְמָא לְדָרְיָוֶשׁ יְהָךְ וֵאֲדַיִן יְתִיבוּן נִשְׁתְּוָנָא
עַל־דְּנָה: {פ}
ו פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא דִּי־שְׁלַח תַּתְּנַי | פַּחַת עֲבַר־
נַהֲרָה וּשְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתֵה אֲפַרְסְכָיֵא דִּי בַּעֲבַר
נַהֲרָה עַל־דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא: **ז** פִּתְגָמָא שְׁלַחוּ עֲלֽוֹהִי
וְכִדְנָה כְּתִיב בְּגַוַּהּ לְדָרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שְׁלָמָא כְלָא:
{ס} **ח** יְדִיעַ | לֶהֱוֵא לְמַלְכָּא דִּי־אֲזַלְנָא לִיהוּד
מְדִינְתָּאֹ לְבֵית אֱלָהָא רַבָּא וְהוּא מִתְבְּנֵאֹ אֶבֶן

גְּלָל וְאָע מִתְּשָׁם בְּכֶתְלַיָּא וְעַבִידְתָּא דָּךְ אָסְפַּרְנָא
מִתְעַבְדָּא וּמַצְלַח בִּידֵהֹם: {ס} **ט** אֱדַיִן שְׁאֶלְנָא
לְשָׁבַיָּא אִלֵּךְ כְּנֶמָא אֲמַרְנָא לְהֹם מַן־שָׂם לְכֹם
טְעֵם בַּיְתָא דְנָה לְמִבְנְיָה וְאֶשַׁרְנָא דְנָה
לְשַׁכְלְלָה: **י** וְאַף שְׁמָהָתְהֹם שְׁאֶלְנָא לְהֹם
לְהוֹדָעוּתָךְ דִּי נִכְתֶּב שֵׁם־גֶּבְרַיָּא דִּי בְרָאשֵׁיהֹם:
{ס} **יא** וּכְנֶמָא פִּתְגָמָא הֲתִיבוּנָא לְמֵמַר אֲנַחְנָא
הִמּוֹ עַבְדּוֹהִי דִּי־אֱלָהָּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וּבְנֵין בַּיְתָא
דִּי־הֲוָא בְנֵה מִקַּדְמַת דְּנָהּ שְׁנִין שַׂגִּיאִן וּמֶלֶךְ
לְיִשְׂרָאֵלְ רַב בְּנָהִי וְשַׁכְלְלֵהּ: **יב** לָהֵן מִן־דִּי הַרְגִּזוּ
אֲבָהָתַנָא לֶאֱלָהָּ שְׁמַיָּא יְהַב הִמּוֹ בְּיַד נְבוּכַדְנֶצַּר
מֶלֶךְ־בָּבֶל כסדיא כַּסְדָּאָה וּבַיְתָה דְנָהּ סַתְּרֵהּ
וְעַמָּה הַגְלִי לְבָבֶל: {ס} **יג** בְּרַם בִּשְׁנַת חֲדָה
לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא דִּי בָבֶל כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְעֵם
בֵּית־אֱלָהָא דְנָה לִבְנֵא: **יד** וְאַף מָאנַיָּא דִּי־בֵית־
אֱלָהָאְ דִּי דַהֲבָה וְכַסְפָּאְ דִּי נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־
הֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל הִמּוֹ לְהֵיכְלָא דִּי בָבֶל
הַנְפֵּק הִמּוֹ כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא מִן־הֵיכְלָא דִּי בָבֶל
וְיִהִיבוּ לְשֵׁשְׁבַּצַּר שְׁמֵהּ דִּי פֶּחָה שָׂמֵהּ: **טו** וַאֲמַר־
לֵהּ | אלה אֵל מָאנַיָּא שֵׂא אֱזֵל־אַחֵת הִמּוֹ
בְּהֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וּבֵית אֱלָהָא יִתְבְּנֵא עַל־
אַתְרֵהּ: {ס} **טז** אֱדַיִן שֵׁשְׁבַּצַּר דָּךְ אָתָא יְהַב
אֲשַׁיָּא דִּי־בֵית אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וּמִן־אֱדַיִן וְעַד־
כְּעָן מִתְבְּנֵא וְלָא שְׁלֵם: **יז** וּכְעַן הֵן עַל־מַלְכָּא טָב
יִתְבַּקַּר בְּבֵית גִּנְזַיָּא דִּי־מַלְכָּא תַּמָּהּ דִּי בְּבָבֶל הֵן
אִיתַי דִּי־מִן־כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שַׂים טְעֵם לְמִבְנֵא בֵית־
אֱלָהָא דָּךְ בִּירוּשְׁלֶם וּרְעוּת מַלְכָּא עַל־דְּנָה יִשְׁלַח
עֲלֵינָא: {ס}

עזרא פרק ו

א בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְעֵם וּבַקָּרוּ | בְּבֵית
סִפְרַיָּא דִּי גְנִזַיָּא מְהַחַתִּין תַּמָּה
בְּבָבֶל: **ב** וְהִשְׁתְּכַח בְּאַחְמְתָא בְּבִירְתָּא דִּי בְמָדַי
מְדִינְתָּא מְגִלָּה חֲדָה וְכֵן־כְּתִיב בְּגַוַּהּ דִּכְרוֹנָה:
{פ}

ג בִּשְׁנַת חֲדָה לְכוֹרֶשׁ מַלְכָּא כּוֹרֶשׁ מַלְכָּאְ שָׂם
טְעֵמְ בֵּית־אֱלָהָא בֵּירוּשְׁלֶמְ בַּיְתָא יִתְבְּנֵא אֲתַרְ
דִּי־דָבְחִין דִּבְחִין וְאֻשּׁוֹהִי מְסוֹבְלִין רוּמֵהּ אַמִּין
שִׁתִּין פְּתָיֵהּ אַמִּין שִׁתִּין: **ד** נִדְבָּכִּין דִּי־אֶבֶן גְּלָלְ
תְּלָתָא וְנִדְבָּךְ דִּי־אָע חֲדַת וְנִפְקְתָא מִן־בֵּית
מַלְכָּא תִּתְיְהֵב: **ה** וְאַף מָאנֵי בֵית־אֱלָהָאְ דִּי
דַהֲבָה וְכַסְפָּאְ דִּי נְבוּכַדְנֶצַּר הַנְפֵּק מִן־הֵיכְלָא דִּי־
בִירוּשְׁלֶם וְהֵיבֵל לְבָבֶל יַהֲתִיבוּן וְיֵהָךְ לְהֵיכְלָא דִּי־
בִירוּשְׁלֶם לְאַתְרֵהּ וְתַחֵת בְּבֵית אֱלָהָא:
{ס} **ו** כְּעַן תַּתְנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי
וּכְנָוָתְהוֹן אֲפַרְסְכָיֵא דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה רַחִיקִין הֲוֹוּ
מִן־תַּמָּה: **ז** שְׁבֻקוּ לַעֲבִידַת בֵּית־אֱלָהָא דֵּךְ פַּחַת
יְהוּדָיֵאְ וּלְשָׁבֵי יְהוּדָיֵא בֵּית־אֱלָהָא דֵּךְ יִבְנוֹן עַל־
אַתְרֵהּ: **ח** וּמִנְּ שִׂים טְעֵמְ לְמָא דִּי־תַעַבְדוּן עִם־
שָׁבֵי יְהוּדָיֵא אִלֵּךְ לְמִבְנֵא בֵּית־אֱלָהָא דֵּךְ וּמִנְכְסֵי
מַלְכָּא דִּי מִדַּתְ עֲבַר נַהֲרָה אָסְפַּרְנָא נִפְקְתָא
תֶּהֱוֵא מְיַהֲבָא לְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי־לָא
לְבַטָּלָא: **ט** וּמָה חַשְׁחָן וּבְנֵי תוֹרִין וְדִכְרִין
וְאִמְּרִין | לַעֲלָוָן | לֵאֱלָהָ שְׁמַיָּא חִנְטִּין מְלַח |
חֲמַר וּמְשַׁח כְּמֵאמַר כָּהֲנַיָּא דִּי־בִירוּשְׁלֶמְ לֶהֱוֵא
מִתְיְהֵב לְהֹם יוֹם | בְּיוֹם דִּי־לָא שָׁלוּ: **י** דִּי־לֶהֱוֹן
מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין לֵאֱלָהָ שְׁמַיָּא וּמְצַלַּיִן לְחַיֵּי
מַלְכָּא וּבְנוֹהִי: **יא** וּמִנְּ שִׂים טְעֵמְ דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי

יְהַשְׁנֵא פִּתְגָמָא דְנָה יִתְנְסַח אָע מִן־בַּיְתֵּהּ וּזְקִיף יִתְמְחֵא עֲלָהִי וּבַיְתֵהּ נְוָלוּ יִתְעֲבֵד עַל־ דְּנָה: **יב** וֵאלָהָּא דִּי שַׁכֶּן שְׁמֵהּ תַּמָּה יְמַגַּר כָּל־ מֶלֶךְ וְעַם דִּי | יִשְׁלַח יְדֵהּ לְהַשְׁנָיָה לְחַבָּלָה בֵּית־ אֱלָהָא דֵּךְ דִּי בִירוּשְׁלֶם אֲנָה דָרְיָוֶשׁ שָׂמֶת טְעֵם אָסְפַּרְנָא יִתְעֲבֵד: {פ}

יג אֱדַיִן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר־נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן לָקֳבֵל דִּי־שְׁלַח דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא כְּנֶמָא אָסְפַּרְנָא עֲבַדוּ: **יד** וְשָׂבֵי יְהוּדָיֵא בָּנַיִן וּמַצְלְחִין בִּנְבוּאַת חַגַּי נְבִיָּאה וּזְכַרְיָה בַּר־עִדּוֹא וּבְנָו וְשַׁכְלְלוּ מִן־טַעַם אֱלָהּ יִשְׂרָאֵל וּמִטְעֵם כּוֹרֶשׁ וְדָרְיָוֶשׁ וְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא מֶלֶךְ פָּרָס: **טו** וְשֵׁיצִיאָ בַּיְתָה דְנָה עַד יוֹם תְּלָתָה לִירַח אֲדָר דִּי־הִיא שְׁנַת־שֵׁת לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא: {פ}

טז וַעֲבַדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא וּשְׁאָר בְּנֵי־ גָלוּתָא חֲנֻכַּת בֵּית־אֱלָהָא דְנָה בְּחֶדְוָה: **יז** וְהַקְרִבוּ לַחֲנֻכַּת בֵּית־אֱלָהָא דְנָה תּוֹרִין מְאָה דִּכְרִין מָאתַיִן אִמְּרִין אַרְבַּע מְאָה וּצְפִירֵי עִזִּין לְחַטִיא עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל תְּרֵי־עֲשַׂר לְמִנְיַן שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: **יח** וַהֲקִימוּ כָּהֲנַיָּא בִּפְלֻגָּתְהוֹן וְלֵוָיֵא בְּמַחְלָקָתְהוֹן עַל־עֲבִידַת אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם כִּכְתָב סִפַר מֹשֶׁה: {פ}

יט וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־הַגּוֹלָה אֶת־הַפָּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן: **כ** כִּי הִטַּהֲרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם כְּאֶחָד כֻּלָּם טְהוֹרִים וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח לְכָל־בְּנֵי הַגּוֹלָה וְלַאֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְלָהֶם: **כא** וַיֹּאכְלוּ בְנֵי־ יִשְׂרָאֵל הַשָּׁבִים מֵהַגּוֹלָה וְכֹל הַנִּבְדָּל מִטֻּמְאַת גּוֹיֵי־הָאָרֶץ אֲלֵיהֶם לִדְרֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **כב** וַיַּעֲשׂוּ חַג־מַצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים בְּשִׂמְחָה כִּי | שִׂמְּחָם יְהוָה וְהֵסֵּב לֵב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עֲלֵיהֶם לְחַזֵּק יְדֵיהֶם בִּמְלֶאכֶת בֵּית־הָאֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת צו

ד	יום ראשון	עלות השחר (72 דק) ... 4:27 נץ החמה ..... 5:39 סו"ז קר"ש - מג"א ... 7:57 סו"ז קר"ש - גר"א ... 8:42	סו"ז תפילה ..... 9:43 חצות היום ..... 11:45 שקיעה ..... 5:50 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:03	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות ע **ירושלמי:** קידושין ז **תוספתא:** שבת ז **נ"ך:** דניאל יב **משניות:** יומא ז **זהר:** שמות א עמ' סג-סד	**22**
ה	יום שני	עלות השחר (72 דק) ... 4:26 נץ החמה ..... 5:38 סו"ז קר"ש - מג"א ... 7:56 סו"ז קר"ש - גר"א ... 8:41	סו"ז תפילה ..... 9:42 חצות היום ..... 11:45 שקיעה ..... 5:51 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:04	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עא **ירושלמי:** קידושין ח **תוספתא:** שבת ח **נ"ך:** עזרא א **משניות:** יומא ח **זהר:** שמות א עמ' סה-סו	**23**
ו	יום שלישי	עלות השחר (72 דק) ... 4:25 נץ החמה ..... 5:37 סו"ז קר"ש - מג"א ... 7:55 סו"ז קר"ש - גר"א ... 8:41	סו"ז תפילה ..... 9:42 חצות היום ..... 11:44 שקיעה ..... 5:51 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:04	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עב **ירושלמי:** קידושין ט **תוספתא:** שבת ט **נ"ך:** עזרא ב **משניות:** סוכה א **זהר:** שמות א עמ' סז-סח	**24**
ז	יום רביעי	עלות השחר (72 דק) ... 4:24 נץ החמה ..... 5:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 7:54 סו"ז קר"ש - גר"א ... 8:40	סו"ז תפילה ..... 9:41 חצות היום ..... 11:44 שקיעה ..... 5:52 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:05	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עג **ירושלמי:** קידושין י **תוספתא:** שבת י **נ"ך:** עזרא ג **משניות:** סוכה ב **זהר:** שמות א עמ' סט-ע	**25**
ח	יום חמישי	עלות השחר (72 דק) ... 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 7:53 סו"ז קר"ש - גר"א ... 8:39	סו"ז תפילה ..... 9:41 חצות היום ..... 11:44 שקיעה ..... 5:53 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:06	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עד **ירושלמי:** קידושין יא **תוספתא:** שבת יא **נ"ך:** עזרא ד **משניות:** סוכה ג **זהר:** שמות א עמ' עא-עב	**26**
ט	יום שישי	תחילת שעון קיץ עלות השחר (72 דק) ... 5:21 נץ החמה ..... 6:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:52 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:38	סו"ז תפילה ..... 10:40 חצות היום ..... 12:43 שקיעה ..... 6:53 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:06	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עה **ירושלמי:** קידושין יב **תוספתא:** שבת יב **נ"ך:** עזרא ה **משניות:** סוכה ד **זהר:** שמות א עמ' עג-עד	**27**
	הדלקת נרות (40 דק): 6:13 (20 דק): 6:33				
י	שב"ק	שבת הגדול פרשת צו עלות השחר (72 דק) ... 5:20 נץ החמה ..... 6:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:52 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:37	סו"ז תפילה ..... 10:39 חצות היום ..... 12:43 שקיעה ..... 6:54 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:07	**ליומוד יומי:** **בבלי:** מנחות עו **ירושלמי:** קידושין יג **תוספתא:** שבת יג **נ"ך:** עזרא ו **משניות:** סוכה ה **זהר:** שמות א עמ' עה-עו	**28**
	מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:07				

חֹדֶשׁ נִיסָן הוּא חֹדֶשׁ הַמְסֻגָּל מְאֹד לִגְאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וְכָל אֶחָד מְקַבֵּל אָז כֹּחַ עֶלְיוֹן מְיֻחָד אֲשֶׁר עַל יָדוֹ יָכוֹל לִזְכּוֹת לָצֵאת מִגְּלוּתוֹ הַפְּרָטִית וְלִזְכּוֹת לִגְאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)